

วิวัฒนาการของการประพันธ์นวนิยายไทย

การประพันธ์นวนิยายไทยซึ่งเริ่มต้นจากอิทธิพลของเรื่องแปลจากภาษาตะวันตกตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คึงกล่าวมาแล้วนั้น ได้รุ่งเรืองขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และเจริญสูงสุดในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว วิวัฒนาการของนวนิยายไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2444 เป็นต้นมาจนถึง พ.ศ. 2475 แบ่งตามลักษณะการประพันธ์และเนื้อเรื่องได้สี่ระยะดังนี้

ระยะแรก ตั้งแต่ พ.ศ. 2444 - 2453

ระยะที่สอง ตั้งแต่ พ.ศ. 2454 - 2462

ระยะที่สาม ตั้งแต่ พ.ศ. 2463 - 2469

ระยะที่สี่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2470 - 2475

รายละเอียดของแต่ละสมัยซึ่งจะกล่าวเรียงตามลำดับต่อไปนี้แบ่งเป็นสองตอน ตอนแรกกล่าวถึงสภาพทั่วไปของบุคคลสมัยและวรรณกรรมในสมัยนั้น ตอนที่สองกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของนวนิยายในลักษณะต่าง ๆ คือ โครงเรื่อง ตัวละคร บทเจรจา (สำนวนภาษา) บรรยายากศ หัตถ์คดีของยู่งแต่งและทำนองแต่ง

สำหรับรายละเอียดในแต่ละหัวข้อ ในขั้นต้นจะสรุปลักษณะโดยทั่วไป ต่อจากนั้นจึงยกตัวอย่างจากนวนิยายที่แต่งขึ้นในสมัยนั้น ๆ ประกอบเป็นตอน ๆ ไป เช่น เมื่อกล่าวถึงเรื่องตัวละครในนวนิยายในระยะที่สองคือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2454 ถึง พ.ศ. 2462 ก็จะสรุปลักษณะโดยทั่วไปเกี่ยวกับตัวละครในนวนิยายในระยะนี้ แล้วคัดลอกตัวอย่างจากนวนิยาย ซึ่งแต่งขึ้นในปีใดปีหนึ่งในระหว่างนี้มาประกอบ

1.1 ระยะแรกตั้งแต่ พ.ศ. 2444 - 2453

ระยะเวลาในช่วงนี้อยู่ในตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นสมัยที่ประเทศไทยเริ่มมีความเจริญแบบตะวันตก

1.1 สภาพทั่วไปและวรรณกรรม ในสมัยนี้ประเทศไทยมีความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ซึ่งนำความเจริญมาสู่ประเทศเป็นอย่างมาก เช่น ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี มีการแก้ไขและยกเลิกประเพณีบางอย่างซึ่งขัดต่อความเจริญ เช่น เลิกการหมอบคลานในเวลาเข้าเฝ้าในพระราชฐาน โดยให้ยืนหรือนั่งตามโอกาส ด้านการปกครองมีการจัดการปกครองแบบกระทรวงขึ้นแทนระบบจตุสดมภ์ซึ่งล้าสมัย ด้านการศึกษาได้มีการจัดตั้งหอสมุด พิพิธภัณฑ์สถานและโรงเรียน ตลอดจนการส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ ในด้านความสุขของประชาชนได้มีการเลิกทาส การจัดตั้งตำรวจขึ้นทั่วประเทศ การสร้างโรงพยาบาล และเริ่มกิจการนำประปา ส่วนในด้านการต่างประเทศนอกจากมีการเจริญพระราชไมตรีกับนานาประเทศแล้ว ยังมีเหตุการณ์สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในสมัยนี้คือ การที่ไทยต้องเสียดินแดนแก่ประเทศตะวันตกคือ อังกฤษและฝรั่งเศสถึงแปดครั้ง เพื่อแลกกับอำนาจทางศาลและการสร้างความเจริญให้แก่ประเทศ ความเปลี่ยนแปลงและเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นในวรรณกรรมซึ่งแต่งขึ้นในสมัยนั้นด้วย

สำหรับความเปลี่ยนแปลงด้านวรรณกรรม เริ่มต้นจากการขยายตัวของกาพย์และกิจการหนังสือพิมพ์ตามแบบตะวันตก ในสมัยนี้เริ่มมีการออกหนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์ ซึ่งเป็นสนามให้นักเขียนสร้างวรรณกรรมขึ้นหลายประเภท นักประพันธ์ที่สำคัญในสมัยต้นได้แก่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (พระองค์เจ้ารัชสีนแจ่มจรัส (น.ม.ส.) พระยาสุรินทรราชา (แม่วัน) หลวงวิลาศปริวัตร (นายสำราญ นกโนรี ฯลฯ) และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พันแหลม นายแก้ว - นายขวัญ ฯลฯ) เป็นต้น

วรรณกรรมที่ปรากฏในหนังสือ วารสารหรือที่จัดพิมพ์จำหน่ายเป็นเล่ม ทั้งที่แต่งขึ้นใหม่และแปล หรือแปล มีประเภทต่าง ๆ ได้แก่ เรื่องสั้น เรื่องแปล ความเรียง หนังสือประกอบภาพยนตร์ และบทละครชนิดต่าง ๆ ได้แก่ละครพื้นทาง ละครดึกดำบรรพ์ หรือโอเปร่าไทย ละครรอง และละครพูด เป็นต้น

วรรณกรรมประเภทที่แพร่หลายที่สุดในยุค คือ เรื่องสั้นและหนังสือประกอบภาพยนตร์ ส่วนนวนิยายหลังจากมีการแปลเรื่องแรกเมื่อ พ.ศ. 2444 แล้ว ก็มีผู้แปลและแต่งเรื่องอื่น ๆ อีกในเวลาต่อมา เรื่องที่นิยมแต่งหรือแปลมีสามแนวคือ เรื่องการสืบสวน

บท ลกร ร้อง
เรื่อง ลอม เณอ เลือ แแยง

โดย (สร้อยคำ)

สำหรับ ลกร ประเทียงไทย ร, ศ, ๑๓๑

ตัว ลกร

นามใน เรื่อง	นาม ผู้เล่น
๑, หลวงนิวรรณ์วัฒนกิจ บ้านกรุงเก่าอายุ ๕๘ ปี นอก
ราชการ ข้าราชการ ๗ กัลวี่เมีย	
๒, คุณ นาย อิ่ง ภรรยา หลวงนิวรรณ์ อายุ ๕๒ ปี บรมหง	
๓, สัจจาลย์ นาง เอก คน ครวี่ หลวงนิวรรณ์ อายุ ๒๒ ปี
ฉลาด เรียบ ร้อยใจ มีน คง ผู้ดีดกยาก
บ้าน เดิม อยู่ไชย นาท	
๔, ขุนผจงรังการ นาย ผู้คุมใหญ่ อายุ ๒๕ ปี ฉลาด
ว่องไวใจกล้า เป็น นายโรงเอก	

อีกอีก

๓

เปิดฉาก ชุดที่ ๑

ฉาก บ้าน หลวงนิวรรณ์ หอง เรือน ครวี่ ตัว ลกร มี
สัจจาลย์ คน ทำ ครวี่ นั่ง โศก คิด ถึง ตัว ครวี่ ครวี่
ถึง ความ สุข ทุกข์ ต่าง ๆ

บังใบ ๑ (ลูกคู่) โอ้ว โลก, โลก กัย สุข, มี ทุก
แห่ง ใคร ไม่ แกล้ง, ทำ ทุกข์, ทุกข์ ก็ ถึง ที่ หวัง สุข,
สุข ไม่ ประ, สม คนึง หวัง ที่ พัง, พา ตัว, ต่ำ ยัว เขียว แลน
วิตก, โอ้ออก, สัจจาลย์ เอ๊ย แต่ ก่อน เคย, เปรมปรี, ไม่มี เลี่ยน
เพราะ ได้ คู่, ชี มา, ทำ เรา เหลี่ยน ลวงชาย เมื่อย, ผลาญ ทวีพย์,
จึง อับ จน ต้อง เป็น ข้า, ทำ ครวี่, เมื่อนั้น ตัว ขาด คุณ
นาย หิง, ถึง ขนาด, ทวาด ขึ้น คา หลวงเงอะ เซอะ เซ้อ,
กลัว เหลื่อ คน จน จะ ปั่น, เช่น แข็ง, แหง่ กัย ครวี่ ๆ
๒ คำ เรรา (บ่น ถึง ความ คับใจ ต่าง ๆ และว่า

คดีต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่าอาชญากรรม เรื่องเกี่ยวกับชีวิต และเรื่องการผจญภัย อย่างไรก็ตาม ในระยะนี้จำนวนคนที่อ่านหนังสือออกยังมีน้อย วรรณกรรมไทยจึงเป็นวรรณกรรมของคนเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งได้แก่ผู้ที่มีการศึกษาดีและอยู่ในสังคมชั้นสูงหรือข้าราชการ

1.1.2 ลักษณะการประพันธ์นวนิยาย รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะแรกของการประพันธ์นวนิยายไทย จึงมีจำนวนเรื่องน้อย และส่วนมากอาศัยหนังสือภาษาตะวันตกเป็นแบบแผน ประกอบด้วยหนังสือที่คนไทยเก่า ๆ แต่งไว้บ้าง¹ แม้จะมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ว่าหลวงวิลาศปริวัตรได้แต่งนวนิยายเรื่อง ความไม่พยายาม ขึ้นคู่กับนวนิยายแปลเรื่องความพยายามของแมวัน ตั้งแต่ราว พ.ศ. 2444 แล้วก็ตาม แต่ก็ไม่มีต้นฉบับเหลืออยู่ในปัจจุบัน นวนิยายซึ่งแต่งขึ้นในสมัยนี้เท่าที่ค้นพบมีสองเรื่องสองแนวได้แก่ อาชญากรรม คือชุด นิทานทองอิน² พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพระนามแฝง นายแก้ว-นายขวัญ ตอนแรกชื่อ นาคพระขนิ่งที่สอง ลงพิมพ์ครั้งแรกใน ทวีปปัญญา รายเดือนตั้งแต่เดือนเมษายน ร.ศ. 123 (พ.ศ. 2447) และนวนิยายผจญภัยถึงนวนิยายรักคือเรื่อง การหาวัน³ พระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ในนามปากกาประเสริฐอักษร พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2451 ในสมัยนั้นนวนิยายเกี่ยวกับความรักแท้ ๆ ไม่มี เพราะไม่อยู่ในความนิยมทั้งของผู้ประพันธ์และผู้อ่าน⁴ นอกจากนี้มีนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งในแนวชีวิตรักโศก ซึ่งมุ่งแสดงขนบธรรมเนียมประเพณีและชีวิตชาวไทยชื่อ พอแดง (Po Dang) แต่งเป็นภาษาฝรั่งเศส โดย หลุยส์ รัวีแอร์ เมื่อราว ร.ศ. 128-130

¹ นายบำเรอ (นามแฝง) "หลังฉากนักประพันธ์ อินเตอร์วิวกูเทพ," สุภาพบุรุษ, 1 (มีนาคม, 2472), 1569.

² นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "นาคพระขนิ่งที่สอง," ทวีปปัญญา, 1 (เมษายน, ร.ศ. 123 (2447)), 21-25.

³ ประเสริฐอักษร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์), การหาวัน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451)).

⁴ นายบำเรอ (นามแฝง), เรื่องเดิม หน้าเดียวกัน.

(พ.ศ. 2452-2454) พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2462 นวนิยายเรื่องนี้แปลเป็นไทยโดย สันต์ ท. โกมลบุตร เมื่อ พ.ศ. 2510⁵

เนื่องจากไม่สามารถค้นหาต้นฉบับนวนิยายเรื่องอื่น ๆ ซึ่งแต่งในสมัยนี้ได้ จึงพิจารณานวนิยายสองเรื่องนี้เป็นตัวอย่าง และเป็นตัวแทนของนวนิยายในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยจะพิจารณาจากลักษณะต่าง ๆ ตามลำดับ คือ

ก. โครงเรื่อง โครงเรื่องของอาชุนิยายยุคแรกมีสองแนวซึ่งแตกต่างกันคือ อาชุนิยายและนวนิยายผจญภัยถึงนวนิยายรัก

อาชุนิยาย

อาชุนิยายเรื่องนิทานทองอินนี้มีลักษณะ เป็นเรื่องสั้นตามแบบแผนใหม่ แต่จัดเป็นนวนิยายประเภท episodic novel ได้ เพราะแม้ว่าเป็นเรื่องซึ่งแต่งเป็นตอน ๆ แต่ละตอนไม่ติดต่อกัน แต่มีความเกี่ยวข้องกันโดยใช้ตัวละครซึ่งเป็นตัวเอกตัวเดียวกันทุก ๆ ตอน มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการสืบสวนคดีต่าง ๆ ทำนองเดียวกับนวนิยายชุดนักสืบเชอร์ล็อกโฮลมส์ ของเซอร์ อาร์เธอร์ โคนัน ดอยล์ เรื่องนิทานทองอินเป็นการสืบสวนคดีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยนักสืบชาวไทยชื่อนายทองอินซึ่งเป็นพลตระเวนลับของทางราชการ มีผู้ช่วยชื่อนายวัต มีอาชีพเป็นทนายความ (หมอความ) ชื่อนายวัตซึ่งเป็นหมอความนี้ฟังคล้ายกับหมอวัตสันในชุดเชอร์ล็อกโฮลมส์ และเป็นผู้เล่าเรื่องเช่นเดียวกัน นิทานทองอินทั้งหมดมีสองชุดรวม 15 ตอน ชุดแรกมี 11 ตอน ชุดที่สองมีสี่ตอน แต่ละตอนมีชื่อเฉพาะและจบในตัวเอง เนื่องจากนิทานทองอินเป็นหนังสือที่ค่อนข้างจะหาอ่านได้ยากในปัจจุบัน จึงสรุปโครงเรื่องของทั้ง 15 ตอนมาไว้ ณ ที่นี้ด้วย

⁵หลุยส์ วีวีแอร์, พอดัง, แปลจาก Po Dang, โดย สันต์ ท. โกมลบุตร (พระนคร: เสริมวิทย์บรรณาการ, 2510), หน้า 3-4.

นิทานทองอินชุดที่ 1

ตอนที่ 1 เรื่อง นาคพระชโนงที่สอง⁶ นายทองอินกับเพื่อนสี่บั้งมี ซึ่ง
เล้าล่อกันว่าเป็นผีนางนาค ภรรยา พันโชติกำนัน ที่บางพระชโนง นายทองอินสืบได้ว่า เป็น
ลูกชายกำนันทำดีตลอดเพื่อมิให้พอมีภรรยาใหม่

ตอนที่ 2 เรื่อง นายสุวรรณถูกขโมย⁷ นายทองอินสืบเรื่องโจรกรรม
ร้านเพชรของนายสุวรรณ โดยนายสุวรรณกล่าวหาว่านายกร เสมียนในร้านเป็นผู้ขโมยแต่
ความจริงกลับปรากฏว่านายสุวรรณเจ้าของร้านเอาเพชรของตนไปขายเพราะเสียการพนัน
แล้วสร้างหลักฐานใส่ความผู้อื่น

ตอนที่ 3 เรื่อง ความลึก (ลับ) แฉนคิน⁸ นายทองอินสืบติดตามเอาหนังสือ
ชื่อของปลัดชูตลอด ซึ่งถูกเสมียนพิมพ์ไปขายฝรั่งได้ช่วยอุบายปลอมตนเข้าไปค้นหาในบ้าน
คนร้าย

ตอนที่ 4 เรื่อง นายสวัสดิ์-ปิตุฆาฏ⁹ เรื่องเกิดจากนายเปรม บิดาของ
นายสวัสดิ์เจ้าของโรงพิมพ์ตายลง คนทั้งหลายพากันกล่าวหาว่านายสวัสดิ์ฆ่าบิดาตนเอง
นายทองอินสืบได้ว่าแท้จริงนั้นนายเปรมฆ่าตัวตายเพื่อหนีคดีค่าเงินปลอม

⁶ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) "นาคพระชโนง
ที่สอง," ทวีปัญญา, 1 (เมษายน, ร.ศ. 123 (พ.ศ. 2447), 21-52.

⁷ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "นายสุวรรณ
ถูกขโมย," ทวีปัญญา, 1 (พฤษภาคม, ร.ศ. 123 (พ.ศ. 2447), 39-71.

⁸ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "ความลึก
แฉนคิน," ทวีปัญญา, 1 (มิถุนายน, ร.ศ. 123 (พ.ศ. 2447), 43-68.

⁹ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "นายสวัสดิ์
ปิตุฆาฏ" ทวีปัญญา, 1 (กรกฎาคม, ร.ศ. 123 (พ.ศ. 2447), 36-71.

ตอนที่ 5 เรื่อง ยาม่าบังกะโล¹⁰ จิน้อเจ้าของคอกมามีม้าตัวเอกชื่อบังกะโล ซึ่งขณะนั้นเสมอ ครั่งหนึ่งมาตัวนี้แพ่ จิน้อกล่าวหาว่านางชายของคองวางยามา แต่นายทองอินสืบไคววจิน้อวางยามาของคองเองเพื่อแหงมาตัวอน

ตอนที่ 6 เรื่อง สร้อยคอร้อยขัง¹¹ ชายคนหนึ่งชื่อ นายเทศ อายุมากแล้ว เพิ่งฮักจากพระ และแต่งงานกับหญิงชื่อช้อย หลังภรรยามากจนถึงกับซื้อสร้อยคอเพชร ราคา 8,000 บาทให้ใส่ แต่นางช้อยเอาไปให้ชายอื่นและซื้อสร้อยปลอมมาใส่ เมื่อนางตายลง และสร้อยนั้นหายไป นายทองอินจึงสืบความจริงไค

ตอนที่ 7 เรื่อง เข็มร้อยคอกไม้¹² นายบุญคงตายด้วยอาการผิดปกติ นายทองอินสืบไคความวการรยาของเขาไซเข็มร้อยคอกไม้มาสามี่ตามี่ที่เคยมีตัวอย่างในต่างประเทศ

ตอนที่ 8 เรื่อง หนังสือจากเมืองแปร์ก¹³ นายทองอินสืบเรื่องการติดค้อ ลักลอบซื้ออาวุธปืนให้พวกกบฏเงี้ยวไค โดยสามารถอ่านจกหมายติดค้อซึ่งเขียนเป็นโคตลับไค

ตอนที่ 9 เรื่อง กำนันคองบ้านโยคี¹⁴ นายทองอินไปสืบจับอำมมันมือเหล็ก ผู้รายสำคัญที่จังหวัดสระบุรี อำมมันหนีไปไค แต่นายทองอินจับกำนันคองไคฐานเป็นสายใหญ่ราย

¹⁰ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "ยาม่าบังกะโล," ทวีปปัญญา, 1 (สิงหาคม, ร.ศ.123 6พ.ศ. 2447), 46-76.

¹¹ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "สร้อยคอร้อยขัง," ทวีปปัญญา, 2 (กันยายน, ร.ศ.123 (พ.ศ. 2447), 56-87.

¹² นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "เข็มร้อยคอกไม้," ทวีปปัญญา, 2 (ตุลาคม, ร.ศ.123 (พ.ศ. 2447), 65-91.

¹³ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "หนังสือจากเมืองแปร์ก," ทวีปปัญญา, 2 (พฤษภาคม, ร.ศ.123 (พ.ศ. 2447), 14-35.

¹⁴ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "กำนันคองบ้านโยคี," ทวีปปัญญา, 2 (ธันวาคม, ร.ศ.123 (พ.ศ. 2447), 221- 52.

ตอนที่ 10 เรื่อง อายม้นมือเหล็ก¹⁵ เป็นตอนต่อจากตอนที่ 9 นายทองอินไปจับอายม้นมือเหล็กอีก แล้วหายสาปสูญไป

ตอนที่ 11 เรื่อง หุกหวิค¹⁶ นายทองอินหายตัวไปยังไม่กลับมา ลูกน้องนายทองอินถูกใส่ความว่าเป็นขโมย นายวัคเพื่อนนายทองอินช่วยแก้ไขให้

นิทานทองอิน ชุดที่ 2

ตอนที่ 1 นายอำเภอบึงกาฬ¹⁷ นายอำเภอบึงกาฬเล่าเรื่องที่คนหนีรอกจากภูรายคืออายม้นมือเหล็กมาแก้ไขให้นายวัคเพื่อนนายทองอินฟัง ส่วนพวกทองอินนั้นยังคงเงิบหายไ้

ตอนที่ 2 ภูรายฆ่าคนที่บางขุนพรหม¹⁸ นายทองอินสืบเรื่องฆาตกรรมหาคนที่บางขุนพรหม ปรากฏว่าภูรายคือสิงครายซึ่งหลุดออกมาจากกรงฆ่าคนเพราะความหิว

ตอนที่ 3 นายจรรยา เสรี¹⁹ (เศรษรี) นายทองอินสืบเรื่องน้องนายจรรยาถูกกล่าวหาว่าฆ่าพี่ชายตนเอง ปรากฏว่านายจรรยาถูกพ้อตามาเพื่อชิงมรดก

¹⁵ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "อายม้นมือเหล็ก," ทวีปัญญา, 2 (มกราคม, ร.ศ. 123 (พ.ศ. 2447), 307-43.

¹⁶ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "หุกหวิค," ทวีปัญญา, 2 (กุมภาพันธ์, ร.ศ. 123 (พ.ศ. 2447), 387-99.

¹⁷ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "นายอำเภอบึงกาฬ," ทวีปัญญา, 3 (พฤษภาคม, ร.ศ. 123 (พ.ศ. 2448), 244-70.

¹⁸ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "ภูรายฆ่าคนที่บางขุนพรหม," ทวีปัญญา, 3 (มิถุนายน, ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448), 314-35.

¹⁹ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "นายจรรยาเสรี," ทวีปัญญา, 3 (กันยายน, ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448,) 681-709.

หน้าปกในนวนิยายเรื่องการราหวันในสมัยรัชกาลที่ ๕

การราหวัน

เรื่อง พิศิก คัก คือ ฮัน หนึ่ง

เล่ม ๑

ผู้แปล ของ ประเสริฐอักษร

(สงวน กรรมสิทธิ์)

เล่ม ละ ๗ บาท

โรงพิมพ์ บำรุง นุกตกิจ

รัตน โกสินทร์ ศก ๑๒๗

๗.๑๕๕.

ตอนที่ 4 ระเด่นคันไค²⁰ นายทองอินรับสืบเรื่องนายวงษ์ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากยุโรปหายไปจากบ้านเป็นประจำ ผลปรากฏว่านายวงษ์ปลอมตัวเป็นขอทานเร่รอนไปในที่ต่าง ๆ เพื่อหาเงิน

นวนิยายผจญภัยถึงความรัก

นวนิยายเรื่องคาราหวันมีลักษณะเป็นนวนิยายที่สมบูรณ์แบบทั้งในด้านความยาวและลักษณะการประพันธ์ เป็นเรื่องการผจญภัยและความรักของคนไทยผู้มีตระกูลและฐานะดีคนหนึ่ง ซึ่งเกิดความเบื่อหน่ายสังคมกรุงเทพฯ จึงซื้อเกาะเล็ก ๆ แห่งหนึ่งแถบไกลมะลายู เมื่อเขาเดินทางไปยังเกาะนั้นกลับพบการต้อนรับด้วยการ ฆบไล้ ชูเชิญ และปองร้าย เมื่อเกิดการต่อสู้ปรากฏว่าเขาได้นางคาราหวัน หลานสาวรายาเฒ่าของเกาะ ซึ่งพวกประชาชนนับถือเป็นเซลม แต่ยังคงตกอยู่ในที่ลอมของพวกชาวเกาะ ภายใต้การนำของเซเลมาน ซึ่งเป็นคู่มั้นของนางเอกและเป็นตัวโกงในเรื่อง ภัยความดีและความซื่อสัตย์ของฝ่ายพระเอก นางคาราหวันจึงเห็นใจยอมเขาเป็นพวกด้วย แต่ไม่สามารถจะช่วยเหลืออะไรได้ เพราะชากกำลัง ในขณะที่ถูกล้อมอยู่ในปราสาทบนเกาะนั้น พระเอกก็ได้เรียนรู้เรื่องความลึกซึ้งและน่ากลัวต่าง ๆ ของชาวเกาะ และเกี่ยวกับปราสาทแห่งนี้จากนางคาราหวัน ซึ่งกลายเป็นคูรักของเขา ต่อมาพระเอกถูกจับได้ จึงแสดงหลักฐานยืนยันความซื่อสัตย์ของเซเลมาน เพื่อความอยู่รอดของตนเอง เมื่อรายาแห่งปะหังซึ่งเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษที่มีกำลังเข้มแข็งมาช่วยเกิดหลงรักคาราหวันอีกคนหนึ่ง จึงหาทางกำจัดพระเอกโดยวานมือของเซเลมาน แต่ยังไม่ทันสำเร็จตัวรายาเองก็ถูกชาวเกาะฆ่า พระเอกกับนางเอกและพรรคพวกจึงลงเรือหนีไป และได้รับการช่วยเหลือจากเรือรบไทยจนได้กลับมาอยู่ที่กรุงเทพฯ อย่างเป็นสุข

²⁰ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), "ระเด่นคันไค," ทวีปปัญญา, 4 (ธันวาคม, ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448), 1004-40.

ข. ตัวละคร การบรรยายตัวละครในนวนิยายซึ่งแต่งสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น ผู้ประพันธ์นิยมบรรยายรูปร่างลักษณะโดยทั่วไป นิสัย ความรู้ สภาพแวดล้อม อากัปกิริยาและบุคลิกลักษณะอย่างสั้น ๆ ใช้ภาษาสามัญที่เข้าใจง่ายและมองเห็นภาพพจน์ ไม่นิยมพรรณนาส่วนต่าง ๆ บนใบหน้าทีละอย่างโดยละเอียดเช่นในนวนิยายที่แต่งในสมัยต่อมา สำหรับตัวละครสำคัญผู้ประพันธ์จะบอกประวัติด้วย ลักษณะการเสนอตัวละครมีสามวิธีคือ วิธีที่ผู้ประพันธ์แนะนำตัวละครโดยตรง วิธีให้ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่องของตน หรือตัวละครอีกตัวหนึ่งเป็นผู้แนะนำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นายทองอิน (ตัวเอกในเรื่องนิทานทองอิน)

ผู้ประพันธ์กำหนดให้นายวัดเพื่อนสนิทของนายทองอินเป็นผู้แนะนำนายทองอินแก่ผู้อ่าน โดยใช้สรรพนามแทนตัวว่าข้าพเจ้า ซึ่งเป็นวิธีเดียวกับที่ เซอร์ อาร์เธอร์ โคนัน ดอยล์ แนะนำตัวนักสืบเชอร์ล็อกโฮลมส์ รายละเอียดที่ผู้ประพันธ์แจ้งให้ทราบได้แก่ความรู้ความสามารถ และอาชีพของนายทองอินซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมตอนต่อ ๆ ไปของเขา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...นายทองอินนี้เป็นคนมีสติปัญญา ไหวพริบมาก ทั้งมีความรู้ที่ควย ซึ่งทำให้ผู้ซึ่งรู้จักเขาปลื้มใจมากกว่าไม่ทำราชการในกระทรวงหนึ่งกระทรวงใดเลย อีกประการหนึ่งมีผู้ไม่ทราบอยู่โดยมากกว่านายทองอินทำการหาเลี้ยงชีพอย่างไร เขาไม่ไค้ค้าขาย ไม่ไค้เป็นหมอความ และดูเหมือนไม่ไค้ทำอะไรเลย แต่ก็มีบ้านอยู่สบายและมีเงินใช้พอสมควร ข้าพเจ้าขอขยายความอันชอบนี้ให้ท่านฟัง (ข้าพเจ้าได้รับอนุญาตของนายทองอินแล้วให้ขยาย) นายทองอินนั้นทำการค้าขายผลกระเวณล้ม คือเป็นผู้สืบข่าวต่าง ๆ โดยทางเงิบ ๆ²¹

²¹ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), นิทานทองอิน (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 2-3.

ชะเลมาน (ผู้ร้ายในเรื่องคาราวาน)

ผู้ประพันธ์บรรยายลักษณะท่าทาง รูปร่าง และการแต่งกายของตัวละคร จากสายตาของตัวเอกในเรื่องโดยแทรกความรู้สึกและความคิดเห็นเป็นเชิงแนะใหญ่ความรู้สึกว่าตัวละครนี้จะเป็นผู้ร้าย

เจ้าผู้ชายนั้น ค่ายคนคู่นั้นเป็นชายและหญิง แต่รูปพรรณคมสันองอาจ แดงดูดา (ทา) เขาดูเหมือนจะพันมีคู่คืออย่างไรอุมิรุ ฉันทิให้ออกรู้สึกว่าได้เคยเห็นหน้าเขามาก่อนแล้ว... นางผู้หญิงนั้นหน้าตาสะสวย แขนงอกเป็นมอญ ๆ ที่ไหนละดมกับออกอยู่เต็มตัวเป็นแต่ทำคักให้หยิกไหยงและเกล้าอย่างฝรั่งโง่งามตาขึ้นเท่านั้นเอง นูศาคมคาย จริต กริยา เยื้องกรายเข้าที่ท่าทางก็บอกว่าฉลาดและมีความรู้ และเมื่อหลอนพูดกับเจกบอยฉันทิจับได้เพียงว่าเป็นกระแสรามัญ มีเคล็ด ๆ อยู่ในสำเนียงมาก ถ้าจะพูดกันสั้น ๆ นับเป็นคู่คมสัน คงเป็นคนสำคัญอย่างไรอยู่ บุ่งกาง เก่งแฉ่งทำอย่างฝรั่ง แฉไม่ไซฝรั่ง ทั้งผู้หญิงก็ยังแต่งเป็นไทยใหม่... 22

รายาแห่งปะหัง (ตัวโกงในเรื่องคาราวาน)

ผู้ประพันธ์บรรยายให้มองเห็นภาพคนที่ไม่ชวนมอง และมีบุคลิกลักษณะทางพฤติกรรมพร้อมกับแสดงความรู้สึกของตัวเอกในเรื่องที่มีต่อตัวละครนี้ด้วย การบรรยายเช่นนี้แสดงให้เห็นความตรงกันข้ามระหว่างบุคลิกลักษณะกับตำแหน่งหน้าที่

... ท่านเป็นคนรูปร่างโตตระหง่านสูงใหญ่ ท่าทางอายุเห็นจะยังทยอนหกสิบ หน้าตาท่านย่นแสบะ ชมิงหังซิงซิง ออกนี่ปะหะปะราย ฉิวเนื้อคอนข้างคำ ๆ และหยาบกราน

หูเดียว ไวนวดทั้งมีเคราหอมแหมม ออกจะหงอกปะทะ
 ปลาย ริมฝีปากออกหนา ๆ ตาส่อน ๆ และเล็ก ฉันทอกไม้
 สุขุมรูปพรรณท่านผู้นั้น แต่ท่านเป็นคนสำคัญเปรียบเหมือน
 กฎหมายและความสงบเรียบร้อยและชีวิต... 23

นอกจากนี้ยังให้รายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาของตัวละครนี้ด้วย
 ... คหบดีมหาธรรมาจารย์ผู้หนึ่ง มารดาเป็นแขกกะลึงค
 จะมาเลี้ยงของมหาธรรมาบิดามหาธรรมาจารย์ไม่มีบุตร
 มหาธรรมาจารย์ (ถึงเป็นลูกเมียคนเฒ่า²⁴ ก็ต้องสืบวงศ์)
 จึงได้รับตำแหน่งราชามุคา ครั้นสิ้นบุญบิดาแล้วก็ได้เป็น
 คหบดีมหาธรรมา ครองเมืองปะหังสืบมา²⁵

คาราหวัน (นางเอกเรื่องคาราหวัน)

ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงทางคาราหวันไว้หลายตอน แต่ละตอนมีลักษณะการบรรยาย
 ซึ่งชวนให้น่าสนใจในภาพต่าง ๆ กันไป เช่น บรรยายในเครื่องแต่งกายที่งดงามแปลกตา โดย
 การรำพึงของพระเอกกับตนเอง ซึ่งทำให้มีลักษณะคล้ายความจริงมากขึ้น

ทันใดนั้นนางคนภูคาราหวันคะลิมากก็เอียงกรายออกมา
 แดแมเจ้าเอ๋ยวันนี้แม่ชุกกาย กลายเป็นนางคาราหวันคะลี
 มานฉิมิตรอีกนางหนึ่งไปเสียแล้ว สร้อยฟ้าโสร่งเชิงกางเกง
 เสื้อรัดและสร้อยพันพุง ผ้าโพกเบ็ดลอยปลาดหายไประลอก
 แล้ว เห็นแต่โสร่งแพรแกมทอง เสื้อแพรหลวมอย่างนางชวา

23 เรื่องเดียวกัน, หน้า 714.

24 เมียน้อย.

25 เรื่องเดียวกัน, หน้า 716.

แพรวศรีท้อยสออย่างธรรมเนียม นางแขก สบายดม สับหวี
มีเครื่องเพชรพลอยประดับแต่เล็กน้อย ชั่วแต่เข็มกลัด คุ่มหู
สร้อยข้อมือ สร้อยคอทองคำ ... 26

การบรรยายนางคาราหวันอีกแบบหนึ่ง โดยไซบท์เจรจาซึ่งแสดงความเฉลียวฉลาด
ของผู้พูดคือพระเอก ในขณะเดียวกัน

"เห็น ฤายังเล่า" ฉันทว่า "เจ้าเด็กหนุ่มแม่ทัพเฉลยของ
เรานั้นนะ และคือตัวนางสาวน้อยคนภูคาราหวันคะลีมาอาบู
บาก็ค นางเองตรง ๆ ตัวทีเดียว"

เพราะจะเป็นใคร คนอื่นอีกได้เล่า ที่จะมีอำนาจขึ้นนี้สิ่ง
คนภูชะเลมานได้ และถามว่า "พวกบริวารของชายานอกนั้น
ทั้งสิ้น เขาพากันไปข้างไหนเสียหมดแล้ว ?" ได้เล่า ? จะ
มีใครเล่า ฉันทักตัวฉันเองอีกด้วย เหมือนกับว่านอกจากเทพธิดา
ของเจ้านายในเกาะนี้ ที่จะมีสุระเสียงแสนเสนาะ มีดวงหน้า
ลำแขนและรูปทรงแสนสวยสว่างโฉมเสมอเจ้าหนุ่มเฉลยน้อย
ของฉันทคนนี้ได้เล่า ? และมีผู้หญิงชาวเกาะนี้คนไหนอีกเล่าที่
จะเข้าใจภาษาไทยได้ฉันทาน ? ยิ่งทริตรองยิ่งสังเกตสังกาเหตุผล
ประกอบกันไปโหลรอบคอบแล้ว ก็ต้องลงเนื้อเห็นได้แต่อย่างเดียว
ว่านารีนี้ไม่ใช่ใคร คือโฉมแม่นางคนภูคาราหวันคะลีมา อาบู-
บาก็คนางทีเดียวเท่านั้นเอง ถูกแหล่มลา ? จริงซี / 27

ค. บทเจรจา การสนทนาโต้ตอบของตัวละครในนวนิยายซึ่ง
แต่งในสมัยรัชกาลที่ 5 มีลักษณะเฉพาะบางประการซึ่งไม่พบในนวนิยายที่แต่งในสมัยอื่น เช่น

26 เรื่องเดียวกัน, หน้า 315-6.

27 เรื่องเดียวกัน, หน้า 239-40.

การเรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ ด้วยศัพท์ภาษาอังกฤษแต่เขียนเป็นภาษาไทย การใช้สรรพนามต่าง ๆ เช่น ฉัน แก หลอน พ่อ ในลักษณะที่แตกต่างจากสมัยอื่น ๆ และการใช้ศัพท์เฉพาะในสมัยนั้น

การเรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ โดยใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษ แต่เขียนเป็นภาษาไทย ในสมัยนั้นอารยธรรมตะวันตกแพร่เข้ามาในเมืองไทยมาก มีสิ่งใหม่ ๆ ที่เพิ่งเริ่มขึ้นในประเทศไทยโดยอิทธิพลของตะวันตกหลายอย่าง และยังมีผู้โคกคึกคึกใหม่หรือตั้งชื่อเป็นภาษาไทยจึงต้องเรียกทับศัพท์ภาษาเดิม สิ่งเหล่านี้จึงสะท้อนออกมาในวรรณกรรมซึ่งแต่งขึ้นในสมัยนั้น เช่น เรียกตำรวจว่า โปลิส (Police) เรียกสถานที่ทำการว่า ออฟฟิส (Office) กิจการส่วนตัวเรียกว่า ไพรเวท (Private) และสุภาพบุรุษเรียกว่า เย็นทิลแมน (Gentleman) เป็นต้น

การใช้สรรพนามต่าง ๆ เช่น ฉัน แก หลอน พ่อ ในกรณีต่าง ๆ ได้แก่ ชายสองคนที่มีฐานะเท่าเทียมกันฐานเพื่อนสนิทกัน จะเรียกคู่สนทนาว่า แก และเรียกตนเองว่า ฉัน ส่วนกรณีผู้หนึ่งต่ำกว่าอีกผู้หนึ่ง ผู้ที่สูงกว่าจะเรียกคู่สนทนาว่า แก และเรียกตนเองว่า ฉัน เช่นเดียวกัน แต่ฝ่ายต่ำกว่าจะเรียกคู่สนทนาว่า ท่าน หรือโตเท่า หรือเรียกตามบรรดาศักดิ์ เช่น เจ้าคุณ แล้วเรียกตนเองว่า กระผม

การสนทนาระหว่างเพื่อนที่เสมอกัน

ข้าพเจ้ายิ้มแล้วพูดว่า "แหม / หายใจแมนจริง ฉันตั้งใจจะมาเล่าเรื่องอันภาคพระขนิงค์ที่เกิดขึ้นใหม่นี้ให้แกฟังทีเดียว นายทองอินตอบว่า "ฉัน หายใจ แก ภูณะซี ฉัน จึงชิงพูดขึ้นเสียก่อน ข้าพเจ้าหัวเราะแล้วถามว่า "ถ้าไม่ใช่แล้วมันเป็นอย่างไรเล่า ?"

"มันก็คนนะซี พ่อวัค"

"ก็อายุคนนั้นมันมีประสงค์อะไรละ ?"

"นั่นแหละฉันยังไม่ใคร่สืบสวนให้ถวนถี่ จะบอกแกเห็นจะยังไม่ไค แต่มีของแนอยู่อย่างหนึ่งคือ เจ้าคนที่ทำดีหลอกฉันไม่ไคประสงค์จะขโมยพันโชติ"²⁸

²⁸ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), เรื่องเดิม, หน้า 4.

มีสรรพนามบางคำเช่น หลอน ซึ่งโดยทั่วไปจะใช้เรียกสตรี แต่ในนวนิยายที่แต่ง
ในสมัยนี้ได้นำมาใช้เรียกตัวละครชาย ซึ่งเป็นของแปลกไม่เคยพบที่ใดเลย เช่น

... พ่อนอม (เป็นชื่อที่ฉันเรียกหลอน อย่างกันเองจน
คุ้นปากเท่ากับคำที่หลอนเรียกฉันว่าพี่เห่น ๆ ฉนั้น) คนนี้
เป็นพี่น้องคนเดียวในวงศ์ตระกูลฉัน ที่เห็นชอบเอาใจช่วย
อย่างเต็มอกเต็มใจด้วยกันกะฉันเรื่องเกาะวาเรลลา²⁹

การใช้ศัพท์เฉพาะซึ่งใช้กันแต่ในสมัยนั้นเช่น เรียกตำรวจว่าพลตระเวนใช้คำ ฤ
แทนหรือ ใช้คำปะพระประราย แทน ประปราย หรือปัทมบัน แทน ปัจจุบัน เป็นต้น

พระเอกเจรจากับพวกชาวเกาะ

และพูดกันสั้น ๆ ฉนั้นพูด ยิ้ม ๆ เยาะ ๆ "ช่วยเรารู้อิม
ทราบแล้วเดี๋ยวนี้ว่า เกาะนี้เจ้าโรคเจ้าภัยชอบเกิดไข้พิษ
เอาชีวิตคนปัทมบันพันควนรวคเร็ววันก็ ถ้าซาไม่ยอมละเป็น
ทองเป็นไขยั้งงั้นถาอานัง ?"³⁰

พระเอกกล่าวถึงคุณนั้นของเขา

... มีนาคะโกนออกเป็ง ๆ อย่างออกหน้าออกตาได้เต็ม
ปากว่า "เกาะนี้ทะเลจามะหรืออะไรมีรู"³¹

นอกจากลักษณะเฉพาะดังกล่าวมาแล้ว บทสนทนาในนวนิยายในสมัยนี้ก็มีลักษณะของ
บทสนทนาที่ติดตามหลักสากลคือ มีความง่าย มีขนาดสั้นและยาวสลับกันกับบทบรรยาย และมีความ
เหมาะสมกับบุคลิกลักษณะของตัวละครและยุคสมัยด้วย เช่น

²⁹ ประเสริฐอักษร (กรมพระนาธิบดีประพันธ์วงศ์), เรื่องเดิม, หน้า 14.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 171.

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

นายทองอินสนทนากับจีนเสมียนโรงหวย

นายทองอินพยักหน้า แล้วก็ชวนชาวพเจ้าเดินต่อไป พอลงถึงที่เสมียนหวยในถนน
บ้านคนาว นายทองอินแะเข้าไปทักจากรักทายอยู่นานแล้วจึงถามว่า

"ลอมอกอ้วที่เดอะวาเจกหยงมาแทงหวยทลอมอย ๆ หรือ"

เสมียนหวยตอบว่า "เขามามอย ๆ แต่เขาไม่แทงทอ้ว"

เขามาวาง (วาน) อ้วเชียง (เขียน) โปยหิ้ง"

"เขียนทีละมาก ๆ หรือ"

"เชียง (เขียน) ทีละมาก ๆ ไม่แทง (เห็น) คอยถูก"

อ้วมอกเจกหยง ถ้าลอมแทงหวยบอย ๆ ลอมจะฉีกหาย ทักตะกลาง"³²

บทสนทนาระหว่างนายเสนหัวเอกในเรื่องการาวันกับทิกนุ่ยชาวปักข์ไท ผู้ประพันธ์
แต่งบทสนทนาของทิกนุ่ยให้เป็นสำเนียงปักข์ไทอย่างที่ชาวนครศรีธรรมราชพูดกันจริง ๆ

... เวลาที่เรายืนกันอยู่นั้น ทิกนุ่ยหลังหลังพูดขึ้นว่า

"คัสบเอจขรับ"

"ถ้างั้นเรากยังมีเวลาอีกครั้งชั่วโมงเท่านั้นที่จะมีชีวิต
เป็นมนุษย์อยู่ในโลก" ฉันทุกยิ้ม ๆ ประชดให้ถึงใจตาที่พูด
"ถ้าเราไม่พากันตาเหลือกไปลงทะเลไฟเสียแต่ในเดี๋ยวนี้"

"หนี่เคยทาวจะเมยเปยลงเรือ รือคอรบ ?"

"ฉันยังหัวบ้นอยู่แะเออ" ฉันยอมรับตามจริงใจ "ถ้าเรา
ไปกันเสีย อายมหาโจรโคงกูรายรายนี้ มันคงจะหนีไปเสีย
พนได้ แต่ถาเราไม่ไป"

"ทำเมยเราทิ้งเมยเปย" ทิกนุ่ยช่วยทอลงเออแทนฉัน

"มันคงเมยบ้นซามเหล่าเปยเนยทรอก"³³

³² นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), เรื่องเดิม,
หน้า 35-6.

³³ ประเสริฐอักษร (กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์), เรื่องเดิม, หน้า 145-6.

ง. บรรยายภาษา ประกอบด้วยฉาก ลักษณะสภาพของท้องถิ่น และภูมิหลังของสิ่งต่าง ๆ การสร้างบรรยายภาาในนวนิยายสมัยรัชกาลที่ 5 มีลักษณะสั้นเรียบ ใจคำพูดสามัญ ซึ่งเข้าใจได้โดยง่ายและตรงกับความเป็นจริง จุดประสงค์ในการบรรยายสิ่งต่าง ๆ ก็เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องหรือเพื่อเป็นการปูพื้นความรู้แก่ผู้อ่านในการติดตามอ่านตอนต่อไป ไม่ปรากฏว่ามีการบรรยายความงาม (ของสิ่งต่าง ๆ) โดยพิศดารและใช้ศัพท์สูงเช่นในสมัยหลัง นอกจากนี้ยังนิยมสร้างทัศนคติแก่ผู้อ่านในเรื่องที่บรรยายนั้นด้วย เช่น การบรรยายเกาะ ซึ่งเป็นฉากสำคัญในเรื่องคาราหวัน

"ปูดูวาเรลลานั้น เป็นเมืองป่ามีแต่เขาไม้และห้วงทะเล ลอตาให้เห็นงาม รูปเกาะกลมกว้างสูงโล่ประมาณแปดไมล์ เขาปลุกมะพร้าว นุ่น จั้ว ง้าว ตนละหุง ทำไร่นอยหน้า ทัพทิม และทำนาบางเล็กน้อย ชาวเกาะนั้นพูดไทยได้มาก แต่ไม่มีใครมีวิชาความรู้และนำใจกระด้างคือคิง โง่เฮลา หยิ่งทงงเชื่อตัวนัก ลงไคนับถือแล้วักบูชารวมพระเจ้า ลงไคไม่นับถือแล้วักยากที่จะชมชื่นน่าใจได้ แต่เป็นชนชาติคนน่าใจคือ" 34

การบรรยายความงามของธรรมชาติ ใจคำพูดเรียบ ๆ สั้นแต่ได้ใจความ ไม่ใช่ศัพท์สูง เช่นในสมัยรัชกาลที่ 6 เช่น การบรรยายธรรมชาติในเรื่องคาราหวัน

... เราคอยกันอยู่จนจวนสว่าง แสงเงินแสงทองเรือ ๆ ฟุ้งขึ้นมาบางแล้ว มองตามของหน้าต่างแคบ ๆ แลเห็นคลื่น น้ำเขียว หัวขาว ชักมาหยุดบนแท่นซ่า ๆ เตนกระจายจับ แสงฟ้านาตุเพลินใจ... 35

34 เรื่องเดียวกัน, หน้า 11-2.

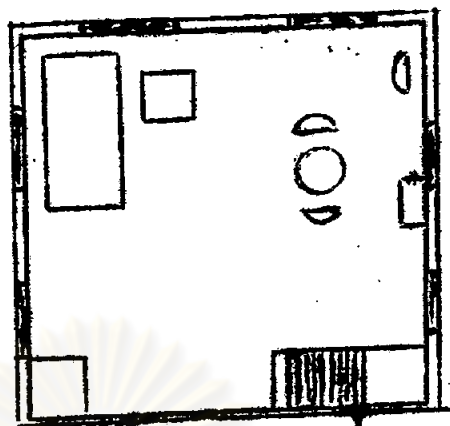
35 เรื่องเดียวกัน, หน้า 143-4.

การบรรยายสถานที่ บรรยายโดยละเอียดจากลักษณะภายนอกของบ้าน จนถึง ภายใน บอกให้ทราบว่า มีอะไรวางอยู่ตรงไหนในห้องบ้าง และมีแผนผังประกอบด้วย เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นภาพ เพื่อจะได้เข้าใจและติดตามการสืบสวนของนักสืบได้ เช่น การบรรยาย สถานที่ที่เกิดเหตุในเรื่องนิทานทองอิน

... ที่บ้านนายรอกที่บางขุนพรหม นายรอกผู้นี้ตั้งเกตุ ตามรูปบ้านก็เห็นได้ว่า เป็นคนไม่ใช่จนเลย และเป็นคนอยู่ ข้างแปลก ๆ กว่าธรรมดาตามที่นายบุญเชิดได้เล่าแล้ว นายรอกหาโคนอนในเรือนไม้ ไปทำหอไว้ต่างหากห่างจาก ตัวเรือนประมาณ 15 ก้าว หอนั้นมีสองชั้น ๆ ละห้องเดี่ยว ประมาณ 10 ช่องสี่เหลี่ยม ชั้นล่างใช้เป็นที่นอน หรือออกพิศ ชั้นบนเป็นห้องนอน ริมทอสูงนั้นมีต้นไม้ใหญ่ ๆ หลายต้น เมื่อ ขึ้นไปชั้นบนแล้วมองออกไปเห็นสวนอย่างไทย ๆ อย่างข้าง หลังนอกรั้ว ตัวหอเองอยู่ห่างรั้วไม่ถึง 3 ก้าว ในห้องนอน นั้นก็ไม่มีเครื่องแต่งอะไรมาก มีเตียงอยู่เตียงหนึ่ง ข้างเตียง มีโต๊ะเล็กสำหรับวางนาฬิกา หนังสือ ตะเกียง และของเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ต้องการใช้ในเวลากลางคืน มีโต๊ะวางหน้าโต๊ะ 1 โต๊ะแต่งตัวโต๊ะ 1 ตู้ยาเล็ก ๆ ตู้ 1 กลางห้องมีโต๊ะกลาง โต๊ะ 1 ³⁶

³⁶ นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), เรื่องเดิม,

1. เคียง
2. โต๊ะเล็ก
3. โต๊ะกลางหนา
4. โต๊ะกลมวางของ
5. โต๊ะแต่งตัว
6. ตู้ยา
7. บรกรโคลงไปชั้นล่าง

หน้าต่างที่ผู้ร้าย
ปีนเข้า

ที่ศพนายรอด
นอนอยู่

แผนห้องนอนนายรอด ทางซุนทรหม

จ. ทัศนคติของผู้ประพันธ์ หมายถึงการแสดงความคิดเห็นของผู้ประพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ โดยใช้นวนิยายเป็นสื่อ นำสังเกตว่าความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ปรากฏในนวนิยายในสมัยนี้มักเกี่ยวกับเรื่องกิจการบ้านเมืองและชาติมากกว่าเรื่องชีวิตโดยทั่วไป ที่เป็นเช่นนี้มีความเห็นว่าเหตุการณ์ในสมัยนั้นน่าจะมีผลต่อความคิดเห็นเหล่านี้ด้วย ทั้งนี้ เพราะในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการปรับปรุงบ้านเมืองในด้านต่าง ๆ มากมาย จึงเป็นจุดสนใจของคนทั่วไป นอกจากนี้ไทยต้องเสียดินแดนให้แก่ชาติตะวันตก ซึ่งเข้ามามีอาณานิคมในดินแดนเอเชียอาคเนย์หลายแห่ง บ่มชวนให้เกิดความรักชาติบ้านเกิดเมืองนอนของคนมากขึ้น สำหรับลักษณะการแสดงทัศนคติของนักประพันธ์นั้นมีทั้งทางตรงและทางอ้อม การแสดงทัศนคติทางตรงคือการกล่าวถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามที่ผู้ประพันธ์มีความคิดเห็น โดยอาจใช้การบรรยายหรือจัดให้เป็นคำพูดของตัวละคร การแสดงทัศนคติทางอ้อมได้แก่การแสดงในรูปของการเปรียบเทียบ ปรีศนา หรือมีเลศนัยชวนให้คิด ตัวอย่างเช่น ความเห็นเรื่องเงิน

... ขึ้นชื่อว่าเงินแล้ว ฤทธิ์เดชเวทมนต์มันราวกะนารายณ์
ซ้อหาอะไรมาเรอเจ้าของให้เป็นสุขสบายไค้สารพัด ชักแคทยา
กันตาย อยากรู้การทำงานตามตำแหน่งมีหนามมีตา ฤาอยากจะทำ
ส่วนทำมาค้าย ฤาอยากจะทำออกอยู่เป็นสุขหาแต่ความสนุก
สบาย ก็อาจจะซ้อสมใจไค้ง่าย ๆ เพราะเงิน เพราะเงิน... 37

ความเห็นเรื่องสภาพบ้านเมืองไทยในสมัยรัชกาลที่ 5

นานาจิตตํ เกิดมาเป็นมนุษย์นี้เพื่อนเอ๋ย ทางชีวิตรักของ
ต่างความคิด ต่างจิตรักของต่างใจ ยิ่งมากคนยิ่งมากความ
คิด... ขรรคมคาวิไสยของโลกเราเป็นกระนั้นเอง เหมือน
ความคิดของชนนี้ก็นึกน่าขัน อยากรู้ดิ้นชอบอยู่เกาะไกล ๆ
... ฤาบางทีดิ้นหวลรู้สึกไปว่ากรุงรัตนโกสินทร์ มหาชน
สโมสรมั่นกันเกินไ้หนัก ยิ่งแถมเมืองเห็นอีกน่าจะยิ่งแน่นกัน
เกินไ้หนัก... จึงอุทริเอาอย่างชาวแพอยากจะไปลอยแพ
เตงอยู่กลางกระแสทะเลวน บนเกาะน้อยล้อยละลอก นอก
พระราชอาณาจักรสยาม... 38

ความเห็นเรื่องตำรวจ (พลตระเวน) ซึ่งจัดตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5

นายทองอินหัวเราะเป็นที่เขาะ ๆ แล้วตอบว่า "จะทองไป
บอกไปเล่าเขาให้เสียเวลาทำไม ฉันกรูแล้ววาทานเจ้ากรม
จะว่ากระไร ทานเจ้าคุณคงนั่งเคาะโต๊ะก๊ก ๆ อยู่สักครู่แล้ว
พูดเหมือนได้แจ้งทิพเนตรสอดส่องเห็นตลอดแล้วว่าไม่มีคนอื่นละ
อายุพวกทหารคิดทำร้ายพลตระเวน คิดปล้นกำนันผู้ใหญ่บ้าน
แล้วก็มีคำสั่งให้จับใคร ๆ ไม่ว่า สุดแท้แต่จะจับได้ พอให้เป็น
ตัวแมงใสยุนิฟอร์มก็แล้วกัน แล้วยุทชนาเขาก็ไปชำระกันเอง
แหละ เมื่ออายุนั้นพิรุชกเคราะห์ของมัน ถ้าเขาปล่อยมัน ๆ
ไม่มีความผิดก็แล้วไป เราจับส่งไสยต่างหาก แบบสำคัญของ
พลตระเวนมีอยู่อย่างหนึ่งคือ ถ้าเกิดเหตุอะไรขึ้น จับทหารไว้
ก่อนเป็นดี ถ้าพลาดทำไม่มีทหารอยู่ไกล ๆ ก็หุบเจกเสียสัก
สองสามคนพอเป็นขวัญมือ" 39

38 เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-2.

39 นายแก้ว-นายขวัญ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว), เรื่องเดิม,

ความหึงในชาติไทย ในเรื่องคาราวันกล่าวไว้หลายคนเช่น
 ... แกจะทำอะไรระวังให้ทีหนะเออ จะบอกให้ ข้าเป็น
 คนไทย ข้าเป็นชาติเอกราช ไม่ใช่ชาติที่เป็นข้าฝรั่งเหมือน
 พวกแกดอก... 40

... ฉันเป็นไทยท่านเอ๋ย ก็ไม่อยากเป็นไทยแต่ชื่อ ขึ้นชื่อ
 ว่าสัตะโลกไม่วามนุษย์ดาเครัจฉาน ถ้าไม่มีกำลังพอแล้วจะ
 เป็นไทยไปไต่ตลอดทั้งชื่อ ทั้งใจ ทั้งกายก็ยาก 41

... แต่เราเป็นไทย เราเป็นคนรู้จักนึกรู้จักชอบ เราไม่
 ควรลงมือทำร้ายเขาก่อนเป็นอันขาด เพราะการจะเอาทั้ง
 ชนและทั้งถูกต้อง ยกตนขึ้นเหนือลมด้วยทั้งคู่จึงจะชอบ ฉัน
 ตกลงใจเสียแล้วว่าทางที่ถูกต้องมือยูแคนไหน ฉันก็ควรจะทำ
 แตอย่างนั้นเท่านั้น อย่าให้ปรากฏในที่ลับตาที่แจ้งว่าพวกฉัน
 เป็นผู้ลงมือก่อเหตุการฆาตกรรมก่อนจงได้... 42

ทัศนคติเรื่องคุณธรรมในชีวิต แสดงเป็นเทศนาโฆหาร

... มีหัวข้อปฏิบัติเพื่อเป็นศรีของครอบครัว ประกอบด้วย
 ควดยขอตันนั้น คือน้ำใจดี กริยาพาที สุภาพอ่อนน้อม เชื้อเพื่อ
 ต่อเพื่อนมนุษย์ ข้อดีคมาอีกนั้น กล่าวหาญ มั่นในหิริโอตตัปปะ-
 ธรรม มานะสะทะ และอุคคควดยพิริยะมียอหยอน ข้อที่สามนั้น
 สงวนศักดิ์สมสกุล เกียรติยศ ตามเทศานุกรูบ ไม่เยอหึง
 ตอมจนเกินงาม ข้อที่สี่ ใจมั่นคง คำรงสุจริต กตัญญูกตเวที
 ต่อเจ้านาย ญาติมิตรสหายและเซษฐประยูรในวงษตระกูล

40 ประเสริฐอักษร (กรมพระนาชิประพันธ์พงศ์), เรื่องเดิม, หน้า 1211.

41 เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

42 เรื่องเดียวกัน, หน้า 1125.

เมื่อยามตกยากหยาบระอุบิตี ยังมีตำนานต่าง ๆ เพิ่มเติมนิหัต
โนวาสให้รางวัล และตั้งสติขรรมิใจก็ไว้ ไม่สุงขึ้นต่อไทย
หรือลากยศอันเป็นโลกธรรมที่จะเจริญขึ้นถาเสื่อมลง... 43

จ. ท่านองแตง หมายถึงแบบแผนและลักษณะการแสดงความรู้สึกนึกคิด
ของผู้ประพันธ์ที่ปรากฏในเรื่องที่เขาแต่ง นักประพันธ์แต่ละคนย่อมมีท่านองแตงเฉพาะของ
ตนเอง ท่านองแตงที่ดีต้องง่าย ชัดเจนและเป็นธรรมชาติ สิ่งที่เป็นเครื่องพิจารณาท่านอง
แตงของนักประพันธ์นวนิยายในสมัยนี้ได้แก่การเปรียบเทียบ การบรรยายรายละเอียดให้
มองเห็นภาพจนและรู้สึกตามใจ การใช้ศัพท์และคำต่าง ๆ ในประโยคและการใช้สัญลักษณ์

สำหรับลักษณะการเปรียบเทียบผู้ประพันธ์นวนิยายในสมัยนี้ โดยเฉพาะ
พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ผู้ทรงนิพนธ์เรื่องคาราวาน ทรงเป็นผู้
เชี่ยวชาญทางอักษรศาสตร์และวรรณคดีผู้หนึ่ง คึงนั้นท่านองแตงนวนิยายของท่านจึงมีการ
เปรียบเทียบ เหตุการณ์ในเรื่องกับ เหตุการณ์ในวรรณคดีอย่างคมคายและเหมาะสม เช่น
เปรียบเทียบ เหตุการณ์ตอนที่พระเอกกับนางเอกหนีออกจากถ้ำว่า

... เรามีแต่สบายใจบิตินตีด้วยกันราวกะเด็ก ๆ ที่หลับฝัน
ว่าตกไปอยู่เกาะนฤมิตร อันหน้าพิศวงในนิทานอาหรับราตรี
ถาในนิทานชาดกคัมภีร์ บรรดาที่ทรูหราบระหนึ่งสุราไทย...
คิดไปคิดมาก็คิดถึงพระสุวรรณหงษ์ยามเมื่อพานางเกษสุริยง
ลงเรือหาย ซากแต่อนางยักษ์แปลงเท่านั้น... 44

และอีกตอนหนึ่งบรรยายว่า

... ภาพเราสองคนคู่มิตร เมื่อแรกโผล่ออกพ้นของชลคูหาวราว
กะไกรทอง ยามพาโฉมวิมาลาขึ้นมาสู่บ้านก็เกือบจะปานกัน... 45

43 เรื่องเดียวกัน, หน้า 633-4.

44 เรื่องเดียวกัน, หน้า 1125.

45 เรื่องเดียวกัน, หน้า 1133.

การใช้คำพังเพย ในตอนที่กล่าวถึงลักษณะการรู้เชิงกันและกันของรายา
แห่งปะหังกับนายเสนห์ (พระเอก) ในเรื่องการาพวัน

...ว่ากันความจริงทั้งฝ่ายมหารายาอาระชัค แคมมลา
คริ่งชาติ และตัวรายาเสนห์ต่างคนก็ต่างเริ่มรู้จักน้ำใจกัน
ด้วยกันทั้งสองข้าง ท่าเสมือนคำทานว่า "ชิงก็รา ชากัแรง"
ฎาอีกคำหนึ่ง "โกเห็นตืนงู งูเห็นนมโก" เรื่องของฉฉฉฉ
แซกก็เห็นฉฉฉฉ ไทยก็เห็นชมองแซก ตักฉฉฉฉ "ชมฉฉฉ
สมน้ำยา"... 46

การใช้บุคคลาพษฐาน (Personnification) คือการที่ผู้ประพันธ์กำหนด
ให้สิ่งที่ไม่มีชีวิตแสดงกริยาราวกับสิ่งมีชีวิต เช่น บรรยายฉากชาวเกาะพากันนั่งชูลมุนหลม
รายาแห่งปะหัง

...ชาวเกาะที่ออกันลอมฉฉฉฉรอบ ๆ หลมเลื่อนเกลื่อน
หายไปหมคในพันควัน ทองฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
โรงสองฟากทางต่างก็ชยอกเจ้าของเคหา ที่แสนกระเสือก
กระสนกลฉฉฉฉเข้าไปไว้เป่ง ๆ ทอง... 47

การใช้ศัพท์และข้อความซ้ำ ๆ และมีจังหวะเพื่อชักจูงอารมณ์และความรู้สึก
ของผู้อ่านให้คล้อยไปตามเนื้อเรื่อง เช่น บรรยายตอนที่ชาวเกาะกำลังระดมพล

...ก็พอไคยฉฉฉฉเป่าเขาควายมาจากบ้านทางอ่าว
ท่าเรือ ป่าวเสียงยาวปุก ๆ ๆ และยักท่านองเป็นฉฉฉฉ
ยาว ๆ ปุก ๆ ๆ ปุก ปุก ๆ ๆ ปุก กระแตก ๆ เสียง

46 เรื่องเดียวกัน, หน้า 915.

47 เรื่องเดียวกัน, หน้า 710.

ทันทีนั้นก็ไคยีนเสียงร้องโหวกเหวก ๆ ฐู่่า ครางคำราม
 และโหรงท้านองคนวิ่งมารวมกัน นาพิลิสสะฟังกสิยั้งนัก
 อึกกระทึกมาจากในป่าเขาและในป่าเขาสูงหลังตึกวังที่เรา
 อยู่ก็ไคยีนเสียงร้องควาย หังไกลคังเฮฮา เฮฮา อึก-
 กระทึกกรึกโครม พอเคาไคว่าเตรียมขบวนกันใหญ่ พวก
 เราทางเอียงหูฟังไคยีนเสียงโห่เราแล้วก็ร้องที่จะสาธยาย
 มนต์มหาพิฆาฏ เอ็คอิงก้อง แคก็เบา ๆ ค้าย ยังไกล ๆ
 แต่ไคยีนซึก ลักประเคี้ยวก็คังมากประเคี้ยวก็เบาลง เป็น
 ค้ายลมโตรกมาตุพคัพ่วนปัดไปเสียบ แต่เมื่อถึงที่คังอีกละมั้ง
 มากขึ้นทุกทีทุกที นากสิยั้งอย่างตุร้ายอมหิทธิหนักขึ้นทุกทีทุกที
 ไม่ใช่ฮอนไกล มนต์มหาพิฆาฏที่ทานกระมาเนอร์ อีสมาเอล
 นาคาชาตุ พระยาตาเคียว เมื่อขามหารายาทนวงษ์อัญ
 บากก็ เมื่อรอยปีมาแล้วนั้นเอง... 48

การใช้ท่านองแต่ง เช่นนี้ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนกับไคยีนเสียงเหล่านั้น
 ค้ายหูของตนเอง และทำให้เกิดภาพพจน์ของบรรยากาศที่น่าสยองกลัว
 การใช้สัญลักษณ์แทนการกล่าวถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างตรง ๆ และสัญลักษณ์
 เป็นที่เข้าใจของตัวละครและผู้อ่านเองโดยไม่ต้องมีคำอธิบายอีก เช่น
 และพูดกันสั้น ๆ ฉันทก ยิม ๆ เาะะ ๆ "ค้ายเรา
 กันสิมทรามแล้วเคียวนี้ว่า เกาะนี้เจ้าโรคเจ้าภัย ขอม
 เกิดไขพิศม์ เอาชีวิตรคนปิตุณันพันควนรวกเร็วนัก ถ้า
 ข้าไม่ยอมละ เป็นต้องเป็นไข ยังงั้นถาอามัง ร"

"แน่ที่เกี่ยว คุณอาจจะพะเอินเป็นเช่นนั้นก็ไม่ได้"
แกตอบคือ ๆ อย่างหน้าไม่อาย

"แต่ยาแก้ไข้ ฆ่าตัวไข้ ของข้าจะไม่มีบ้างดู เช่นควินิน
ซิงโกนา ยาฝรั่งนี่ ?" ฉันทอนกะเวหฺลิ่งตาม และฉันทกระก
ขันเป็นรวางนึ่งที่อยู่ในกระเป๋าลือของฉันท ขยับออกให้ตาฮาเกย
คูควย

"ตัวข้ามีบ้างบางขนานนั้น ก็จะรักษาไว้ได้เพียงวันเดียวดู
สองวันเท่านั้นเอง ไม่ช้าไม่นานไปถึงไหนได้ ขยายทรวา
ทวนมีขวยคยาตักตัวอีกบางขนาน แต่ส่วนยาใหญ่ของทวนติดอยู่
กะตะกร้าเข้าของของทวน ตกอยู่เสียที่โฮเต็ลโน้น ขายาก็
ทรวบบ้างคอก"⁴⁹

สัญลักษณ์ที่ใช้ในที่นี้มีสองอย่างคือ คำว่าไซพิศม์ (ไซพิษ) หมายถึง
อันตรายและความตายจากพวกชาวเกาะ และยาแก้ไข้หมายถึงอาวุธที่ฝ่ายพระเอกใช้ต่อสู้

การใช้ทำนองแต่ง เช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในทางภาษาและมี
สติปัญญาอันเฉียบแหลมของผู้ประพันธ์ และแสดงลักษณะของตัวละครที่โต้ตอบกันว่ามีสติปัญญา
ทันกันควย นอกจากนี้ยอมชวนให้อ่านและติดตาม ซึ่งทำให้เรื่องสนุกสนานขึ้นกว่าการใช้
คำพูดธรรมดาอย่างตรงไปตรงมา

๒.2 ระยะที่สอง ตั้งแต่ พ.ศ. 2454-2462

ระยะเวลาในช่วงนี้อยู่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ตอนต้นและตอนกลาง

2.1 สภาพทั่วไปและวรรณกรรม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่ได้ ทรงเจริญรอยตามสมเด็จพระราชาธิบดีในการทำนุบำรุงประเทศให้ทัดเทียมอารยะประเทศ ในด้านต่าง ๆ คือ ในด้านการศึกษา เริ่มขยายตัวขึ้นทั่วประเทศ มีการตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งโรงเรียนข้าราชการพลเรือน ทรงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ และพระราชบัญญัติประถมศึกษา เพื่อบังคับเด็กเล่าเรียน ในการบำรุงกำลังรบให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ได้มีการจัดตั้งกองทหารขึ้นถึง 10 กองพล ซึ่งมากกว่าสมัยก่อนหน้านั้น ตั้งกองทัพอากาศ กองเสือป่า และลูกเสือ ปลุกใจพลเมืองให้รักชาติ และเปิดการซ้อมรบเสือป่าขึ้นเป็นประจำทุกปี สำหรับความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ทรงเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในยุโรป อเมริกา และเอเชีย และเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 ก็ได้ประกาศสงครามกับเยอรมันและออสเตรเลีย อังกฤษ เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 และจัดส่งกองทหารอาสาออกไปรบถึงทวีปยุโรป และในคราวนี้ได้ทรงเปลี่ยนธงประจำชาติจากธงช้างมาเป็นธงไตรรงค์ด้วย⁵⁰

ในด้านวรรณกรรม ระยะตอนต้นและตอนกลางรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วรรณกรรมต่างประเทศเริ่มได้รับความนิยมแพร่หลาย มีการแปลและแต่งสารคดีและเรื่องอ่านเล่นประเภทต่าง ๆ ลงพิมพ์ในวารสาร หนังสือพิมพ์เกือบทุกฉบับที่ออกในสมัยนั้น และมีการพิมพ์จำหน่ายเป็นเล่มอีกด้วย สิ่งเหล่านี้แสดงว่าการประพันธ์ของไทยในระยะนี้ได้เจริญขึ้นกว่าในระยะแรกเป็นอย่างมาก ดังที่มีผู้กล่าวไว้ในศรีกรุงรายเดือน เมื่อ พ.ศ. 2458 ว่า

สมัยนี้ (พ.ศ. 2458) วิชาแต่งหนังสือเจริญขึ้นกว่าเมื่อ 10 ปีมาแล้ว (พ.ศ. 2448) หลายร้อยเท่า ถ้าใครต้องการจะสังเกตแล้ว ไม่จำเป็นต้องดูอย่างอื่นให้เบียดการ ขอแต่ให้สังเกตดูคำพูดแปลก ๆ ซึ่งแต่ก่อนไม่เคยปรากฏได้มาปรากฏ

⁵⁰ แส ขจรศิลป์, สมุคภูมิราชภัคคีราชาอนุสรณ์ในรัชกาลที่ 9 พุทธศักราช 2497 (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2497), หน้า A 58-9.

ขึ้นในนาคระคาชอย่างสง่าผ่าเผยในบัดนี้เท่านั้นเด็กก็จะได้
ความ เช่น คำว่า "ฮอแรค", เปียบ, เล็คสระระตี, สมันเตา
ลาดา เหล่านี้เป็นต้น⁵¹

แม้ว่าการประพันธ์ในสมัยนี้จะเจริญรุ่งเรืองกว่าในรัชกาลก่อน แต่ก็ยัง
เจริญได้ไม่เต็มที่เพราะประสบปัญหาเรื่องราคาคณะสูง วิกฤตการณ์เช่นนี้เป็นผลจาก
สงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งกระทบกระเทือนต่อระบบเศรษฐกิจและการค้าทั่วโลก บรรดาวาร
สารและหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นสนามของนักประพันธ์ต่างก็ประสบปัญหาขาดแคลนกระดาษ
และอยู่ในฐานะคลอนแคลน วารสารศรีกรุงรายเดือนซึ่งเป็นวารสารสำคัญฉบับหนึ่งในสมัย
นั้นก็กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

... อนึ่งศรีกรุงได้ตั้งใจที่จะทำหนังสือเรื่องยาวแนวเรื่อง
อ่านเล่นออกจำหน่ายอย่างน้อยเดือนละเรื่องเสมอ และจะทำให้
งานเรียบรอยสมกับราคา เขาซุกกันไต่ทุกเรื่อง แต่เสียใจที่จะ
ทองกลาววราคาระคาค (กระดาษ) เวลานี้ยังคับให้ใช้กระดาษ
คีน้อยกว่าเรื่องก่อน ๆ และเกรงว่าต่อไปกระดาษเมืองเราจะยิ่ง
อึดอัดมากขึ้น อาการเช่นนี้แม้แต่ในประเทศอังกฤษเองก็ยังมี...
แต่เมืองเรารอคิวที่พอพึ่งกระดาษญี่ปุ่นไต่บาง

แต่ถึงกระนั้นฐานะของหนังสือพิมพ์ก็ยังอยู่ในข่ายแห่งความลำบาก
ความผิดเคืองนี้จะช้าหรือเร็วเพียงใด ก็หาใครทำนายไต่ยาก⁵²

ความนิยมเรื่องอ่านเล่นในสมัยนี้หนักไปทางเรื่องของตะวันตก เนื่องจาก
ผู้ที่มีความรู้ซึ่งเคยอ่านหนังสือของตะวันตกเห็นว่าเรื่องเหล่านั้นมีคุณค่าสาระ และสนุกกว่า
เรื่องอ่านเล่นของไทยประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ชาวบ้านเคยนิยมอ่านมาแต่เดิม นวนิยาย

⁵¹ ส.ส. (นามแฝง), "หมายเหตุประจำเดือนเรื่องการแต่งหนังสือ," ศรีกรุง,
2(ตุลาคม, 2458), 1230-1.

⁵² บางขุนพรหม (หลวงรัชฎการโกศล), "หมายเหตุประจำเดือน," ศรีกรุง,
4(เมษายน, 2460), 1024-5.

แปลจากภาษาตะวันตกที่แพร่หลายในระยะนี้ได้แก่เรื่องประเภทอาชญากรรม โดยเฉพะชุก
นักสืบเชอร์ล็อกโฮลมส์ นายเชียวสุตเส็ง สิบญูเรื่อง ผู้จัดการหนังสือเพาะวิทยาได้ให้ความ
เห็นไว้ดังนี้

ธรรมดาเรื่องอ่านเล่นของพวกนักปราชญ์ชาวตะวันตกตั้งขึ้น
นั้นไม่ว่าเรื่องใด ย่อมต้องอาศัย (อาศัย) หลักฐาน (ฐาน)
แห่งความจริงอยู่เสมอ เช่น เมื่ออ้างถึงบุคคลหรือพงศาวดารหรือ
ภูมิประเทศเป็นต้น คงไม่ให้คิดจากธรรมดาและตำราศาสตร์ไปได้
และหนังสือประเภทนี้มักออกความคิดใหม่ ๆ อาจชักนำน้ำใจของ
บุคคลให้หนีไปในทางเมตตาศรัยหรือสัจสุจริต หรือกล่าวหาของอาจ
และอะไร ๆ โดยไม่รู้ตัว แต่หลักฐานของเรื่องนั้น ๆ ได้ตั้งไว้ เห็น
ว่าย่อมมีประโยชน์แก่ผู้อ่าน คือว่าเรื่องจักร ๆ วงษ์ ๆ ที่ชาวบ้าน
เราเคยอ่านกัน⁵³

วรรณกรรมอีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมในสมัยนั้นนอกจากเรื่องแปลและนวนิยายคือบทละครร้อง และหนังสือประกอบภาพยนตร์⁵⁴ ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อประกอบการดูละครร้องและภาพยนตร์ซึ่งเป็นมหรสพที่นิยมกันในสมัยนั้น มีการพิมพ์จำหน่ายเช่นเดียวกับเรื่องอ่านเล่นทั่วไป บทละครร้องนั้นพิมพ์รวมเป็นเล่ม เฉพาะบทละครของคณะละครคณะใดคณะหนึ่ง

2.2 ลักษณะการประพันธ์นวนิยาย ในช่วงเวลาเก้าปีแรกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นระยะที่สองของการประพันธ์นวนิยายไทย ปรากฏว่ามีนวนิยายที่แต่งขึ้นในระหว่างนี้มากกว่าในรัชกาลก่อน แต่น้อยกว่าในช่วงหลังแห่งรัชกาลของพระองค์มาก ทั้งนี้ เพราะนวนิยายเป็นวรรณกรรมชนิดใหม่ซึ่งเพิ่งจะเป็นที่นิยมในหมู่คนไทย

⁵³ เชียวสุตเส็ง สิบญูเรื่อง , "คำนำ," เพาะวิทยา (กรุงเทพฯ: จีนโนสยามวารศัพท์, ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454), หน้า (1).

⁵⁴ ฎรายละเอียดในบทที่ 3.

นักประพันธ์ยังมีน้อยและขาดประสบการณ์ ส่วนใหญ่เป็นนักแปลมาก่อนทั้งสิ้น ค่ายเหฺคุนี้
นวนิยายที่พวกเขาแต่งขึ้นจึงเลียนแบบหรือคัดแปลงจากนวนิยายของตะวันตกเป็นส่วนใหญ่
นักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงทางด้านไค้แกหลวงอรรถเกษมภาษา หลวงวิลาศปริวัตร ชิต บุรทัต
และ ป. กาญจนารัตน์ เป็นต้น

นวนิยายที่แต่งในสมัยนี้พิจารณาตามเนื้อเรื่องมีสองประเภทคือ นวนิยายรัก
และอาชญากรรม นวนิยายรักเป็นประเภทที่ได้รับความนิยมสูงสุดในสมัยนั้น ทรายจนกระทั่ง
สมัยปัจจุบัน ความนิยมนวนิยายรักในยุคแรกนี้มีมากจนสะท้อนออกมาในบทประพันธ์ เช่นใน
เรื่องความเขลาของนักประพันธ์ซึ่งแต่งโดยฟ้ามุ่ย (นามแฝง) เมื่อ พ.ศ. 2462 มีบท
เจรจาของตัวละครที่เกี่ยวกับการประพันธ์ในสมัยนั้นดังนี้

"หนังสืออ่านเล่นเวลานี้ ถูกกคนที่เคียวนะคะ" หลอนพูด
ขณะที่พากันลงมาจากบรโคติก จะไปนั่งตากอากาศในกลาง
สวน

"ก็คนแต่งเขาหัวดี ๆ เยอะแยะนี่นา" ข้าพเจ้าตอบมือ
ตะหวัคบันเอวหลอน เขยื้อนพากันไปนั่งเก้าอี้ยาวภายใต้ร่ม
กุหลาบ

"น้องไม่เห็นมีเรื่องอะไร" หลอนเอ่ยพลางมือก็ไปคว้า
เอาดอกกุหลาบขึ้นมาชูไว้

"นอกจากเรื่องเมีย ๆ ผัว ๆ รัก ๆ แรก ๆ เท่านั้น
ยิ่งบทละครด้วยละเป็นพื้นที่เคียว"

"อะไรจะยิ่งไปกว่านั้นไม่มีจะ" ข้าพเจ้าจับมือหลอนไว้
แน่น

"มันต้องมาลงเอยกันตรงนั้นแหละ" 55

ปรีลัญญาชาวลสยาม

๒๕

เล่ม เดียว จบ

ของ

คนคง

โหมพิมพ์ จันทร สยาม วารสาร

ปาก คลองผดุง

พ.ศ. ๒๔๕๗

๑.๒๓๓.

นวนิยายรักซึ่งแต่งขึ้นในสมัยนี้ส่วนใหญ่เป็นแบบรักสุข ที่เป็นรักใช้กันมีผู้
 แต่งบ้าง แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้อ่าน ส่วนอาชญากรรมแนวนี้จะไม่นิยายประเภทที่มีผู้นิยม
 อ่านและแปลมาก แต่ก็มีเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่อย่างแท้จริงน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการแต่ง
 เรื่องใหม่เค้าเงื่อนนำพิศวงและตื่นเต้นนั้น ผู้แต่งต้องมีประสบการณ์และต้องศึกษาค้นคว้า
 ขอเท็จจริงประกอบด้วยจึงจะแต่งได้ดี ผิดกับการประพันธ์นวนิยายรัก ซึ่งมีผู้แต่งมากเพราะ
 เรื่องความรักเป็นสิ่งที่ทุกคนรู้จักและมีประสบการณ์ จึงแต่งง่ายกว่าและเป็นที่น่าสนใจของผู้อ่าน
 ทั่วไป

รายชื่อนวนิยายบางเรื่อง ซึ่งแต่งและพิมพ์จำหน่ายระหว่าง พ.ศ. 2454
 ถึง พ.ศ. 2462 แยกเป็นประเภทนวนิยายรักและอาชญากรรมมีดังนี้

นวนิยายรัก

ความรักของคูรัก	แต่งโดย ชรรมรศมี, ก.ส.	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2456
ปรีดีอุษาวาสยาม	แต่งโดย คนคง	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2457
นิคตบน	แต่งโดย แมวคราว	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458
คืนผู้วาศนาน้อย	แต่งโดย แมวคราว	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458
ใจผู้ชาย	แต่งโดย แมวคราว	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458
คุณหญิงน้อย	แต่งโดย ชวคโชค	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458
อันตราของความรัก	แต่งโดย จินยูเจ็ง	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458
		(2460) ⁵⁶
รสแห่งความรัก	แต่งโดย สีฟ้า - ส.	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2460
สองคูรัก	แต่งโดย -	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2460
ความเขลาของนักประพันธ์	แต่งโดย ฟามุย	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2462

⁵⁶ไม่ทราบที่พิมพ์แน่นอน อาจจะเป็น พ.ศ. 2458 หรือ พ.ศ. 2462 ก็ได้

อาชญาวิทยา

ความลึกลับโศก	แต่งโดย ส.น.	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458
สืบเรื่องกระจุยหาย	แต่งโดย นายสำราญ	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458
ท่านสืบไปรเวท	แต่งโดย น.ม.ส.	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458
นายเจลาณักสืบพิเศษ	แต่งโดย นกนอย	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458
มิตรสนเทห์	แต่งโดย น.น.	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458
อำนาจแห่งสตรี	แต่งโดย น.น.	พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458

(2462)⁵⁷

แดงพระยา แต่งโดย ป.กาญจนารัตน์ พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2458

(2460)⁵⁸

ความลับนักสืบ แต่งโดย ป.กาญจนารัตน์ พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2459

สำหรับลักษณะการประพันธ์โดยทั่วไปของนวนิยายในสมัยนี้ ส่วนใหญ่ใช้การพรรณนาและบรรยายมาก บทเจรจายังมีน้อยผู้ประพันธ์นิยมพรรณนาสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นความงามและอื่น ๆ โดยละเอียด มักใช้ศัพท์สูง ใช้คำขยายความซึ่งเห็นว่าเป็น และนิยมการเปรียบเทียบในคำอธิบาย มีการใช้เครื่องหมายวรรคตอนต่าง ๆ อย่างในภาษาอังกฤษกำกับ โดยเริ่มใช้มาตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 5 แล้ว ที่พบบ่อยได้แก่เครื่องหมาย จุลภาค (,) มัทภาค (.) อัศเจรีย์ (!) ประศนีย (?) ยัติภังค์ (-)

ลักษณะการประพันธ์นวนิยายในสมัยนี้พิจารณาเรียงตามหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

คือ

ก. โครงเรื่อง โครงเรื่องของนวนิยายตั้งแต่ พ.ศ. 2454 จนถึง พ.ศ. 2462 มีลักษณะวางไม่ซับซ้อนคอนไปทางเรื่องสั้นและนวนิยายสั้นมีจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว จำนวนตัวละครในเรื่องขึ้นกับพฤติกรรมต่าง ๆ ใน

57 อาจเป็นปี พ.ศ. 2458 หรือ พ.ศ. 2462 ปีใดปีหนึ่ง.

58 อาจเป็นปี พ.ศ. 2458 หรือ พ.ศ. 2460 ปีใดปีหนึ่ง.

เรื่อง อาจมีตัวละครตั้งแต่สามตัวขึ้นไปจนถึงกว่าสิบตัว นวนิยายในสมัยนี้มีโครงเรื่องสองแบบตามประเภทของนวนิยายคือ นวนิยายรักและอาชญากรรม ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

นวนิยายรัก เป็นประเภทที่มีจำนวนมากที่สุดจนกล่าวได้ว่าเก่าสืบเปอร์เซ็นต์ของนวนิยายที่แต่งในสมัยนี้เป็นเรื่องรักทั้งสิ้น นวนิยายรักในสมัยนี้เป็นเรื่องความรักในวัยหนุ่มสาว มีโครงเรื่องสองแนวคือ รักสุข และรักโศก แต่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรักในทำนองใดก็มีกลวิธีในการประพันธ์คล้ายคลึงกัน ที่พบเสมอ เช่น ลักษณะการฝากรักของพระเอกกับนางเอก คือ ในขั้นแรกนิยมมีฉากหมายเป็นสื่อให้เกิดความสนิทสนม ค่อยไปจึงออกปากฝากรักด้วยตนเอง โดยฝ่ายชายต้องรวบรวมความกล้าขอความรัก ส่วนฝ่ายหญิงถ้าตอบรับรักยอมแสดงกิริยาเอียงอายหรือแสวงปกปิดด้วยอาการเฉยเมย ถ้าเป็นลักษณะของความรักที่ไม่สมหวัง หรือมีอุปสรรค ผู้ที่ผิดหวังมักแสดงความเสียใจอย่างรุนแรงจนถึงกับเจ็บป่วยหรือคิดฆ่าตัวตาย นวนิยายรักทั้งสองแนวมีลักษณะดังนี้

รักสุข เป็นเรื่องความรักที่มีความสุขสดชื่นแจ่มใสอารมณ์ขัน อุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ไม่ร้ายแรงนัก เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจกันหรือความเข้าใจผิด ซึ่งก่อให้เกิดความผิดหวังแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ในที่สุดเรื่องก็คลี่คลายไปในทางที่ดี โดยมีเหตุการณ์ที่ทำให้มีโอกาสปรับความเข้าใจกันและจบลงด้วยความสุขของคู่รัก เช่น เรื่องความเขลาของนักประพันธ์ แต่งโดยฟ้ามูย

พระเอกริเป็นนักประพันธ์ เพื่อนจึงพาไปหาหญิงสาวสวยที่มีความสามารถในการประพันธ์ให้เป็นผู้ช่วยตรวจบทประพันธ์ให้ ต่อมาพระเอกหลงรักหญิงนี้ เพื่อนก็ช่วยช่วยเหลือคิดต่อให้ แต่เพื่อนกลับทรยศโดยแต่งงานกับเธอผู้นั้นเสียเอง เมื่อเธอทราบความจริงจึงส่งสารและจัดคู่ให้กับน้องสาวของตน ในที่สุดพระเอกก็เปลี่ยนใจไปรักคนน้องแทน แต่เมื่อฝากรักกับนางเอกเขาก็ต้องผิดหวังอีกครั้ง เพราะเธอแสดงกิริยาเหมือนไม่รับรัก ความเสียใจทำให้เขาล้มเจ็บ เมื่อเพื่อนและนางเอกมาเยี่ยมจึงปรับความเข้าใจกันได้ และแต่งงานกันด้วยความสุข

รักโศก โครงเรื่องของนวนิยายในแนวนี้เป็นเรื่องความรักของหนุ่มสาว เช่นเดียวกับนวนิยายรักสุข แต่เป็นความรักที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคร้ายแรงที่ทำให้ไม่สามารถครองรักกันได้ตามความปรารถนา อุปสรรคเหล่านี้มักเกิดจากสาเหตุสำคัญ ๆ ดังนี้คือ

ความหลงใหลหรือความรักซึ่งไม่แท้จริงของฝ่ายพระเอก ความรังเกียจของผู้ใหญ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ความเหลื่อมล้ำกันในฐานะหรือตระกูล และเหตุการณ์อันไม่คาดฝันซึ่งทำให้พระเอกกับนางเอกต้องพลัดพรากจากกัน เช่น ความตาย เป็นต้น ตัวอย่างเช่นเรื่อง นีดถนน แต่งโดย แมวคราว เมื่อ พ.ศ. 2459

เป็นเรื่องของสาวสวยกำพร้าชาวชนบทซึ่งอาศัยอยู่กับลุงผู้ร่ำรวยหลงคารมชายหนุ่มชาวกรุงซึ่งโกหกรูและร่ำรวย จึงหนีตามมาอยู่ด้วยกันที่กรุงเทพฯ หลังจากมีความสุขไม่นานนักก็ถูกทอดทิ้งและหาเรื่องต่าง ๆ จึงตัดสินใจกลับบ้านเดิมด้วยความซำใจและยิ่งประสบความสำเร็จทุกซ่หน้ก็ขึ้นอีกเพราะลุงผู้ร่ำรวยนั้นกำลังจะสิ้นใจและไม่ยอมให้ภักย์ในความผิดของเธอ หลังจากจัดการศพเรียบร้อยแล้ว เธอจึงสะละกิเลสทางโลกบวชชีตลอดชีวิต

ข. ตัวละคร ตัวละครในนวนิยายซึ่งแต่งในระบะที่สองนี้มีลักษณะเป็นแบบฉบับซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจได้โดยทันทีจากการบรรยายของผู้ประพันธ์ ซึ่งอาจเป็นการแนะนำโดยตรงหรือให้ตัวละครซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องเป็นผู้แนะนำว่า ตัวละครนั้นมีความสำคัญอย่างไรในเรื่อง เช่น เป็นตัวเอกฝ่ายชาย (พระเอก) ตัวเอกฝ่ายหญิง (นางเอก) หรือผู้ร้าย (ตัวโกง) เป็นต้น วิธีบรรยายตัวละครในสมัยนี้แตกต่างจากในสมัยรัชกาลที่ 5 คือนิยมบรรยายโดยละเอียด เริ่มตั้งแต่ส่วนต่าง ๆ บนใบหน้าไปยังรูปร่าง ผิวเนื้อ การแต่งกาย บุคลิกลักษณะ กิริยาท่าทาง ไปจนถึงความเป็นอยู่ ฐานะ และภูมิหลังของตัวละครนั้น อย่างไรก็ตาม ลักษณะการบรรยายเช่นนี้มีใ้สูตรตายตัว การที่ผู้ประพันธ์จะให้รายละเอียดแก่ตัวละครใดมากหรือน้อยอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความจำเป็นตามเนื้อเรื่องและความสำคัญของตัวละคร การบรรยายตัวละครโดยทั่วไปนอกจากผู้ประพันธ์จะให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์ขึ้นแล้วส่วนมากมักแสดงความเห็นของตนที่มีต่อตัวละครนั้น เป็นการแนะนำให้ผู้อ่านคล้อยตามโดยอาจแสดงโดยข้อความเรียบ ๆ ตรงไปตรงมา หรืออาจใช้วิธีเปรียบเทียบ

ตัวเอกฝ่ายหญิง ลักษณะที่พบประจำในการบรรยายตัวเอกฝ่ายหญิง คือเป็นผู้ที่มีอายุราว 18 ถึง 19 ปี หรือไม่เกิน 20 ปี มีลักษณะซึ่งนิยมกันว่างามในสมัยนั้นคือ ใบหน้ากลมอิม (นิยมผู้ที่มีลักษณะที่แกม) รูปร่างสันทัก และมีผิวพรรณเปล่งปลั่ง ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ ในร่างกาย เช่น สีส้ม ตา คิ้ว จมูก ปาก นั้นเป็นกลวิธีเฉพาะของผู้ประพันธ์

แต่ละคนจะบรรยายให้เห็นงาม หรืออาจเปรียบเทียบกับสิ่งที่เห็นสมควร นักประพันธ์ในสมัยนี้นิยมเปรียบเทียบความงามของนางเอกกับดอกไม้พื้่งคางาม นางฟ้า เทพธิดา เป็นต้น อีกสิ่งหนึ่งที่นักประพันธ์นิยมกล่าวถึงควบคู่ไปกับความงามในร่างกายของนางเอกคือ กิริยามารยาท นางเอกทุกคนต้องเป็นผู้ที่มีกิริยามารยาทเรียบร้อย สุภาพอ่อนโยน สมเป็นกุลสตรี และต้องเป็นสาวบริสุทธิ์หรือพรหมจารีด้วย ตัวอย่างเช่น นางเอคนวนิยายรักโคกเรื่อง นิคถน

หลานสาวของอิตาเฒ่าคร่ำเคราะคนหนึ่งเกิด หลอนสวย... ความเปล่งปลั่งแห่งดวงหน้า--หน้าซึ่งมีตาดำขลิบราวกับสีนิล, แขนดำคอก, คิ้วคกง, แก้มแฉล้ม งามคังสีผดมะปรางสุก, แลริมฝีปากจิ้มลิ้ม พร้มเพรา ฯลฯ ความสวยแห่งกายอันอรชร, ความเรียบร้อยแห่งกิริยามารยาท ควบเกิดในตระกูลสตรีที่มีศักดิ์ ฯลฯ รวมทั้งสิ้น หลอนงาม--งามตรงกันข้ามกับชายชราทุพพลภาพผู้เป็นลุงของเจ้าหลอน ทุกสรีภาพยบและอริยามท หลอนมีอายุเพียงย่างเข้า 19 ปี แต่-นาสงสารจริง!! ความยากจนขัดสนอันสืบเนื่องมาจากบุรพชน ต้นตระกูลของหลอนครอบครองมาได้ละทิ้งไว้ให้เป็นมรดก เป็นการยากที่จะสะสม อบรมให้กะเดื่องเฟื่องพ้นขึ้นได้⁵⁹

ผู้ประพันธ์ เป็นผู้นำเสนอดูตัวละครบรรยายให้ผู้อ่านมองเห็นความงามของนางเอก แล้วจึงชี้ให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของเธอ ซึ่งตรงกันข้ามกับความงามเป็นการชวนให้เกิดความรู้สึกสงสารในใจของผู้อ่าน ซึ่งเป็นทำนองแต่งแบบหนึ่งของนักประพันธ์ นวนิยายรักโคกในสมัยนั้น

⁵⁹แมวกวรา (ชิต บุรทัต), "นิคถน...", หน้า 41.

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ นางเอกนวนิยายรักสุขเรื่องความเซลาของนักประพันธ์

... ความสวยงามของหลอนประจวบเพชฌิกา ลอยมา
 ประคิษฐานอยู่ในระหว่างคนไม้อันมีกลิ่นและสิ่งงดงาม... จะ
 ราชางไบหนาแล้วมีภาวีกวากันที่ตรงแถม แถมของเจ้าหลอน
 นำประหารควายจุมกัโหล่มรัก นวลลอลอยเป็นพวงแถมสีกุหลาบ
 อ่อน ๆ คางหน้าประพิมประพายไม่เล็กลาก จุกคำในที่ลอม
 ของดวงตาข้างนั้นคำเป็นมันขลิบ ริมฝีปากแคงเรื่อ ๆ เหมือน
 จิมควายซากคูมยิมอยู่เสมอ ลำตัวเจ้าหลอนไม้อ้วนพีหรือทุบ
 ผอม ปรีน่องก็ไม่มูทุหรือลิบ เรียวกลมกลึงตามส่วน กริยา
 มารยาทของเจ้าหลอนก็นุ่มนวลลมนลอม สมเป็นสาวพรหม-
 จารินท์ ๆ ... 60

ตัวเอกฝ่ายชาย การบรรยายตัวเอกฝ่ายชาย ผู้ประพันธ์จะกล่าวถึงรูปร่าง
 ลักษณะโดยทั่วไป ไม่บรรยายละเอียดถึงส่วนต่าง ๆ บนใบหน้าอย่างที่บรรยายตัวเอกฝ่าย
 หญิง นอกจากนี้จะให้รายละเอียดในด้านความรู้ หน้าที่การงาน และฐานะ บางครั้งอาจ
 บรรยายถึงสิ่งแวดล้อมทางครอบครัวด้วยลักษณะโดยทั่วไปของตัวเอกฝ่ายชายซึ่งเป็นคนดี มี
 รูปร่างสันตัก หรือสูงโปร่ง ผิวเนื้อสองสี หรือค่อนข้างขาว เป็นผู้มีบุคลิกลักษณะดี มีความรู้
 และความประพฤติดี ส่วนใหญ่เป็นผู้อยู่ในตระกูลสูง และมีฐานะร่ำรวย ส่วนตัวเอกฝ่าย
 ชายซึ่งเป็นผู้ร้ายนั้น ขอมมีรูปร่างหน้าตาดี และมีตระกูลสูงเช่นเดียวกับตัวเอกฝ่ายชายที่เป็น
 คนดี แต่จะตรงกันข้ามในด้านบุคลิกลักษณะ ความรู้และความประพฤติ ตัวอย่างตัวเอกฝ่าย
 ชายในลักษณะแรกคือ ตัวเอกในนวนิยายรักสุขเรื่องคิณผู้วาสนานอย

นายอุไร กุณมพิทะกุล เวลานั้นอายุครบ 19 ปี เป็นชาย
 นุ่มนวลหนึ่งทีดีที่สุดที่จะคิดได้ ตามคุณสมบัติแห่งสุภาพชน นอกจาก

เธออุบัติมาเป็นมนุษย์ที่ละสังขม ยากจนเสียไกลลิบลับ โดย
 เป็นผู้คุมสมบัติทุกประการ ตลอดจนชาติสกุลแล้ว เธอยังเป็น
 ชายหนุ่มชาววิเศษหน้าหนา คือมิไคมีจิตรนิยมไปในปีที่
 ตรงข้ามกับความดี แมแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ดังเช่นบุตรของท่านผู้
 บริบูรณ์ด้วยทรัพย์ถึงปานนี้ บางคนจะยอมไปและเคยยอมไป
 กล่าวคือ เธอเคารพันถือและอยู่ในโอวาทดอบคำของบิดา
 มารดา, เธอมีความรู้ชั้นสูงอันใดศึกษาแล้ว นับว่าเพียงพอ,
 เธอมีสันดานอัชยาศรัยสุภาพเรียบร้อย โดยประการทั้งปวง
 ความเป็นไปและการอบรมนิสัยใจคอของเธอ ถ้าจะเป็นชาว
 ยุโรปจะเรียกเธอว่า "ปอปลุลา" ก็ไม่ผิดจากความจริง,
 สมาคมชั้นสูงทั้งหลายเธอได้เข้าไปสู่อย่างสนิทสนม โดย
 ปราศจากผู้นั่งผู้ใคร่ถึงแล้ว, เธอได้รับแล้วซึ่งความ
 ยกย่องสรรเสริญจากสตรีแห่งสุภาพชนว่าเป็น "ผู้ดี" เป็น
 ผู้ที่พึงพอใจรักใคร่ของมิตรสหายที่สรวงเสพคบหาทั่วไป
 ว่าช่างสวยหรือ ? ไม่จำเป็นต้องเสียเวลาอธิบายให้มาก
 เคาหนาและรูปร่างตลอดจนทรวดทรงของเธอจักว่าเป็นหุ่น
 บันอนเป็นแบบอย่างก็สำหรับความสวยแห่งชนชายหนุ่มชาวไทย
 ที่เคียว วาจากิริยาทางทางของเธอหรือก็ยิ่งคล่องแคล่ว
 แข็งแรง และเรียบร้อยทุกสิ่งทุกอย่าง ผู้ที่ถึงพร้อมแล้วด้วย
 ลักษณะ โดยสรรพะประการเช่นเช่นนั้น มีพักต้องสงสัยเลยว่า
 เธอจะไม่ใช่ที่พอตาพอใจแห่งหญิง /⁶¹

⁶¹ แมวคราว (ชิต นุรทัต), "คืนนี้ผู้ว่าศานน้อย," เรื่องอ่านเล่นชนิดจับจิตจับใจ
 (กรุงเทพฯ: ศรีกรุง, 2458), หน้า 111-2.

ตัวเอกฝ่ายชายซึ่งมีลักษณะเป็นรูปร่างในเรื่องนิคณน
 ... ประวัติย่อ ๆ ของนายชั้นนั้น ตั้งแต่อายุย่างเข้าเขตร
 ที่ควรจะต้องแสวงหาศิลปวิทยา ดูเหมือนเขาไม่มีใครชอบกับ
 หนังสือสัก แด่อาศัยการชินหูชินตาและความเชี่ยวชาญของ
 ผู้ใหญ่ที่ทนอยู่ไม่ได้... ส่วนวัตรสมบัติแห่งเจ้าชู- การแต่งตัว
 โท, กิริยาท่าทางเก, พุกจากล่องแควลวออนหวาน, ความ
 ฉลาดแกมโกง, ความกลาหาญวางโตในที่ที่มีผู้น้อย หรือผู้ที่
 เขาเห็นเสียเวลาที่จะตอบโต้เถียง, รู้จักกาละเทศะที่จะ
 จ้องและจอกในสมาคมที่เขาดีกว่าหรือหวดเขาบ้าง, อะไร
 เหล่านี้เห็นจะต้องยกให้เป็นเอะหัดคะ ถ้าไม่เช่นนั้นเขา
 จะรักษาตัวรอดมาและเป็นที่น่าสนใจทั้งหลายหรือ ? บัดนี้
 เขากำลังเฟื่องฟูไขเงินราวกับทำนาควยข้าง โดยทานมิกา
 มารคาที่ถึงแก่กรรมแล้วในไม่ช้านักนั้น ไคล่ตั้งโภคทรัพย์ไว้
 ให้เป็นอนันตประมาณ ซึ่งเขาไม่ได้ออกนำพักน้ำแรงเห็นค
 เหนื่อยเลยสักนิดเดียว ความค่าเนินมาแห่งชีวิตของเขาเป็น
 คังนี้เกือบสามปีแล้ว ทรัพย์สิ้นเงินทองก็มีแต่จะหมด เปลืองเขา
 ไปทุกที ๆ โดยหาเลี้ยงเพื่อนฝูง และบำเรอแม่เจ้าประคุณ
 เป็นคน เขาสบายมากสบายโดยสรรพสิ่งบำรุงความสุข มี
 พรอมเพรียงรอบข้าง - สบายโดยกลางผลาญสมบัติของบรรพ
 มุรุษ ทำอะไรใคตามใจชอบไม่มีใครจะกีดขวางห้ามปราม
 โอนาอนาใจ ! มนุษย์เอ๋ย ! ข้างไม่รู้สำนึกตัวบ้างเลยว่า
 ตนกำลังก้าวขางไปสู่ความเป็นคนขอทาน เห็นแก่กาลสั้นชั่ว
 คราว ไม่คิดถึงการบ่คยาวขางน่าบ่าง ! 62

ผู้ร้าย นอกจากผู้ร้ายซึ่งเป็นตัวเอกฝ่ายชายที่เป็นคนไม่ดีแล้ว ผู้ร้ายในนวนิยายซึ่งแต่งในสมัยนี้ล้วนเป็นชายที่มีรูปร่างหน้าตาตรงกันข้ามกับตัวเอก คือ อาจเป็นคนอ่อนหรือผอม หรือลำสันนิกมัน ไม่สันหัดสวยงามเหมือนพระเอก มีอุปนิสัยเหี้ยมโหดผู้ร้ายปราศจากเหตุผล บุคลิกลักษณะไม่น่าคบคาสมาคม เช่น ท่าทางหลุกหลิก มีลัษณะคมในเป็นต้น การพรรณนาตัวผู้ร้ายในตอนแรก ผู้ประพันธ์เพียงแต่บอกให้ทราบว่ามีลักษณะเช่นไรเท่านั้น แต่เมื่อถึงตอนจบ จะบอกภูมิหลังของตัวละครพร้อมทั้งสาเหตุที่ทำให้ตัวละครนั้นเป็นผู้ร้าย ผู้ร้ายในนวนิยายยุคนี้มีสองแบบคือ พวกที่กระทำการเป็นกลุ่ม และพวกที่ทำการโดยลำพัง พวกที่เป็นกลุ่มมีการตั้งชื่อกลุ่มต่าง ๆ ตามสัญลักษณ์ประจำกลุ่มที่คิดขึ้น เป็นที่น่าสังเกตุว่าแม้ว่าภาพยนตร์เกี่ยวกับผู้ร้ายสวมเครื่องแต่งกายแบบ "ไอ้โม่ง" จะเป็นที่นิยมในสมัยนี้ แต่ยังไม่มียุคใดแต่งนวนิยายที่บรรยายลักษณะผู้ร้ายในท่านอนั้น ลักษณะผู้ร้ายประเภทไอ้โม่งเพิ่งเริ่มปรากฏมีขึ้นในระยะที่สามของการประพันธ์นวนิยายไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2463-2469

ค. บรรยายภาค นวนิยายที่แต่งในระยะที่สองนี้มีลักษณะการบรรยายบรรยายภาคแตกต่างจากในสมัยอื่น ๆ คือ ผู้ประพันธ์ส่วนมากนิยมพรรณนาเฉพาะส่วนที่เป็นฉากซึ่งได้แก่ธรรมชาติ และอาคารสถานที่ ซึ่งเป็นที่เกิดเหตุการณ์ ในการพรรณนาธรรมชาติมักใช้สำนวนโวหารที่แต่งขึ้นอย่างไพเราะ เลือกใช้ศัพท์สูงเรียกสิ่งต่าง ๆ เช่น เมื่อกล่าวถึงท้องฟ้า จะใช้คำ อัมพร นภา เวหา เมื่อกล่าวถึงนกจะใช้คำว่า สกุกา หรือเมื่อกล่าวถึงดวงอาทิตย์จะใช้คำ สุริย สุริยา หรือ สุริยัน เป็นต้น การบรรยายอาคารสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์มักให้รายละเอียดทั้งแต่ขนาด ความกว้าง ยาวของเนื้อที่ ลักษณะของอาคาร และสิ่งแวดล้อมซึ่งได้แก่สนาม ถนน สะพาน และสวน เป็นต้น ต่อจากนั้นจึงบรรยายถึงสิ่งที่เป็นรายละเอียด เช่น บอกให้ทราบว่าในส่วนนั้นจัดอย่างไร มีพื้นที่อะไรบ้าง ในการบรรยายฉากทั้งสองอย่างนี้ ผู้ประพันธ์นิยมเปรียบเทียบกับสิ่งอื่นที่คล้ายคลึงกัน ในบางครั้งพบว่าผู้ประพันธ์ใคร่บอทธิพลของตะวันตกในค่านิยมวรรณกรรมมาจนกระทั่งบรรยายถึงสิ่งที่ไม่ใช่ในบ้านเมืองเรา เช่น กล่าวถึงหิมะตก อนึ่งการบรรยายฉากต่าง ๆ นี้ผู้ประพันธ์จะสอดแทรกความรู้สึกของตนที่มีต่อฉากนั้น ๆ ไว้ด้วยเสมอ เป็นการชวนให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม เช่นการบรรยายธรรมชาติในนวนิยายรักโศกเรื่องนิคณน

... แสงจันทร์ มีสีอ่อนนวลและเย็นบริสุทธิ์ ฉายลงมาทอง
กรวดทราย ชายหาดคาร์คาส ประจุแก้วอันระแนมแกมกับทอง
ฝอยแห่งหิมะอันเยือกเย็นก็โปรยปรายรายละอองตกลงมาติดทอง
บนใบไม้ ใบหญ้าามระยับจับทราย เสียงลมระคมพัดนำทะเล
ประมวญเป็นลูกคลื่นมากระทบฝั่งหึ่งฉาดฉาด แดกฟองเป็นประกาย
นำฟุ้งพิบียงนัก⁶³

การพรรณนาธรรมชาติตอนนี้เป็นตัวอย่างซึ่งแสดงการใช้สำนวนภาษาที่
ไพเราะ แม้ว่าศัพท์ที่ใช้จะเป็นคำสามัญ แต่ผู้ประพันธ์ใช้คำคุณศัพท์ต่าง ๆ ประกอบเพื่อช่วย
เพิ่มความงามและความรู้สึก และพยายามเรียบเรียงถ้อยคำให้สละสลวย มีสัมผัสคล้องจอง
กันคล้ายกับร้อยกรอง และเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นไปได้ แต่มีสิ่งที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงและ
แสดงว่าผู้ประพันธ์ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตกคือ การกล่าวถึงหิมะตก

การบรรยายอาคารสถานที่ในนวนิยายรักเรื่องปรีดีบุญชาวสยาม
ณะพื้นภูมิประเทศอันกว้างใหญ่ไพศาล นับเนื้อที่ได้ 2,000
ตารางวา มีสระน้ำขนาดใหญ่อยู่ในท่ามกลางวัดโดยรอบขอบ
ถึงข้างละ 25 วาสี่เหลี่ยม ลึก 18 ศอกโอบกวดยี่เมนตอย่าง
หนาทึบโดยรอบ สูงพนระกับน้ำที่ใสสะอาดเพียง 4 ศอกเศษ
เท่านั้น ถ้าถึงคราวน้ำ ๆ ก็ขึ้นเปี่ยมขอบสระที่เขียวดูเป็นที่
น่าเพลิดเพลินยิ่งนัก เมืองบนแห่งสระยังมีกระเบื้องซีเมนต์
ระยະข้าว 4 แฉน บูโดยรอบเป็นแถวแนวรอบกระเบื้องที่ปู ลวน
แล้วไปค้ำยพรรคไม้อันชุกกลิ่นหอมหวาน เช่น กุหลาบ, จำปี,
จำปา มลิ าลา เหล่านี้ทั้งสิ้น นอกนั้นก็คือชาติซึ่งสดชื่นอุดม
อยู่เสมอ ดูประจุกหนึ่งปูลาดค้ำยพรมอันมีปูย้อมค้ำยสีเขียวสด
ตลอดบริเวณพื้นแฉนคินฉนั้น บางแห่งก็คักเป็นถนนหนทางโรย

⁶³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

คล้ายทรายอ่อน รามเรียบและกว้างขวาง ลดเลี้ยวไปหลาย
 ของหลายทาง บางแห่งก็ประกบคล้ายพระครุฑชชาติ เป็นพุ่ม
 เป็นละเมาะเหาะหย่อมไค้จ้งหวะจะโคน เรียงเรียงกันไป
 ดูเป็นสง่าผ่าเผยเหลือที่จะพรรณนา... 64

ง. บทเจรจา บทเจรจาในนวนิยายที่แต่งสมัยนี้มีลักษณะโดยทั่วไป
 คล้ายกับบทเจรจาในสมัยหลัง ๆ คือมีขนาดสั้นและยาวสลับกันไป และมีการพรรณนาแทรก
 ซึ่งเป็นลักษณะการแต่งบทเจรจาที่ดี ข้อแตกต่างของบทเจรจาในสมัยนี้กับสมัยอื่น ๆ อยู่ที่
 ส่วนวนภาษาที่ใช้ เพราะภาษาปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา⁶⁴

ในเรื่องการใช้สรรพนามผู้อ่านจะพบเสมอว่า ชายทุกคนหญิงโดยใช้สรรพ
 นามแทนตัว ฉัน แล้วใช้สรรพนามแทนหญิงนั้นว่า หลอน หรือแม่นั้นแม่น ส่วนฝ่ายหญิงนิยม
 ใช้สรรพนามแทนตัว ทิฉัน แล้วเรียกฝ่ายชายว่า เขอ เมื่อชายต้องการแสดงความสุภาพใน
 การสนทนากับหญิงที่ใช้คำ "จะ จา" ทอทายประโยค ในทำนองเกี่ยวกับการใช้คำ ครับ
 ขอรับ ในปัจจุบัน เมื่อผู้ชายสนทนากับนางใช้สรรพนามแทนตัวว่า ฉัน หรือ ผม แล้วเรียก
 ผู้สนทนาว่า เขอ

ส่วนส่วนวนที่ใช้ในนี้ทั้งแบบรวบรัดเอาแต่ใจความและแบบที่ค่อนข้างเป็น
 เยอ สำหรับเทคนิคในการจัดบทเจรจาให้เหมาะสมกับฐานะ และบุคลิกของตัวละครนั้นเป็น
 สิ่งที่อยู่ประพันธุจักใช้กันมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 แล้ว ตัวอย่างบทเจรจาลักษณะต่าง ๆ เช่น
 บทเจรจาในฉากผากรัก ในอาชญาธิบายเรื่องแดงพระยา นอกจากจะแสดง
 ลักษณะของบทเจรจาแล้ว ยังเป็นแบบฉบับผากรักของตัวเอกในนวนิยายในสมัยนี้ด้วย

"ยังใจละจะ ? แม่จรัส ไปรคคอมฉันหนอยเถอะว่าหลอน
 รักฉันบ้างไหม ? ออ / ยังใจจะ ?" นายประสงค์เตือนด้วย
 เสียงสั้นซึ่งบังคับไม่อยู่

⁶⁴คนกง (หลวงอรรัตนเกษมภาษา), ปริสัณญ์ชาวสยาม, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
 จีนโนสยามวารศัพท์, 2457), หน้า 2.

"รัก - ค่ะ !" เป็นคำตอบของแม่จรัสซึ่งพูดออกมาได้
อย่างยากเต็มที่ และเบาจนได้ยินไม่ไคยีน

แต่พอโคมเอกพอประสงคกลางทำพู่ทวนลมเสียฉิบ ซึ่งที่
จริงตาปราศจากคนทั้งหลายแล้ว เจ้าหลอนจะทองไคยีน
เกียรติยศอยู่ในโคมแขนของเขาโดยกระซิบ และแก้มอัน
บริสุทธิบุคคลนั้นก็ทองถูกประจงรูบอย่างหนักหน่วงเป็นครั้ง
แรก

"ขอโทษ, เมื่อตะกี้หลอนว่ากระไรฉันไม่ไคยีนฉิบ ไปรค
พูดใหม่ให้คังอีกสักหน่อยเดอะจะ ใจละจะ ?"

นายประสงคถามพลางกระเเิบเข้าไปโดยไม่รู้สึก ภายหลัง
จึงถอยออกมา

"ก็คิดันตอบแล้วนี่คะ" เป็นเสียงตอบอ่อย ๆ ของเจ้าหลอน

"นั่นแหละจะ ไปรคพูดใหม่อีกครั้งเดอะ" นายประสงคพูด
พลางมองดูหน้าของเจ้าหลอนซึ่งหันไปทางอื่น

"บอกว่า -- อ้อ - รักคะ" หลุดออกจากปากเจ้าหลอน
โดยยาก⁶⁵

บทสนทนาที่มีขนาดยาวมาก ซึ่งช่วยในการดำเนินเรื่อง มักใช้กับตัวละคร
ตัวใดตัวหนึ่ง เพื่อเล่าหรืออธิบายสิ่งที่ตนจะกระทำแก่ตัวละครอื่น เป็นการแนะให้ผู้อ่านทราบ
ว่าจะพบกับเหตุการณ์อะไรบางอย่างในตอนต่อไป เช่น บทสนทนาในเรื่องแดงพระยา

"ขออ้น ๆ ผมทำเอง คุณอาช่วยสัก 2-3 อย่างง่าย ๆ คือ
อ้ายเรือยนต์ผมเอามาเกยตลิ่งไว้หลังบ้านนะ คุณอาเอาไปจ้าง
ให้เขาเปลี่ยนลำเรือใหม่ ให้เป็นรูปเคียนทะเลโคคี้ ให้เสร็จภายใน

⁶⁵ป. กาญจนารักษ์ (นามแฝง), แดงพระยา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
บุญช่วยเจริญ, 2458), หน้า 54-5.

ใน 15 วันนี้ แล้วคุณอาไปหาเครื่องแต่งตัวเจ็กกลางรถมา
ให้ผมกับรถ 1 คันเขานี้ ก็ไปที่ซีกโฮเต็ล เข้าห้องเขาไว้
สำหรับพอประสิทธิ์ อ้อ / สั่งคนในมานไทช่วยว่า ไครมาถาม
ใหม่บอกว่ามันหลวงกำจักริปูหาญ"⁶⁶

นอกจากนี้บางตอนผู้ประพันธ์ยังแต่งบทสนทนาที่เล่าเรื่องย้อนหลังเพื่อช่วย
ให้อ่านติดตามเรื่องได้

"อ้อ - อ้อ - จริงซอรับ" เจ้าชุ่มตลิ่ง ทำไมคุณรูว่า

พวกเราทเอามาเล่า ?"

"รู้อี / ไม่ไชนา / ออย่าพูด ชะโมย / ชะโมย

จึงจะถูก พวกแกจับหลอนไว้ที่บ้านถนนสาทรแล้ว เอาลงเรือ
มาทางปากน้ำ มาขึ้นที่แหลมสามร้อยยอด นี่จริงไหม ?"⁶⁷

จ. ทัศนคติของผู้แต่ง หมายถึงความรู้สึกหรือความคิดเห็นของผู้
ประพันธ์ที่มีต่อตัวละครหรือ สิ่งหนึ่งสิ่งใดในนวนิยาย หรือหมายถึงลักษณะที่เหตุการณ์ และ
พฤติกรรมในเรื่องนั้นได้รับการนำเสนอแก่ผู้อ่าน โดยผ่านสายตาและทัศนะของผู้ใด

ในความหมายแรก แมว่าผู้ประพันธ์นวนิยายสมัยนี้ยังไม่มีประสบการณ์มาก
แต่ก็มีวิธีที่จะแสดงความรู้สึกของเขาต่อสิ่งต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ
ลงในนวนิยายที่แต่งขึ้น แต่ความรู้สึกและความคิดเห็นเหล่านั้นยังคงเกี่ยวกับเรื่องทั่ว ๆ
ไปในยุคสมัยนั้น และเรื่องชีวิตครอบครัวไม่ถึงขั้นแสดงหลักปรัชญาหรือความคิดในเรื่องที่
สำคัญ เช่น เรื่องการเมือง ประเทศชาติ หรือสังคมเป็นต้น เหตุที่เป็นเช่นนั้นคงเป็นเพราะ
ในสมัยนั้นสภาพบ้านเมืองสงบเรียบร้อย ประชาชนมีวิถีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ๆ มีความ
สุขตามฐานะ นอกจากนี้อาจเป็นเพราะตัวผู้ประพันธ์ส่วนใหญ่เป็นสามัญชน มิใช่ผู้อยู่ในระดับ
ผู้บริหารประเทศเช่นในสมัยแรก จึงไม่มีความกล้าพอที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องสำคัญ ๆ

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 205.

เช่นนั้น

ในความหมายที่สองที่เกี่ยวกับลักษณะที่นวนิยายเรื่องนั้นได้รับการนำเสนอ แก่ผู้อ่าน จากการอ่านนวนิยายที่แต่งในสมัยนั้นหลายเรื่องสรุปได้ว่าผู้ประพันธ์ใช้วิธีนำเสนอ เรื่องสองแบบคือ การเล่าเรื่องจากทัศนะของผู้เล่าหรือผู้สังเกตการณ์ ซึ่งไม่มีบทบาทใน เรื่องอย่างแท้จริง (Observer Viewpoint) ใช้สรรพนามบุรุษที่สาม วิธีนี้ผู้ประพันธ์มี โอกาสแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ใต้อย่างเต็มที่ และการเล่าเรื่อง โดยผู้ที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์หรือเป็นผู้ประกอบพฤติกรรม (Subjective Viewpoint) จึงใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งสำหรับผู้เล่า สรรพนามซึ่งผู้ประพันธ์นิยมใช้คือ "ข้าพเจ้า" หรือ (ฉัน) หรือ "เรา" การใช้สรรพนามเหล่านี้ทำให้อ่านเกิดความรู้สึกใกล้ชิดกับเหตุการณ์ เหมือนตัวละครนั้นเล่าให้ฟังโดยตรง ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามโดยง่าย ตัวอย่าง การแสดงทัศนคติ ของผู้ประพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ และวิธีต่าง ๆ เช่น การแสดงทัศนคติ เรื่องชีวิตครอบครัวโดยผ่านคำสารภาพของตัวละครจากเรื่องแดงพระยา

... ท่านทั้งหลายควรจำไว้ว่า การที่ประพจน์มีภรรยามาก และมีบุตรซึ่งเกิดด้วยกันนั้นยอมนำมาซึ่งกรรมเวรแก่ผู้ที่เกิดภายหลัง และหญิงที่หลงชายจนล้มชาติศาสนาพ่อแม่แน่นอน ย่อมบังเกิดผลดังเรื่องของฉันทันแหละ ขอเตือนท่านทั้งหลายซ้ำอีกว่า ทุกข์ โศรกก็ดี ความลำบากก็ดี อะไรทั้งหมดที่ฉันลงโทษท่านนี้หาได้ ครั้งหนึ่งของที่ฉันและแม่ต้องรับจากคุณตระกูลของท่านไม่ เพราะท่านไม่ตองเสียชาติ เสียศาสนา เสียพ่อแม่ ผู้บังเกิดเกล้า เสียชีวิต... 68

การแสดงทัศนะในเรื่องการประพันธ์ โดยไขว่พสนทนาของตัวละครสองตัว สะท้อนให้เห็นความเป็นไปในสมัย

"คิดนึ่งสยบัก"--หลอนเอ๋ยเรื่องใหม่ "ทำไมบรรดา
ท่านเจ้าของร้านขายหนังสือบนวหนังสือมีออกไม่ทันผู้อ่าน ?"

"ไม่ค่อยมีคนแต่งชยะ" เป็นครั้งแรกที่ข้าพเจ้าฟังจะมีส่วน
ในการสนทนา

"วูบ" หลอนร้องค้าน "ไม่จริง - ไม่จริง"
นักแต่งหนังสืออ่านเล่นเวลานี้ มีทั้งท่านหญิงและท่านชายมาก
ทีเดียว ที่นี้จะวิแฉ่ปากก็มาก⁶⁹

จ. ท่านองแตง นวนิยายที่แต่งในสมัยนี้เริ่มใช้คำประพันธ์ประเภท
โคลงประกอบตอนจบ เป็นการสรุปเรื่องและให้ข้อคิดในขณะเดียวกัน โดยเฉพาะในงาน
ประพันธ์ของแมวคราว (ชิต บุรทัต) ซึ่งเป็นกวีและนักประพันธ์เด่นในสมัยนั้น จะมีลักษณะ
เช่นนี้ทุกเรื่อง เช่น โคลงสี่... ในตอนจบของนวนิยายรักโศกเรื่องผิถกณน

เป็นชายอย่าหลอกเลี้ยว	ลวงหญิง เลยพอ
เขาเสื่อมวิสุทธีสิง	สืบเศรา
หากรักจักเลี้ยงจริง	จิตรัก ตามเทอญ
อย่าคิดเล่ห์โลมเลา	ลอให้เขาหลง ฯ
เป็นหญิงจงรู้สึก	สรรพกล ขายนา
หลงเขอลมชวนผล	เยี่ยงไว
พลาดคึกคึกผิถกณน	ตกลึก แล้วแม่
ทอนยากพราภสุขไร	รับทั้งนินทา ๗ ⁷⁰

ท่านองแตงอีกอย่างหนึ่งคือการบรรยายความรู้สึกอันรุนแรงในนวนิยายรัก โดยใช้วลีสั้น ๆ
ซึ่งประกอบด้วยคำที่รุนแรง และใช้เครื่องหมายวรรคตอนกำกับ อันเป็นลักษณะที่น่าน่าจะใ้รับ
อิทธิพลจากทางนวนิยายแปลเรื่องความพยายาม เช่นการบรรยายความรู้สึกของตัวละคร
เรื่องคิดนึ่งสยบักนอยในเรื่องภรรยาผี

⁶⁹ ฟ้ามุ่ย (นามแฝง), เรื่องเกิม, หน้า 30.

⁷⁰ แมวคราว (ชิต บุรทัต), "ผิถกณน...", หน้า 108.

ปรีดถ่วงความมหาพินาศของเธอ ไช้ขึ้นสูงถึงขีดที่สุดแล้ว !
 เป็นความพินาศอย่างแสนจัญไร-แสนอุกถรรวจ์ โอ ! ท่านชาย
 หนุ่มทั้งหลาย, ท่านผู้หลงระเริงมัวเมาอยู่ในกาโมชะอวรัถย์ !
 ท่านจงเกลียดจงชังและหลีกหนีให้ห่างไกลสุดแสนโยชน ลาน
 โยชน- ท่านจงอย่าได้เกี่ยวของพองพาน แมแต่สถิกด้วยปลาย
 เท้าของท่านเลย, ท่านกลัวไฟประลัยกัลป์ อันจะมจเผาผลาญ
 ล้างโลกให้ไหมใหม่เป็นจุนมหาจุนไปฉนี้โค, ท่านจงกลัวสตรี
 ฉนั้นนั่น อ่า ! สตรี ! สตรี เช่นแม่มหาจำเริญของเธอ- บุญอัน
 ไทหนอจึงกลบบรรคาลให้มันกำเนิคเกิดชาติมาเป็นมนุษย์ โค---
 มาปอันโคหนอจึงไม่กระชากลากคุณมันไปสู่อุจตุรกายเสีย !
 ผู้ชายที่เขารักนะหรือ แสนที่จะรัก- บูชานะหรือ แสนจะบูชา-
 และไว้นื้อเชื่อใจนะหรือ แสนจะไว้นื้อเชื่อใจ ถึงกระนั้น
 มันยังไม่อ้มไม่พอ หรือจะเป็นด้วยมันได้รัความรัก ความบูชา
 และความไว้นื้อเชื่อใจจากเขาเกินส่วนที่ควรไปละกระมัง ?
 เอ, ก็น่าจะเป็นเช่นนั้นโค แต่เหตุไฉน ? มันจึงเห็นว่าศักดิ์
 สกุลของมันเป็นดังสพานที่มนุษย์ทั้งโกฏิจจะเหยียบย่ำขามเกิน-
 มันเห็นความชั่วระยาอัปรียเป็นจตุวัตถุที่มันพึงประคัมไว้บนหัว
 หนอนที่ธรรมชาติของมันจำสำราญอยู่ในคุษ ซึ่งหากจะนำมัน
 มาใส่ชวคโธลเลี้ยงไว้ ไทนอนบนเบาะแพรหรือกำมะหยี่
 อย่างไร ๆ มันก็เป็นอยู่ไม่ได้ ฉนั้นโค, สัญชาติสตรี เช่นแม่มหา
 จำเริญของเธอถึงจะอุปถัมภ์บำรุงมันอย่างแสนประเสริฐเลิศ
 เสอ สุขมันก็ไม่สนุกสบายอยู่ไม่ได้เหมือนกันฉนั้นนั่น ผู้ที่เป็นทาส
 แห่งความรักของมันนะหรือ ? ไฉนเลยมันจะไม่ควักเอาสิ่งที่
 เครื่องอัปรียศอดสูขึ้นมำปายหน้า- ไทนเลย มันจะไม่คิกคคทรยศ
 และไทนเลยมันจะไม่กระทำอนัตกผลโดยประการทั้งปวงให้ ?⁷¹

⁷¹ แมวคราว (ชิต บุรทัต), "ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ...", หน้า 147.

4.3 ระยะที่สาม ตั้งแต่ พ.ศ. 2463-2469

ช่วงนี้อยู่ในระหว่างสองสมัยคือ เจ็ดปีแรกอยู่ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และหนึ่งปีหลังอยู่ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

3.1 ลักษณะทั่วไปและวรรณกรรม ช่วงที่อยู่ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ พ.ศ. 2463 ถึง พ.ศ. 2468 เป็นระยะที่ประเทศไทยมีความเจริญตามแบบตะวันตกสืบต่อมาจากรัชกาลก่อน สภาพทั่วไปของบ้านเมืองเจริญขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เช่น มีทางรถไฟและถนนหลวงทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้น มีการตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรก และการสร้างพระราชวังในที่ต่าง ๆ ชีวิตชาวไทยในสมัยนี้โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ สุขสบายมาก ประชาชนมีการกินคืออยู่ที่ นิยมแต่งกายหรูหราทันสมัย มีสถานที่หย่อนใจเกิดขึ้นหลายประเภท เช่น โรงแรม สโมสร ภัตตาคาร ร้านอาหาร และโรงมหรสพ เมื่อเริ่มรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวสถานการณ์กลับเปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ เกิดความเดือดร้อนขึ้นในประเทศ ประกอบกับเป็นระยะที่เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ประเทศไทยจึงได้รับความกระทบกระเทือนมาก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงหาทางแก้ไขด้วยประการต่าง ๆ นับตั้งแต่ทรงตัดทอนรายจ่ายส่วนพระองค์ลง จนกระทั่งการปลดข้าราชการที่เกินจำนวนงานออก ซึ่งเรียกว่าดุลยภาพ ความเป็นไปต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมปรากฏอยู่ในนวนิยายที่แต่งขึ้นในยุคนี้ทั้งสิ้น

ในด้านวรรณกรรม ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นยุคที่เรื่องอ่านเล่นเฟื่องฟู มีวารสาร หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ออกมาก เรื่องที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์เหล่านี้มีทั้งเรื่องแปลและเรื่องแต่งใหม่ เรื่องแปลซึ่งแพร่หลายในยุคนี้แยกได้สี่ประเภท คือ

ชีวิตรัก เป็นเรื่องท่านองเพื่อนมากกว่าจะเป็นไปได้ในชีวิตจริง มีโครงเรื่องเกี่ยวกับลูกผู้ชายหรือขุนนางรักกับหญิงที่ต่ำกว่า เช่นมีฐานะเป็นคนรับใช้หรือยากจน จึงต้องเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ ก่อนที่จะได้แต่งงานกัน

เรื่องการผจญภัย (อิงเหตุการณ์บ้านเมืองในสมัยนั้น) โครงเรื่องมักเกี่ยวกับหนุ่มสาวชาวอเมริกันที่ร่ำรวย หรือนักการทูตอังกฤษรักกับลูกหรือหลานพระเจ้าชาร์ ในสมัยลัทธิบอลเชวิคแพร่หลาย ต้องเผชิญภัยในเมืองบากูสต์ หรือไซบีเรีย หลังจากนั้นจึงได้แต่งงานกัน

เรื่องอิงประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรักและการต่อสู้ในเชิง
 ความของอัศวินหรือเจาชายหนุ่ม มักมีเหตุการณ์เกี่ยวกับการกบฏหรือชิงราชบัลลังก์เสมอ

เรื่องสืบสวนสอบสวน ได้แก่เรื่องเกี่ยวกับการสืบสวนคดีลึกลับต่าง ๆ
 มีการต่อสู้และอันตราย ในที่สุดฝ่ายนักสืบซึ่งเป็นพระเอกก็เป็นผู้ชนะสามารถจับตัวคนร้าย
 และคลี่คลายความลึกลับได้

เรื่องอ่านเล่นซึ่งแต่งขึ้นใหม่แบบไทยเริ่มแพร่หลายตั้งแต่ พ.ศ. 2467
 เป็นต้นไป ในระยะแรกมีลักษณะเป็นเรื่องสั้น ๆ เกี่ยวกับความรักเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาจึง
 มีขนาดยาวขึ้นและมีแนวต่าง ๆ ตามแบบตะวันตก

4.3.2 ลักษณะการประพันธ์นวนิยาย ในระยะนี้การประพันธ์นวนิยายไทยรุ่งเรือง
 ขึ้นเป็นครั้งแรก มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายประการตั้งแต่ด้านผู้ประพันธ์ เป็นต้นไปจนถึง
 เนื้อเรื่องและแบบแผนการประพันธ์ นักประพันธ์มีจำนวนมากขึ้นกว่าในระยะที่สองอย่างเห็น
 ได้ชัด ในตอนปลายสมัยเริ่มมีนักประพันธ์อาชีพบาง ผู้ที่ริเริ่มการประพันธ์ในสมัยนี้หลายท่าน
 ยังคงเป็นผู้มีชื่อเสียงและได้รับการยกย่องอยู่ในปัจจุบัน เช่น มาลัย ชูพินิจ, สด กุรมะโรหิต,
 กุหลาบ สายประดิษฐ์, พจน์ เนตรรังษี และ ชัย เรื่องศิลป์ ในด้านความนิยมของผู้อ่าน
 ในปีแรก ๆ ของสมัยนวนิยายแปลจากภาษาต่างประเทศยังคงได้รับความนิยม ต่อมาราว
 พ.ศ. 2464 ได้มีผู้แปลและแต่งนวนิยายอิงพงศาวดารจีนลงในหนังสือพิมพ์รายวันและ
 นิตยสารต่าง ๆ เมื่อได้รับความนิยมจากผู้อ่านมากจึงเกิดความนิยมแต่งนวนิยายประเภทนี้
 กันอยู่ระยะหนึ่ง ดังที่บรรณาธิการศัพทไทยได้แถลงในปัจฉิมลิขิตในฉบับเดือนกันยายน พ.ศ.
 2464 แสดงความนิยมลงเรื่องจีนว่า "เวลานี้เป็นสมัยที่โลกแห่งคนอ่านหนังสือกำลังนิยม
 เรื่องเจ๊ก ๆ จีน ๆ ศัพทไทยจึงมุ่งไปตามโลกข้าง⁷²

⁷²ปัจฉิมลิขิต, ศัพทไทย, 1 (กันยายน, 2464), 228.

นวนิยายที่แต่งแบบจีนได้รับความนิยมไม่นานนักก็เสื่อมความนิยมไปจนปรากฏว่าหนังสือพิมพ์และนิตยสารบางฉบับในสมัยนั้นหยุดลงเรื่องประเภทนี้ เช่น เสนาศึกษา และ แนววิทยาศาสตร์ ซึ่งไคซีแจงสาเหตุที่หยุดลงว่า

... เราเลิกความคิดที่จะให้มีเรื่องจีนในหน้าหนังสือของเราแล้วควยพนสมัยนิยม เพราะการลงเรื่องจีนทำให้เกิดความเบื่อหน่ายแก่สมาชิกและเจ้าหน้าที่เนื่องจาก

1. ต้องลงติดต่อกันนานเป็นเดือน ๆ ไม่ทันใจผู้อ่าน
2. จีนยุคใหม่เป็นเรื่องประโลมโลกมากกว่าเป็นคติสอนใจ
3. กว่าจะพิมพ์ต้องเปลืองแรงผู้แปลจำนวนมาก⁷³

เมื่อผู้อ่านเสื่อมความนิยมนวนิยายจีนลง นวนิยายแปลและนวนิยายที่แต่งแบบไทยก็ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น เนื่องจากในสมัยนั้นนวนิยายแปลจากภาษาตะวันตกได้รับความนิยมสูงจึงมีนวนิยายไทยแนวหนึ่ง ซึ่งเลียนแบบนวนิยายแปลจากภาษาตะวันตก โดยตั้งชื่อตัวละครเป็นชาวตะวันตกเพื่อพยายามทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าเป็นเรื่องแปลจากภาษาตะวันตก หลวงสารานุกรมประพันธ์กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

... โดยทั่วไปนักประพันธ์สมัยนี้ (ราว พ.ศ. 2464-2465) ก็มักพอใจแปลเรื่องจากต่างประเทศจำหน่ายกันมากกว่าแต่งขึ้นเองจากความคิดของตนซึ่งเป็นไทย การแก้ความขัดข้องนี้ยากอยู่สักหน่อย เพราะผู้อ่านมีอุปาทานฝังใจเสียเป็นส่วนใหญ่แล้วว่า เรื่องฝรั่งมักดีกว่าเรื่องไทย คนไทยจึงออกซาย ๆ ไม่กล้าแต่งเรื่องไทยออกโชว์ ถึงความคิดในการดำเนินเรื่องจะแปลกและคมซ้าสักเท่าใด ๆ ก็ไม่ค่อยกล้า เนื่องจากความข้อนั้นแหละทำ

⁷³(หลวงสารานุกรมประพันธ์), "หน้า (หน้า) ของบรรณาธิการ," เสนาศึกษา และ แนววิทยาศาสตร์, 6 (มิถุนายน, 2466), 779-80.

ให้นักประพันธ์บางคนคิดจะลงโทษผู้อ่านที่ชอบเรื่องโนเวลฝรั่ง
มากเกินไป โดยแต่งเรื่องไทยแท้ ๆ ขึ้น แต่ขอยืมชื่อฝรั่ง เช่น
ก๊ิก บ็อบ ฟิลิป ฯลฯ อี๊ด ๆ ลงไปเป็นชื่อบุคคลในเรื่องให้กลายเป็น
เป็นเรื่องฝรั่ง ที่สุดเรื่องของเขา ก็ช่ายกั⁷⁴

ตั้งแต่ พ.ศ. 2465 เป็นต้นมา เรื่องอ่านเล่นที่แต่งแบบไทยแท้มีผู้แต่งและ
อ่านมากที่สุด หลวงสารานุกรมประพันธ์ไคมันติกแนวโน้ม เรื่องความเปลี่ยนแปลงด้านความสนใจ
ในการอ่านของผู้อ่านสมัยนั้นไว้อีกตอนหนึ่งว่า

... สมัยนี้เป็นสมัยของโลกกำลังเปลี่ยนแปลง ความคิด
ความนิยมของคนจึงเปลี่ยนแปลงไปตามความหมุนเวียนแห่ง
โลก เมื่อ 7-8 ปีมาแล้ว⁷⁵ ท่านคงจำได้ว่าพวกเราชอบ
อ่านเรื่องฝรั่งที่แปลเป็นภาษาไทยกันมาก ไม่สู้มีใครนิยม
แต่งเรื่องไทยแท้กันมากนัก จนถึงบางคนแต่งเรื่องไทยขึ้น
ต้องใช้ชื่อพระเอกนางเอกเป็นฝรั่งเพื่อคบตาผู้อ่าน ๆ...
แต่มาบัดนี้⁷⁶ เหตุการณ์ตรงข้ามเสียหมดแล้ว พวกเรา
กลับมีนิสัยมาชอบเรื่องไทยมากกว่าเรื่องฝรั่ง ทั้งนี้เล่า
หนังสือรายเคื่องต่าง ๆ ในยุคนี้จึงพากันหันเข้ามาเดินให้
ถูกความนิยมของผู้อ่านคือ หาเรื่องไทยลงเป็นเจ้าละหัว
... การหาเรื่องไทยแท้ไม่ใช่ของง่าย...⁷⁷

⁷⁴(หลวงสารานุกรมประพันธ์), "นา (หน้า) ของบรรณาธิการ," เสนาศึกษาและ
แนววิทยาศาสตร์, 6 (เมษายน, 2465), 478

⁷⁵ราว พ.ศ. 2458-2459.

⁷⁶พ.ศ. 2466.

⁷⁷(หลวงสารานุกรมประพันธ์), "นา (หน้า) ของบรรณาธิการ," เสนาศึกษาและ
แนววิทยาศาสตร์, 7 (ตุลาคม, 2466), 1305.

เมื่อ พ.ศ. 2468 คณะผู้จัดทำสารานุกรมได้ทำการสำรวจความนิยมของผู้
อ่านสมัยนั้นซึ่งผลปรากฏว่า ผู้อ่านส่วนมากชอบอ่านเรื่องบันเทิงคดีที่เป็นไทยแท้คือ ตัวละคร
ตลอดจนภูมิประเทศและเหตุการณ์ในเรื่องเป็นไทยตลอด⁷⁸

ลักษณะอีกอย่างหนึ่งของนวนิยายในยุคนี้ที่เปลี่ยนแปลงไปคือมีแนวโน้มใน
ทางเพิ่มพูนคุณค่า สาระ และมีความใกล้เคียงความจริงมากขึ้น ผู้จัดพิมพ์นวนิยายบางท่าน
จึงตั้งหลักเกณฑ์ในการจัดหานวนิยายมาลงพิมพ์ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ผู้จัดพิมพ์นวนิยาย
ชื่อ ศัตรูถูกดูดยา-กำหนดว่า หนังสืออ่านเล่นซึ่งเขาจะออกต่อ ๆ ไปต้องมีลักษณะหาประการ
คือ เนื้อเรื่องจะต้องเป็นไปได้ เหมาะแก่กาล ไม่ก้าวร้าวกระทบกระเทือนเปรียบเปรย
ใครทั้งสิ้น มีเหตุผลสมจริง และเป็นคติสอนใจ⁸⁹

นวนิยายที่แต่งในสมัยนี้มีจำนวนมาก เมื่อพิจารณาตามเนื้อเรื่องจำแนก
ได้เป็นห้าประเภท ได้แก่ นวนิยายรัก อาชญากรรม นวนิยายผจญภัย นวนิยายอิงประวัติ
ศาสตร์ และหัตถนิยาย นวนิยายสามประเภทแรกได้แต่งขึ้นก่อนหน้าแล้ว ส่วนสอง
ประเภทหลังเพิ่งเริ่มมีขึ้นในสมัยนี้ นวนิยายแต่ละประเภทดังกล่าวชื่อนานี้มีลักษณะและ
วิวัฒนาการดังต่อไปนี้

⁷⁸ สารานุกรม, 1 (มิถุนายน, 2468), 388-9.

⁷⁹ เพ็ชรรัตน์ (นามแฝง), "คำแถลงการณ์ของผู้พิมพ์," ศัตรูถูกดูดยา
(แปลแห่งความไม่ถ้อยยา) (พระนคร : นายสมประสงค์ รัตนทัศนีย์, 2461), หน้า (1).

นวนิยายรัก มันเหิงคคีรอยแก้วที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความรักได้รับความนิยมในหมู่นักอ่านอย่างกว้างขวางตั้งแต่ระยะที่สองของการประพันธ์นวนิยายไทย และเฟื่องฟูยิ่งขึ้นในระยะที่สามนี้ แต่ในตอนแรกเป็นเรื่องสั้นและนวนิยายสั้นเกือบทั้งหมด แม้ว่าเรื่องรักในระยะแรกจะมีขนาดสั้น แต่ก็เป็นขั้นแรกของการประพันธ์นวนิยายรักของไทย ทว่าเรื่องนี้เมื่อกล่าวถึงวิวัฒนาการของนวนิยายรักจึงจำเป็นต้องอ้างถึงเรื่องรักที่มีขนาดสั้นเหล่านี้ด้วย

การประพันธ์นวนิยายรักเริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยแรกของการประพันธ์นวนิยายไทย และมีวิวัฒนาการสืบเนื่องมาโดยไม่ขาดตอน เรื่องเกี่ยวกับความรักในสมัยนี้เป็นประเภทเรื่องเพื่อนซึ่งได้รับอิทธิพลจากนวนิยายของซารลส์ กาวีซ เป็นส่วนใหญ่เท่าที่สามารถค้นได้ มีสองแนวคือ นวนิยายรักโศกและรักสุข เรื่องรักโศกได้รับความนิยมนักอ่านมากกว่ารักสุข จึงมีผู้แต่งมาก ระยะที่นวนิยายประเภทนี้เฟื่องฟูที่สุดคือราว พ.ศ. 2466 ถึง พ.ศ. 2467 นักประพันธ์รวมกลุ่มกันตั้งเป็นคณะ เพื่อรวบรวมผลงานของนักประพันธ์ในคณะพิมพ์จำหน่ายเป็นเล่ม เช่นคณะรวมการประพันธ์คณะรวมการแปล และคณะสหกรณ์การประพันธ์ เป็นต้น

นักประพันธ์ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นเอกในการประพันธ์เรื่องรักโศกคือ ชาวเหนือ (กระสินธุ์ เนตรายน) แต่งเรื่อง โลหิตชาวเหนือ⁸⁰ เมื่อ พ.ศ. 2466 เป็นเรื่องรักอิงประวัติศาสตร์ เรื่องที่แต่งโดยผู้อื่นในสมัยเดียวกันเช่น วาทสนานำสง โดย นาคเรศ⁸¹ (อวน นาคทรพรพ) คิณขอลา⁸² โดย ชัย เรื่อง ศิลป์ เรื่อง น้ำใจคุณมา⁸³ โดย ช.ต.ค. และเรื่อง ศึกองค⁸⁴ โดย แม่อนงค์ (มาลัย ชูพินิจ) เป็นต้น

⁸⁰ ชาวเหนือ (กระสินธุ์ เนตรายน), "โลหิตชาวเหนือ," เสนาศึกษาและแม่
วิทยาศาสตร์, 5(พฤษภาคม, 2466), 964-74.

⁸¹ นาคเรศ (อวน นาคทรพรพ), "วาทสนานำสง," มหาวิทยาลัย, 1(พฤษภาคม, 2466), 28-

⁸² ชัย เรื่อง ศิลป์, "คิณขอลา," ศัพท์ไทย, 3(กุมภาพันธ์, 2466), 1190-

⁸³ ช.ป.ค. (นามแฝง), "น้ำใจของคุณมา," ศัพท์ไทย, 1(มีนาคม, 2464), 1062-

⁸⁴ แม่อนงค์ (มาลัย ชูพินิจ), "ศึกองค," เสนาศึกษาและแม่
วิทยาศาสตร์, 10(ธันวาคม, 2469), 2033-

นวนิยายรักสุดที่แต่งในสมัยนี้มีจำนวนน้อยกว่าเรื่องรักโศก ตัวอย่างบางเรื่องเช่น น้ำใจนายเรือโท⁸⁵ แต่งโดยศรีวัชรราและสุจินดา ศักดิ์คุณฤตยา⁸⁶ หรือ นลแห่งความไม่ซบยา แต่งโดย เพ็ชรรัตน์ และ ชีวิตแห่งความรัก⁸⁷ แต่งโดย น.ส. เป็นต้น

อาชฌณิยาย นวนิยายประเภทนี้เริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยแรกของการประพันธ์นวนิยาย อาชฌณิยายในระยะที่สามนี้แตกต่างจากอาชฌณิยายในสมัยก่อนที่ลักษณะของตัวผู้ร้าย ผู้ร้ายในอาชฌณิยายสมัยก่อนปรากฏขึ้นในลักษณะของคนธรรมดาซึ่งสามารถมองเห็นรูปร่างหน้าตาได้ชัดเจน แต่ผู้ร้ายในระยะที่สามนี้มีลักษณะเป็น ไอ้โม่ง ปกปิดร่างกายและใบหน้ามิให้คิดและเป็นตัวลึกลับ ซึ่งเป็นลักษณะที่ได้รับอิทธิพลจากภาพยนตร์ต่างประเทศในยุคแรก อาชฌณิยายเรื่องแรกในลักษณะนี้คือเรื่อง แพรคำ⁸⁸ แต่งโดยหลวงสารานุประพันธ์ เมื่อ พ.ศ. 2465

หลวงสารานุประพันธ์ได้อธิบายถึงอุปสรรคและปัญหาที่ประสบในการแต่งนวนิยายประเภทนี้หลายประการ ได้แก่การกำหนดโครงเรื่อง การตั้งชื่อตัวละครและการสร้างฉาก ดังข้อความต่อไปนี้

อันการแต่งเรื่องไท้แท้นักซีเรียนั้น ข้าพเจ้าเคยแต่งไว้มาก่อน ๆ ครั้งหนึ่งแล้วว่ายากแสนยาก ยากทั้งการวางโครงเรื่อง ยากทั้งการวางภาพตัวละคร ยากทั้งการเลือก

⁸⁵ศรีวัชรราและสุจินดา (นามแฝง), น้ำใจนายเรือโท (พระนคร: ศรีกรุง, 2467)

⁸⁶เพ็ชรรัตน์ (นามแฝง), เรื่องเค็ม, หน้า (1).

⁸⁷น.ส. (นามแฝง), ชีวิตแห่งความรัก (ม.ป.ท., 2467)

⁸⁸หลวงสารานุประพันธ์, "แพรคำ," เสนาศึกษาและแคว้นวิทยาศาสตร์,

ภูมิประเทศ และยากทั้งการให้นามบุคคลในเรื่องทั้งหมด...
 ชาวเขาสารภาพว่าในการเขียนเรื่อง "แพรคำ" นี้ มีความ
 หนักใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่านอกจากโครงเรื่องและคำพูด
 จะต้องวางมิให้เป็นการขัดต่อรัฐประศาสนศาสตร์หรือกฎหมาย
 แขนคินาลา แล้วยังต้องระวังชื่อเรื่องและนามสกุลที่จะก่อให้เกิด
 ตัวละครในเรื่องอีกเล่า... 89

การตั้งชื่อและนามสกุลของตัวละครในสมัยนี้เป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องคอยระมัด
 ระวังมิให้พ้องกับชื่อและนามสกุลที่มีอยู่จริง ดังกรณีอาชญากรรมเรื่องแพรคำของหลวงสารา
 นุประพันธ์ ซึ่งในตอนแรกกำหนดชื่อและนามสกุลของตัวเอกฝ่ายชายว่า จ่านง วีรสุด แต่
 ปรากฏว่านามสกุลนี้ไปพ้องกับนามสกุลจริงที่มีอยู่แล้วในสมัยนั้น ผู้ประพันธ์จึงต้องเปลี่ยนเป็น
 วีรพล และต้องประกาศชี้แจงขอเท็จจริงด้วย เมื่อปรากฏว่าอาชญากรรมได้รับความนิยมจาก
 ผู้อ่านสูง จึงมีการแต่งเรื่องอื่น ๆ ในประเภทนี้อีกในเวลาต่อมา เรื่องที่สำคัญเป็นผลงาน
 ของหลวงสารานุประพันธ์ ได้แก่เรื่อง แพรคำภาค 2 หน่า บ้านแปรค และ เลือกภัยเหล็ก
 แม้ว่าเรื่อง แพรคำ ซึ่งเป็นอาชญากรรมเรื่องแรกมีลักษณะซึ่งแสดงว่าได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรม
 ตะวันตกดังกล่าวมาแล้ว แต่งานประพันธ์เรื่องหลัง ๆ ของหลวงสารานุประพันธ์มีแนวโน้ม
 ที่เป็นไทยแท้มากขึ้น ดังที่ท่านได้กล่าวชี้แจงการแต่งอาชญากรรมเรื่อง หน่า ไว้ว่า "เรื่องนี้
 จะเป็นเรื่องไทยแท้ซึ่งแต่งขึ้นโดยปราศจากการแปล, แปร หรือเลียนตนเค้าจากเรื่องหนึ่ง
 ฉาย หรือเรื่องอ่านเล่นใด ๆ ทั้งหมด"⁹⁰

⁸⁹หลวงสารานุประพันธ์, "บรรณานุกรมแดง," เสนาศึกษาและแคว้นวิทยาศาสตร์,
 6(กรกฎาคม, 2465), 753.

⁹⁰หลวงสารานุประพันธ์, "นำ (หน้า) ของบรรณานุกรม," เสนาศึกษาและแคว้น
 วิทยาศาสตร์, 4(ตุลาคม, 2466), 1305.

การกล่าวออกตัว เรื่องชื่อตัวละครในนิยาย

“เรื่องข้าพเจ้า”

นามทั้งหมดในเรื่องนี้ เป็นนามสมมุติทั้งสิ้น
มิได้เจตนาหมายถึงผู้ใด ถ้าบังเอิญไปพ้อง
กับนามของผู้หนึ่งผู้ใดเข้าแล้ว ขอจงให้อภัย
แก่ข้าพเจ้าด้วย

หลวงอุปถัมภ์นารามณ์

ศูนย์วิทยพัชราภรณ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาชญากรรมเรื่องอื่น ๆ ในสมัยที่สำคัญ อาทิเช่น เรื่องกำไลอุบาทว์ แต่งโดย จ.โรจนพันธ์ เมื่อ พ.ศ. 2467 และเรื่องโมงขาว แต่งโดย ป.หุวานนท์ เมื่อ พ.ศ. 2469 เป็นต้น

อาชญากรรมที่แต่งในสมัยนั้นนอกจากจะให้ความสนุกสนานตื่นเต้นแก่ผู้อ่านแล้วยังเป็นเครื่องสะท้อนเหตุการณ์ในสมัยนั้นอีกด้วย เช่น อาชญากรรมเรื่อง หน้าผี ของหลวงสารานุกรมประพันธ์ซึ่งแต่งเมื่อ พ.ศ. 2466 ผู้ประพันธ์ได้ชี้แจงในคราวแรกที่นำเรื่องนี้ลงพิมพ์ในเสนาศึกษาและแคว้นวิทยาศาสตร์ว่า "มีข้อที่ท่านควรทราบไว้ก่อนเล็กน้อยคือสรรพเหตุการณ์อันประหลาดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเมืองไท (ย) เราสมัย พ.ศ. 2466 นี้ จะปรากฏอยู่ในเรื่องนี้เป็นส่วนมาก"⁹¹

อนึ่ง การนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสมัยนั้นมาสมมุติเป็นเหตุการณ์ในเรื่องผู้ประพันธ์เพียงแต่เสนอเรื่องราวเท่านั้น มิได้แสดงข้อคิดเห็นหรือทัศนะอย่างใดต่อเหตุการณ์เหล่านั้น

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ นวนิยายประเภทนี้เริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2467 โดยอายัดโมฆะ (ขุนชนกจิวิจารณ์) แต่งเรื่อง ดาบศักดิ์เหล็กน้ำพี้⁹² ลงในไทยเซมมรายเดือน นวนิยายเรื่องนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องแรก และดีที่สุดเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะนอกจากจะมีเนื้อเรื่องสนุกสนานตื่นเต้นแล้ว ยังแต่งด้วยสำนวนภาษาที่ไพเราะสละสลวยและมีการเปรียบเทียบที่คมคายอีกด้วย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องอื่น ๆ ที่แต่งขึ้นภายหลังโดยมีนวนิยายของอายัดโมฆะเป็นแบบแผน เช่นเรื่อง ออกพระพันทหาภิกรรณ แต่งโดยพันธุฆาม (ม.จ.หงส์รุจา รุจิวิชัย) และเรื่องทหารเอกพระเจ้าราชาธิราช โดยคุณภาพ หรือ ศิวะศรียานนท์ (พระวรเวทย์พิสิษฐ์) เมื่อ พ.ศ. 2468 เรื่องออกขุนราชเสนา โดย ว.เขมชาติ เรื่อง ทหารพระเจ้ากรุงธนบุรี โดย ศิวะศรียานนท์ และ เรื่อง

⁹¹ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

⁹²อายัดโมฆะ (ขุนชนกจิวิจารณ์), "ดาบศักดิ์เหล็กน้ำพี้," ไทยเซม,

ชาติเสือไม่ทิ้งลาย โดย ลพบุรี (ชุ่ม ฌ บางช้าง) เมื่อ พ.ศ. 2469 เป็นต้น

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ทุกเรื่องซึ่งแต่งขึ้นในสมัยนี้มีแนวคล้ายคลึงกันคือเกี่ยวกับชีวิตและวีรกรรมของนายทหารเอกแห่งกองทัพไทย ในระหว่างสมัยกรุงสุโขทัย ถึงสมัยกรุงธนบุรี สิ่งที่ยึดเหนี่ยวคือเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้น เช่น การต่อสู้หรือการสงครามและบทบาทของตัวเอกในการเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ จากการศึกษาเนื้อเรื่องและลักษณะของนวนิยายประเภทนี้เปรียบเทียบกับเรื่องแปลจากภาษาตะวันตกในประเภทเดียวกัน ปรากฏว่ามีความคล้ายคลึงกันในเค้าโครงเรื่องและสำนวนโวหาร จึงสันนิษฐานว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่มีเหตุการณ์โลกโชนและพันคาบของไทยนี้คงจะได้รับอิทธิพลจากเรื่องแปลจากภาษาตะวันตกในประเภทเดียวกัน โดยเฉพาะจากนวนิยายแปลเรื่อง ทหารพระเจ้านโปเลียนหรือเอเดียนเซรา ของเซอร์อาร์เธอร์ โคนัน ดอยล์ ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยโดยศรีสุวรรณ⁹³ (หลวงนัยวิจารณ์)

นวนิยายผจญภัย นวนิยายที่มีเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัยได้มีการแต่งขึ้นตั้งแต่ระยะแรกของการประพันธ์นวนิยายไทยคือ เรื่องคาราวัน ซึ่งกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงนิพนธ์ไว้เมื่อ พ.ศ. 2451 แต่นวนิยายเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องการผจญภัยอย่างแท้จริง หากเป็นเรื่องผจญภัยถึงความรัก นวนิยายผจญภัยในระยะที่สามนี้มีสองแนวคือ การผจญภัยที่ไม่มีเหตุการณ์ลึกลับหรือเหนือธรรมชาติประกอบ และการผจญภัยที่มีความลึกลับและเหตุการณ์เหนือธรรมชาติต่าง ๆ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ นวนิยายผจญภัยในสมัยนี้ที่สามารรถค้นได้ในแนวแรกมีเรื่องหนึ่งชื่อ เกาะน้อยกลางสมุทร⁹⁴ แต่งโดยสุจินดา เมื่อ พ.ศ. 2467 แนวที่สองได้แก่เรื่อง เกาะกาที⁹⁵ แต่งโดย พันชุงาม (ม.จ.พงศรุตา รุจิวิชัย) เมื่อ พ.ศ. 2469

⁹³ สัมภาษณ์ ชัย เรื่องศิลป์.

⁹⁴ สุจินดา (นามแฝง), เกาะน้อยกลางสมุทร (พระนคร : โรงพิมพ์บรรณวินาศกร, 2467).

⁹⁵ พันชุงาม (ม.จ.พงศรุตา รุจิวิชัย), "เกาะกาที," เรียงรมย์, 1 (ธันวาคม, 2469), 539.

นวนิยายเรื่องเกาะกาก็มีลักษณะที่แสดงว่าผู้ประพันธ์แต่งเลียนแบบนวนิยายแปลจากภาษาตะวันตกประเภทเดียวกันคือ เรื่องสาวสองพันปี ของ เซอร์ เฮนรี ไรเคอร์ แอ็กการ์ด ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยครั้งแรกโดยหลวงวิลาศบริวัตร และนวนิยายแปลเรื่องอื่นๆ ของแอ็กการ์ดในชุดเดียวกันนี้ ซึ่งมีผู้แปลลงในนิตยสารในสมัยเดียวกันที่มีการแต่งเรื่องเกาะกาก็คือ เรื่อง อัสณาเทวี แปลโดย โภคโรหิต

ตัวอย่างซึ่งแสดงว่านวนิยายเรื่องเกาะกาก็ได้รับอิทธิพลจากนวนิยายแปลเรื่องสาวสองพันปีและเรื่องอื่นๆ ในชุดเดียวกันคือ บทสนทนาระหว่างนางกาก็กับออกพระอินทรเคศ (พระเอก) กล่าวถึงการที่นางกาก็รอคอยออกพระอินทรเคศ หรือคนชรรพ์ มาเป็นเวลานานถึงสองพันปีแล้ว เช่นเกี่ยวกับการที่พระนางอัสณา รอคอยคนรักของพระนาง

"พอเอ๋ย, ฉันได้คอยพอมานานแล้ว พอมันรูปร่างงดงาม ไม่ผิดอะไรกับคนชรรพ์ของฉันเมื่อครั้งกระโน้นเลย พอทูนหัว, ฉันรักเธอจริง ๆ ความปรารถนาได้สมใจแล้ว"

ชาวเจ้าคลังงองอยู่ แต่มีซักถามว่า "ฉันไม่เข้าใจเลย เธอมีความหมายอะไร และเหตุใดจึงเอาฉันไปเปรียบกับคนชรรพ์?"

นางตอบว่า "ก็เพราะท่านเป็นคนชรรพ์จริง ๆ นะซี ความทรงจำของฉันถึงหากจะดำเนินมาเป็นเวลาถึงสองพันปีกว่าแล้วก็ดี แต่หาลมเลื่อนไปไม่ ฉันจำไม่ได้แน่ที่เห็นว่าท่านคือคนชรรพ์ อัครเสนาบดีของพระสวามีของฉัน โอ, พอทูนหัวของเมีย, กระไรน้ำใจจะลืมเมียเจียว ฤ ?"⁹⁶

96 4 เรื่องเดียวกัน, หน้า 547-8.

หัตถนิยาย เรื่องอ่านเล่นประเภทตลกเบาสมองเริ่มขึ้นตั้งแต่ระยะที่สองของการประพันธ์นวนิยายไทย โดยศรีสุวรรณ (หลวงนัยวิจารณ์) แต่งเรื่องตลกเป็นตอนสั้น ๆ โดยได้รับอิทธิพลจากคัมเข็ลยู คัมเบ็ลยู จากอบส์ ซึ่งดัดแปลงแต่งเป็นเรื่องไทย เช่น เรื่องพอหมอกุม กลายเป็นชอนกล และปีศาจนายโหลง เป็นต้น ต่อมาในสมัยที่สามของการประพันธ์นิยายแต่งเรื่องประเภทนี้มากขึ้น เช่น ทิกมุย ๗ ปากน้ำ (ขุนสุนทรภานิช) แสงทอง (หลวงบุญमानพพานิชย์) หลวงสันต์คอกัษรสาร และสมุทหอม (พลพัน นุ่มแพร) เป็นต้น

ทิกมุย ๗ ปากน้ำ แต่งเรื่องตลกเบ็ดเตล็ดเป็นตอนสั้น ๆ ไม่ติดต่อกัน แสงทองแต่งเรื่องตลกชุด คุณถึก สีขาว เป็นเรื่องตลกเป็นตอน ๆ แต่เกี่ยวโยงกันโดยใช้ตัวละครชุดเดียวกัน ส่วนขุนสันต์คอกัษรสารและสมุทหอม แต่งเรื่องตลกอธิบายอิงพงศาวดารจีน

เรื่องตลกที่สำคัญที่ควรกล่าวถึงได้แก่ชุด คุณถึก สีขาว และชุด ล่อนิยายอิงพงศาวดารจีน ซึ่งมีแนวทางกันคือ

เรื่องตลกชุดคุณถึก สีขาว ได้รับอิทธิพลจากหัตถนิยายชุด Pickwick Papers ของ ชาร์ลส ดิกเกนส์ แต่ผู้ประพันธ์ได้ดัดแปลงและแต่งขึ้นใหม่ให้มีลักษณะเป็นเรื่องไทยทั้งด้านโครงเรื่อง ตัวละครและบทเจรจา ตอนแรกของคุณซื้อป่าระคุณถึก ลงในศัพท์ไทยเมื่อ พ.ศ. 2466 ตอนสุดท้ายซื้อไปแห่งมา ลงในชั้นชุมนุมเทพศิรินทร์ เมื่อ พ.ศ. 2477 พิมพ์รวมเล่มครั้งแรกสืบทอดเรื่องเมื่อ พ.ศ. 2477 หลวงบุญमानพพานิชย์ได้อธิบายความเป็นมาของเรื่องคุณถึก สีขาว ไว้ในคำนำของผู้แต่งในหนังสือรวมเรื่องคุณถึก ฉบับพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2477 ดังนี้

บัดนี้ ก็ได้รวบรวมเรื่องซึ่งมี นายถึก สีขาว นายฉัตร เบนจุมางกูร ขุนนิยตบุกกักรณ กับขุนสุวัณโณคม เป็นตัวบั้นโรง ซึ่งใครจะจัดพลัดพลายไปอยู่ในมัคสิน (Magazine) ทาง ๆ หลายข้อรวม 16 เรื่องเข้าเป็นสมุดเล่มเดียวกันแล้ว...

เรื่องในหนังสือเล่มนี้หลายเรื่องได้มาจาก Pickwick Papers ของ Charles Dickens บุคคลลักษณะของตัว

สำคัญในเล่มนี้ไม่เหมือนของมิตรสหายของข้าพเจ้าคนใดเลย
 แต่ของนายถึก สีขาว นั้นเลียน Mr. Pickwick นายฉัตร
 Mr. Winkel ขุนนิตย์ ๗ Mr. Tupman และขุนสุวัฒน์ ๗
 Mr. Snodgrand ซา ๗ นาน ๗ ก็มีอาพง ซึ่งเลียน
 Samuel Weller ออกมาซัดจันทระ

ครั้นเมื่อข้าพเจ้าเห็นว่าได้แปลงเรื่องฝรั่งให้เป็นไทยได้
 เจ้าใจว่าสนิทเหมาะ 5-6 เรื่องรวดแล้ว ก็ราเรื่อง 4 คนนี้
 ไว้ แต่บรรณาธิการมักสินต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวแทนตัวดีของท่าน
 ห้างหลายได้มายืนยันว่าหาชนยังเรียกร้องทองการเรื่องชุดนี้
 อีก ไคมารีคนาหาเนนเจาะจงให้ข้าพเจ้าเขียนจำเพาะเรื่อง
 ชุดนี้ให้ไคลงในฉบับที่อ้างว่าสำคัญ ๆ ของมักสินนั้น ๆ ในบาง
 โอกาส ข้าพเจ้าก็จำเป็นต้องกึ่งตัวเองเป็นเงินทกวิชั้น คึก
 เขียนไปตามลำพังอำเภอกใจที่คาดว่าจะเข้าที่บาง สระสมขอ
 ขำขันของเรื่องที่ไคพบไคอ่านในภาษาอังกฤษมาจับแพะชนแกะ
 กันเข้าบ้าง ทำเป็นเรื่องสั้น เรื่องยาวส่งไปไซ้ที่บุญคุณค่า
 ที่รับมักสินต่าง ๆ ปริมาเป็นกองสองกองนั้นไม่ใคร่ถึงกันรวม
 ได้ 16 เรื่อง ถ้านับเวลาตั้งแต่เริ่มลงเรื่อง "ปารุคะคุณถึก"
 เป็นเรื่องแรกใน "ศัพท์ไทย" เมื่อเดือนสิงหาคม 2466 จน
 ถึงเรื่อง "ไปแทงมา" เรื่องสุดท้ายซึ่งลงใน "ชุมนุมบุณเทพ
 ศิริรินทร์" เมื่อเดือนธันวาคม 2477 แล้วจะเห็นว่าในเวลาถึง
 11 ปี ข้าพเจ้าเขียนเรื่องชุดนี้ 16 เรื่องเท่านั้น⁹⁷

⁹⁷ แสงทอง (หลวงบุญมานพพานิชย์), "คำนำ," รวมเรื่องคุณถึก (พระนคร:
 โรงพิมพ์เคลิเมนต์, 2477), หน้า ง.-จ.

ตัวอย่างช่อตอนต่าง ๆ ในชุดคุณถึก ลิขิตร เช่น ปาฐะคุณถึก เพราะหัด
เป็นความ นัคยกัน เข้าทองนิก ไปไชยา ลอมพม สามสุ และ กิตคอ เป็นต้น

เรื่องตลกอีกแนวหนึ่งคือ เรื่องล่อนิยายอิงพงศาวดารจีน เรื่องประเภทนี้
ตลกโดยโครงเรื่อง ส่วนวนภาษาและชื่อเรื่อง ผู้เริ่มคือหลวงสันตักอักษรสาร โดยแต่งเรื่อง
"ก๊กโฮ" ลงในศัพท์ไทยเมื่อ พ.ศ. 2464 เรื่องอื่น ๆ ในประเภทเดียวกันนี้แต่งโดยสมุหหอม
เช่น เรื่องเคาเป่ ฮอจาย โอยา บอเอง ทหารพระเจ้าเทียนเต และวากเพย เป็นต้น
เนื่องจากเรื่องตลกในแนวนี้ยังไม่ค่อยมีผู้ใคร่จัก จึงคัดสำนวนตลกบางตอนมาเป็นตัวอย่าง
เช่น การบรรยายเรื่อง ก๊กโฮ โดย หลวงสันตักอักษรสาร

แต่กาลก่อนเมื่อโลกที่เราอยู่นี้ยังไม่มีและเง็กเขียงฮองเต
ก็ยังไม่เกิด ในสวรรค์ยังไม่ดำเนินถึงชีวิตวิสัยนั้น ป่าท่งโก้สุค
โจ้วเป็นใหญ่อยู่ในสวรรค์ บรรดาเทพดาและนางฟ้าและอสูร
ทั้งหลายก็มีโคมีวิมานอยู่ ต่างเหาะลอยแควงอยู่กลางอากาศ
ตลอดเวลา และเมื่อถึงเวลารাত্রี ก็เข้าแอมในกลีบเมฆอาศัย
เป็นที่นทร่า ส่วนเครื่องประดับกายนั้นเล่า ก็มีโคมีเครื่องงูษา
อาภรณ์อย่างใด เทพดานั้น ๆ ต่างก็เก็บเอาก้อนเมฆเล็ก ๆ
มารอยเขวควยเสนณมิให้เป็นพวงแล้วคาดเป็นเครื่องมิดความ
อาย... 98

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นการพรรณานางเอกในเรื่องฮอจาย แต่งโดยสมุหหอม
... นางฮองมอฮวยก็เริ่มร้องเพลงที่ไพเราะควายน่าเสียด
อันหวานน่าเยือกเย็นอย่างเอก นางได้รับความนิทมาจาก
อั้งโลมิดาเท่าไรก็มีโคอำพรางไว้ เป็นต้นว่าถึงตอนขึ้นเสียด
สูงก็ส่งเสียดวิเวกดังเสียดระนึ่งร้อง และตอนลงเนินงคำก็ออม

98 หลวงสันตักอักษรสาร, "ก๊กโฮ," ศัพท์ไทย, 1 (ตุลาคม, 2464),

เสียงดังเสียงกบ พร้อมทั้งก็คลอกรัวข้างซ้าย เขา
 จังหวะกันไปฟังดูไพเราะยิ่งนัก... ใบหน้าของนางนั้นมนต์
 ลักษณะ มีสันดานดังรูปไข่ ผมนางเป็นเงาคล้ายใบไม้แห้ง
 เกลาไว้อย่างบรรจงและปักคิ้วเป็นกาละปึงทา มีโมราเม็ด
 เทาไข่นกการเวกอยู่ตรงปลาย คิ้วนางเล็กแต่โค้งคังวงพระ
 จันทรในวันแรม คาเล็กยาวรีทางซ้ายยาวเกือบจรดหู ทากลม
 คำสีคันทมมีแววใสกระจ่างดังเพชรน้ำดี จมูกโค้งเล็กดังรูป
 ที่นายช่างฝีมือเอกวาดไว้ ปากเล็กแต่คังสีเข้มกับขุน ยังคอบ
 กกลมสูงระหง แขนกกลมเกลี้ยงขาวคังงาช้างออระหวาย
 ไปมาขณะก็คลอกรัว รูปางนางไคสวน เอวเล็กเอวบาง
 เท้าพันไว้จนเล็กขนาดเท้าสักแม่มือ...⁹⁹

ตัวอย่างสำนวนและความคิดตลกเหล่านี้เป็นเครื่องแสดง = อารมณ์ขันของ
 คนไทยในสมัยนั้น

ในการพิจารณาลักษณะของนวนิยายประเภทต่าง ๆ ในสมัยนี้ มีหัวข้อควร
 พิจารณาเช่นเดียวกับในตอนอื่น ๆ ได้แก่

ก. โครงเรื่อง นวนิยายในสมัยนี้มีโครงเรื่องซับซ้อนมากกว่าในสมัยก่อน
 สิ่งปรากฏในโครงเรื่องของนวนิยายเกือบทุกเรื่องคือการสะท้อนเหตุการณ์ในสมัยที่ผู้ประพันธ์
 ได้แต่งนวนิยายเรื่องนั้นขึ้น เช่น เรื่องเกี่ยวกับผู้ร้ายที่ตั้งตัวเป็นกลุ่ม มีชื่อเรียกตามสัญลัษณ์
 ประจำกลุ่มซึ่งพบในอาชญากรรม และเรื่องความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจในสมัยคุณภาพ ใน
 นวนิยายประเภทต่าง ๆ ที่แต่งขึ้นตอนปลายสมัยนี้

นวนิยายรัก นวนิยายรักในสมัยนี้มีสองแนวคือ รักสุข และรักโศก ซึ่งเป็น
 เรื่อง पैด้นทั้งสิ้น นวนิยายรักสุขมีจำนวนน้อยกว่าเรื่องรักโศก ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

⁹⁹ สมุห์ทอม (พลพัน หุ่มแพร), "ฮ้อจาย," ศัพท์ไทย, 1(เมษายน, 2465),

ในนวนิยายประเภทนี้มักได้แก่ความเหลื่อมล้ำค่าสูงค่าฐานะและการกีดกันของชาติผู้ใหญ่
 ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ส่วนนวนิยายรักโศกนั้นมีเหตุการณ์รุนแรงมากกว่านั้น ตัวละครอาจประสบ
 ความผิดหวังขนาดหนักจนถึงขั้นทำลายชีวิตของตนเอง นวนิยายรักอีกแบบหนึ่งที่นิยมแต่งใน
 สมัยนี้คือ เรื่องเกี่ยวกับชาว มลายู เช่นเรื่อง ศึกอนงค์ โดยแม่อนงค์ และ โชคทวี โดย ส.
 บุญเสนอ เป็นต้น ตัวอย่างโครงเรื่องนวนิยายรักในแนวต่าง ๆ ได้แก่

รักสุขะ: ชีวิตแห่งความรัก (แต่งโดย น.ส.) เป็นเรื่องความรักของนายตำรวจ
 หนุ่มฐานะปานกลางกับบุตรสาวเศรษฐี พระเอกรู้จักกับนางเอกโดยบังเอิญ เพราะได้ช่วย
 เธอให้รอดพ้นจากการถูกลักพา บุญคุณนี้จึงทำให้ได้สนิทสนมกันโดยไม่ถูกขัดขวางจากบิดาของ
 เธอจนกลายเป็นความรักในที่สุด วันหนึ่งขณะที่ไปงานเลี้ยงที่บ้านนางเอกพร้อมกับเพื่อน
 นักเรียนนายร้อยตำรวจ พระเอกถูกชายหนุ่มที่หมายปองนางเอกใส่ความว่าเป็นฆาตกรฆ่า
 แหกผู้หนึ่งที่มาในงานเดียวกันนั้น เพื่อนของพระเอกนี้ไปช่วยไต่สวนพิสูจน์ขอให้จริงจน
 พระเอกพ้นความผิด ส่วนผู้ที่ใส่ความนั้นกลับเป็นฆาตกรตัวจริงและหนีความผิดด้วยการฆ่า
 ตัวตาย เมื่อพระเอกสำเร็จการศึกษาจึงท่องเที่ยวเห็นนางเอกไปจนเกิดเหตุร้ายขึ้น โดย
 นางเอกกับบิดาหาย ไปอย่างลึกลับ พระเอกจึงมีโอกาสดูแลความกล้าหาญและพิสูจน์ความ
 รักด้วยการเสี่ยงอันตรายเข้าช่วยเหลือ และสามารถจับตัวคนร้ายมาลงโทษได้ ความดีของ
 พระเอกจึงชนะใจบิดานางเอกและทำลายอุปสรรคเรื่องฐานะที่ต่างกันเสียสิ้น พระเอกจึง
 ได้แต่งงานกับนางเอก

รักโศก: กลิ่นขอลา (แต่งโดย ชัย เรื่องศิลป์) พระเอกกับนางเอกรักกัน
 ตั้งแต่เด็ก ต่อมาพระเอกจะไปศึกษาต่อต่างประเทศ จึงสัญญาว่าจะไม่ลืมกัน แต่เมื่อพระเอก
 จากไปนางเอกก็ถูกบิดาบังคับให้แต่งงานกับชายซึ่งบิดาเธอจัดทำให้ ในตอนแรกเธอขัดขืน
 แต่ต่อมาหลงอุปบายของชายนั้นทำให้เข้าใจผิดว่าพระเอกแต่งงานกับหญิงอื่นแล้ว ด้วยความ
 เสียใจ เธอจึงยินยอมแต่งงาน หลังจากมีลูกคนหนึ่งสามีก็อกใจและทารุณ เธอควยวิธีต่าง ๆ
 จนถึงขั้นพรากรลูกไปและได้เสาะความจริงเรื่องอุปบายของเธอในการหาทางแต่งงานกับเธอ
 ด้วยความมีบั้นต้นทางจิตใจอย่างหนัก เธอจึงตัดสินใจกระโดดน้ำตาย ในขณะที่พระเอกซึ่ง
 เดินทางกลับมาพบเข้าโดยบังเอิญ จึงได้ช่วยเหลือแต่สายเกินไปเสียแล้ว พระเอกจึง
 ยิงตัวตายตาม

อาชญากรรม มีโครงเรื่องเกี่ยวกับการสืบสวนคดีหรือความคลั่งก้าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นกับครอบครัวหนึ่ง ในการสืบสวนหาตัวคนร้ายซึ่งเป็นตัวลึกลับประเภทไอ้โม่งนั้น ผู้ประพันธ์สร้างพฤติกรรมที่น่าตื่นเต้นจากการทอสูและการเสียชีวิตของพระเอก เพื่อส่งเสริมบทบาทของพระเอกซึ่งเป็นนักสืบให้เด่นชัดขึ้น ในตอนจบฝ่ายพระเอกเป็นฝ่ายมีชัยชนะสามารถจับตัวคนร้ายได้ และได้แต่งงานกับนางเอกซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์คนคนนั้นตั้งแต่ต้นจนจบ ตัวอย่างนวนิยายที่มีโครงเรื่องดังนี้ เช่น เรื่อง กำไลอุษาทวิ แต่งโดย จ.โรจนพันธ์

หญิงสาวผู้หนึ่งถูกคนร้ายชิงกำไลเพชร (ซึ่งเป็นที่ซ่อนแผนที่ขุมทรัพย์) แต่พระเอกได้ช่วยทอสูจนคนร้ายหนีไป คนร้ายกลุ่มนี้มีหัวหน้าเป็นตัวลึกลับ แต่งกายมิดชิดมิให้ผู้ใดเห็นรูปร่างหน้าตาที่แท้จริง พระเอกปลอมตัวเข้าช่วยสืบสวน มีการทอสูกันควายกำลังกายและอาวุธต่าง ๆ หลายครั้ง และมีผู้เสียชีวิต แต่พระเอกรอดไปได้เสมอ ในที่สุดพระเอกสามารถปราบคนร้ายกลุ่มนั้นได้ พร้อมกับเปิดเผยแหล่งขุมทรัพย์และได้แต่งงานกับนางเอก

นวนิยายผจญภัย มีโครงเรื่องสองแบบคือนวนิยายผจญภัยที่ไม่มีเหตุการณ์ลึกลับและนวนิยายผจญภัยที่มีเหตุการณ์ลึกลับ นวนิยายผจญภัยที่ไม่มีเหตุการณ์ลึกลับเป็นเรื่องผจญภัยซึ่งเกิดขึ้นในระยะนั้น โดยมีสาเหตุจากธรรมชาติ ในการผจญภัยต่าง ๆ มีการใช้เหตุผลและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ช่วยควายเสมอ เช่น เรื่อง เกาะนอยกลางสมุทร ของสุจินดา

พระเอกกับนางเอกรอดชีวิตจากเรือโดยสาธยายปางเนื่องจากพายุ คิติดูอยู่บนเกาะร้างควายกันตามลำพัง ทั้งสองช่วยกันหาวิธีดำเนินชีวิตบนเกาะนั้นโดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ช่วย เช่น การจุดไฟจากแสงอาทิตย์ การทำนาฬิกาแดดและการใช้พืชพันธุ์ไม้บางชนิดมาเป็นอาหารเป็นต้น ในขณะที่ทั้งสองอยู่บนเกาะนั้นประสบภัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่จริงได้คือ การต่อสู้กับปลาหมึกยักษ์ และพวกสลัดครายซึ่งต้องการแย่งชิงนางเอก โดยใช้ไหวพริบและอาวุธจากเรืออับปาง เมื่อจวนเจียนจะแพ้วพวกสลัดเรือของทหารซึ่งแล่นคนหาญรอดตายจากเรือแตกโผล่มาช่วยไว้ทัน และพากลับมายังบ้านเมือง พระเอกกับนางเอกจึงได้แต่งงานกัน และร่ำรวยขึ้นจากสมบัติของพวกสลัดที่เขาค้นพบในถ้ำบนเกาะ

นวนิยายผจญภัยที่มีเหตุการณ์ลึกลับเป็นส่วนสำคัญ เป็นเรื่องการผจญภัยจากอันตรายนลึกลับในดินแดนมหัศจรรย์ในอดีตหรือมีเหตุการณ์ซึ่งจะพาให้ย้อนไปสู่อดีต เช่น เรื่อง เกาะกาที ของพันชุงาม

เป็นเรื่องการผจญภัยเกิดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อคราวเสียกรุงครั้งที่สอง พระเอกเป็นนายทหารหนึ่ผ่าวงล้อมซำศึกโดยทางเรือ ประสบอำนาจประหลาดบันดาลให้เรือแตกไปขึ้นที่เกาะแห่งหนึ่ง พวกชาวเกาะเป็นคนที่ร้ายอยู่ในอำนาจของนางกาที ซึ่งมีอำนาจและมีชีวิตอยู่ยืนยาวมานับพันปีโดยไม่แก่เฒ่า เพราะได้อาบน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่นางกาทีพบพระเอกว่าเป็นคนขรรพกลับชาติมาเกิด จึงทำอุบายและทำมารยาทุกอย่างเพื่อแย่งมาจากคูหมั้นของเขา พระเอกก็มคะตึกอยู่บนเกาะนั้นเป็นเวลานานจนกระทั่งมีเหตุการณ์ที่ให้อำนาจของนางกาทีเสื่อมไป จึงหนีจากเกาะนั้นได้ พร้อมด้วยภรรยาซึ่งเป็นชาวเกาะนั้น

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ สมัยนี้แท้จริงขึ้นโดยอาศัยเหตุการณ์ทางตอนในประวัติศาสตร์ หรือเกร็ดพงศาวดาร เป็นฉากแล้วคิดตัวละครขึ้นใหม่ กำหนดบทบาทให้สอดคล้องกับยุคสมัยซึ่งมีขอบเขตทั้งแต่กรุงสุโขทัยจนถึงสมัยกรุงธนบุรี เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่พบเสมอในโครงเรื่องของนวนิยายประเภทนี้ได้แก่ การต่อสู้และการสงครามซึ่งเป็นโอกาสให้พระเอกได้แสดงความกล้าหาญ ความสามารถในการรบและความรู้ของชายชาตรีในสมัยนั้นให้เป็นທີ່ประจักษ์แก่สายตาของคนทั่วไป เมื่อได้รับชัยชนะแล้วจึงได้พบความสุขด้วยการได้แต่งงานกับหญิงคนรัก ตัวอย่างโครงเรื่องของนวนิยายเชิงประวัติศาสตร์สมัยนี้ เช่น เรื่อง ดาบศักดิ์เหล็กน้ำพี้ แต่งโดยอายัณโฆษ

นวนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องชีวิตการต่อสู้และวีรกรรมของนายหนูขวัญ ทหารเอกแห่งกรุงศรีอยุธยาในรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช นายหนูขวัญไปสืบราชการที่เมืองตะวายได้พบกับนางเอกเมื่อช่วยเธอหนีพ้นจากการถูกทำร้าย โดยไม่ทราบว่าเธอคือธิดาของเจ้าเมืองตะวาย เมื่อทำการสำเร็จจึงกลับมาช่วยกองทัพไทยที่ตั้งรกรอกอยู่ชายแดนร่วมกับพม่าซำศึก ในการรบครั้งนี้เขาได้สร้างวีรกรรมด้วยการลอบเข้าไปสืบข่าวในค่ายพม่าและต่อสู้ซำศึกด้วยความกล้าหาญ เมื่อเสร็จสงครามโดยฝ่ายไทยได้รับชัยชนะ จึงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ชั้นสูงและได้แต่งงานกับนางเอก

หัตถนิยาย เรื่องตลกในสมัยนี้มีจำนวนไม่มากนัก ส่วนมากเป็นเรื่องขนาดสั้น ในระยะแรกมักอาศัยมุขตลกจากต่างประเทศ เรื่องตลกที่มีลักษณะใกล้เคียงกับนวนิยายคือชุก คุณดึก สีชาทร ซึ่งเป็นเรื่องที่ต่อเนื่องกันโดยตัวละครชุกเดียวกัน ตัวอย่างโครงเรื่องชุกคุณดึก สีชาทร ของแสงทอง บางคอนเซน คอนเคราะห์ที่ นักร้องกัน เขาห้องนิก และทิดคอ

เคราะห์ที่ คุณดึกถูกสาวไซกลาวหาว่าลวนลามจะเรียกค่าเสียหายโดยร่วมมือกับนายความ คุณดึกจึงสูดสูด วันหนึ่งไปหาทนายโจทก์ คาวาเขาอย่างรุนแรง ทนายยังยั่วให้คาวอีกมาก ๆ และให้ลูกน้องมันตีไว้เพื่อรวบรวมไปฟ้องอีก คุณดึกโมโหจัดจะเข้าทำร้าย แต่คนใช้ชักขวางไว้ คุณดึกกล่าวก่อนจากไปว่าทนายทั้งสองคนนั้นเคราะห์ที่รอคณจากการทำร้ายของเขา แต่ที่จริงแล้วผู้ที่เคราะห์ที่ก็คือตัวคุณดึกเองที่ไม่ต้องเจอขอหาทำร้ายร่างกายอีกคดีหนึ่ง

นักร้องกัน สีสหายไคแก่ นายดึก สีชาทร ขุนนิตยบุศยศิริกรณ นายฉัญฐ์ เหมจมางกูร และขุนสุวัฒน์โคมพากันไปเที่ยวปักษ์ใต้ ขณะที่สีสหายอยู่บนรถไฟมีเพื่อนใหม่คนหนึ่ง เมื่อลงแหวะราชบุรีไคเขาไปรับประทานอาหารและสุราในร้าน โดยมีเพื่อนใหม่ติดตามไปค่วย ต่อมาสามคนค้มมากจนเมาหลับไปเหลือแต่ขุนนิตยฯ กับเพื่อนใหม่ ทั้งสองคนจึงออกไปเที่ยวโดยขุนนิตยฯ ไคเอาเสื้อนอกของคุณฉัญฐ์สวมไป นายกลั่นเพื่อนใหม่ไคไปก่อเรื่องวิวาทกับนายทหารที่เมืองนั้น และขุนนิตยฯ ไคเบงโดยเอานามบัตรของคุณฉัญฐ์ มอบไว้ให้ วันรุ่งขึ้นนายทหารผู้นั้นจึงมาทำคุณฉัญฐ์ควลป็น แต่เมื่อรู้ว่านิกตัวจริงเลิกแล้วคอกันและรู้ว่านิกอเหตุที่แท้จริงนั้นคือนายกลั่นเพื่อนใหม่ซึ่งเป็นตลกขี้เก

เขาห้องนิก คุณดึกไปชุกรพกับเพื่อนพัทที่โรงแรมแห่งหนึ่ง คุณดึกเข้าห้องนิกไปเข้าห้องหญิงสาวผู้นึง เมื่อเจ้าของห้องมาจึงเข้าแอบไคเคียง เมื่อเขามองเห็นจึงเกิดทะเลาะกันคาวรวจจึงจับตัวคุณดึกไป

ทิดคอ คุณดึกและภรรยาเชิญเพื่อนไปรับประทานเลี้ยงที่บ้าน เพื่อนคนหนึ่งก้างทิดคอทำอย่างไรก็ไม่หาย เพื่อนจึงบอกเคล็ดให้เด็กสาวเอาเท้าเซี่ยคอสามครั้ง ก้างจะหลุด เขาก็ยอมทำตามจึงโอนเพื่อนล้อเลียนมาก

ตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่ง เป็นโครงเรื่องตลกของแม่สาวก เรื่องปีศาจนาย
โหลง แปลงจากเรื่องตลกของกัมเบ็ลยู กัมเบ็ลยู จากอบส์

นายเหมือนคนเฝ้าเรือท่าโกตอนจังหวัดชลบุรี เล่าให้เพื่อนฟังเรื่องมีตลก
ว่า ในอดีตเขากับเพื่อนอีกสองคนรับจ้างเฝ้าเรือ วันหนึ่งเพื่อนคนหนึ่งชื่อโหลงทนน้ำจมลง
ไป ทุกคนจึงคิดว่าตาย ต่อมาปรากฏว่าปีศาจนายโหลงมาปรากฏตัวจะเอาของที่จมน้ำไว้กิน
นายเหมือนไม่ยอมให้จึงโดนตลกทุกวันจนต้องจ้างคนมาอยู่เป็นเพื่อนเสียเงินทองไปมาก
ในที่สุดความจริงจึงปรากฏขึ้นว่านายโหลงนั้นไม่ตายจริง แต่ที่หายไปพักหนึ่งเนื่องจากถูก
จัมรานขโมยออยเพิงพนโทะออกมาหลอกเพื่อน

ข. ตัวละคร ตัวละครในนวนิยายที่แต่งขึ้นในสมัยนี้มีทั้งลักษณะที่เหมือน
กับตัวละครในสมัยก่อนและที่แตกต่างกัน สิ่งที่ยังคงเหมือนเดิมได้แก่ลักษณะอันเป็นแบบฉบับ
ของตัวละคร คือลักษณะซึ่งแสดงให้ผู้อ่านทราบได้ทันทีที่ตัวละครนั้นปรากฏออกมาในเรื่องว่า
เป็นตัวละครหรือบุรุษ ทั้งนี้ เพราะตัวละครในนวนิยายทุกตัวล้วนเป็นผู้ที่ประกอบควยสิ่งที่คิ
งามทุกคาน ส่วนตัวบุรุษนั้นตรงกันข้ามคือ มีแต่สิ่งที่ไม่ดีไม่งาม ตัวละครในสมัยนี้ไม่มีลักษณะ
ผสมของความดีและความไม่ดี ซึ่งทำให้เกิดความสมจริง ลักษณะอีกประการหนึ่งที่ยังคง
เหมือนเดิมคือ สภาพทางสังคมของตัวละคร ตัวละครที่สำคัญ ๆ ล้วนเป็นผู้ที่อยู่ในสังคม
ชั้นสูง ได้แก่ชนผู้ที่อยู่ในตระกูลขุนนาง ข้าราชการ หรือคหบดี มีฐานะร่ำรวยและมีการศึกษา
ดี ยังไม่มีนักประพันธ์ผู้ใดในสมัยนี้จัดให้ตัวละครที่เป็นคนสามัญมีฐานะปานกลาง หรือต่ำเป็น
ตัวเอกในเรื่อง ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะอิทธิพลของสภาพสังคมในสมัยนั้น ซึ่งยังคงนิยมระบบ
เจ้าขุนมูลนายอยู่อย่างแน่นแฟ้น

สิ่งที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนได้แก่บุคลิกลักษณะของตัวละครซึ่งพัฒนาขึ้น
ตามความเจริญของสิ่งแวดล้อม ตัวละครในสมัยนี้ (ยกเว้นในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ซึ่ง
คงมีลักษณะเฉพาะ ให้สอดคล้องสมสมัย ซึ่งเรื่องนั้นเกิดขึ้น) มีการศึกษาค้นทั้งชายและ
หญิง มีท่าทางและการแต่งกาย ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างไปทางชาติตะวันตกมาก
ขึ้น ข้อตัวละครมีความไพเราะและทันสมัยยิ่งขึ้น นิยมใช้ชื่อสองพยางค์ เช่น มาลี กัลยา
อรทัย แทนชื่อพยางค์เดียว เช่น ในสมัยก่อน แต่บางครั้งอาจพบชื่อตัวละครที่รู้สึกว่าจะไม่
เหมาะสมกับเพศ เช่น ตัวละครชายชื่อ สุรางค์ ตัวละครหญิงชื่อสมศักดิ์ เป็นต้น

ชลิสมวดี

ภาพเขียนด้วยเส้นดินสอ สมมุติเป็นภาพพระเอก
ในเรื่อง "มารรัก"

ชลิสมวดี

ภาพสโมใจ นางเอกในเรื่อง "มารรัก"

ในค่านการบรรยายตัวละคร ผู้ประพันธ์จะบรรยายละเอียดเฉพาะตัวละครที่สำคัญในเรื่องได้แก่ตัวเอกฝ่ายชายหญิง และผู้ร้าย โดยมีรายละเอียดและวิธีบรรยายแตกต่างกันไปตามประเภทของนวนิยายและความเหมาะสมของเนื้อเรื่อง ส่วนตัวละครอื่น ๆ จะกล่าวถึงเท่าที่จำเป็น เช่น ในนวนิยายรักผู้ประพันธ์นิยมบรรยายตัวละครโดยละเอียด โดยเฉพาะตัวละครเอกฝ่ายหญิง รายละเอียดต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่ประวัติตัวละคร ฐานะ ความรู้ นิสัย และรูปร่างหน้าตา และมีการเปรียบเทียบกับสิ่งต่าง ๆ ส่วนในอาชญนวนิยายนิยมบรรยายตัวละครส่วนใหญ่อย่างสั้น ๆ รวดเร็ว ลักษณะการบรรยายตัวละครต่าง ๆ ในนวนิยายประเภทต่าง ๆ มีดังนี้

พระเอก ตัวละครที่เป็นพระเอกในนวนิยายประเภทต่าง ๆ ย่อมมีเอกลักษณ์ตามโครงเรื่องและวิธีการประพันธ์ แต่ลักษณะที่พบเสมอในพระเอกนวนิยายทุกประเภทคือบุคลิกลักษณะและท่าทางที่น่านิยม นิสัยที่ดี ซื่อสัตย์ และความสามารถอันเหมาะสมแก่สมัย ลักษณะเฉพาะของพระเอกในนวนิยายแต่ละประเภทคือ

พระเอกนวนิยายรักมักอยู่ในตระกูลสูงหรือเป็นบุตรของผู้มีเงิน ได้รับความศึกษามีสติปัญญาเฉลียวฉลาดและซื่อสัตย์ มีรูปร่างสันตึกคอนขาบขาว หน้าตาดี เช่นพระเอกเรื่องศักรุกฤตยา ของเพชรรัตน์

... คุณหทัยเป็นเด็กหนุ่ม ท่าทางสง่างาม อายุย่างเข้า 19 ปี ผิวพรรณผุดผาด สูงดำไม่แพ้ผู้ชาย มีภาวนี้ทั้งกันอย่างลิบลับในทางเกียรติคุณและวิชาความรู้ ตลอดจนนิสัยใจคอ ซึ่งไม่ต้องอธิบายให้ยืดยาวก็คือตรงกันข้ามกับที่ชายทุกอย่าง มีคน คุณหทัยสอบกฎหมายในที่ประชุมได้สำเร็จบริบูรณ์ ยังแต่จะรอคำสั่งเข้ารับราชการเท่านั้น... 100

พระเอกอาชญาบิดาเป็นหนุ่มกรรจวีย์ 24-25 ปี ผู้ประพันธ์บรรยายรูปร่างลักษณะซึ่งแสดงความกล้าหาญ เข้มแข็ง อุดม และบุคลิกลักษณะอันเจดีย์วฉลาดสมชายชาตรีและสมกับอาชีพของตำรวจอันเป็นงานเสี่ยงอันตราย รายละเอียดอื่น ๆ เช่นสภาพครอบครัว ฐานะ หรือความรู้จะไม่ปรากฏเพราะเป็นสิ่งที่ไม่สำคัญต่อบทบาทของตัวละครประเภทนี้ เช่น พระเอกเรื่องกำไลอุบาทว์ แต่งโดย จ.โรจนานันท์

... นายชลดูนี้เป็นบุตรชายคนโตของพระยาประเสริฐชนสาร รูปร่างสันตัก ออกผายไหล่ผึ่ง ผิวเนื้อสองสี แดงระเคียดไปข้างขาวเล็กน้อย ใบหน้าคมคาย แสดงว่าเป็นผู้มีความคิดละเอียดสุขุม เส้นผมสลวย หัวแสกข้างคอคอยางเรียบรอยหนวดกามออกซัดว่าเป็นผู้องอาจไม่หวั่นต่อภัยอันตรายใด ๆ หวังสิ้น ถ้าจะให้คะแนนอายุอานามก็คงอยู่ในราว 24 ปีกว่า ๆ หากทางเป็นคนพูนน้อย ... 101

พระเอกนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เป็นนักรบมีฝีมือ มีบุคลิกลักษณะเข้มแข็ง อุดม มีความสุขุม ซื่อสัตย์ และเจดีย์วฉลาด ผู้ประพันธ์บรรยายโดยใช้ถ้อยคำสำมัญที่เข้าใจง่าย ไม่มีการเปรียบเทียบ เช่นพระเอกเรื่องหมื่นศรีสทเทพ แต่งโดย ประจักษ์ พันชุมโพธิ์

... หมื่นศรีสทเทพ เป็นชายหนุ่มรูปงาม รับราชการอยู่ในกรมพระตำรวจนอกชาย อิริยาบถทุกอย่างภายนอกบออกซัดว่าเป็นผู้สงวนเสี่ยวม พูนน้อย มักจะไขสว่นสมองครึกครองมากกว่า แสดงความคิดออกมาไหล่ง ๆ แต่หากจะสังเกตดูลักษณะใบหน้าแล้วจะเห็นได้ว่าเป็นผู้มีความขยัน วิริยะภาพเป็นอย่างเอก ทั้งกรบไปคว้าความกล้าหาญออกทนอย่างหาตัวจับได้ยาก... 102

101 จ. โรจนานันท์ (นามแฝง), "กำไลอุบาทว์," ไทยเซหม, 1 (ธันวาคม, 2467), 534.

102 ประจักษ์ พันชุมโพธิ์, "หมื่นศรีสทเทพ," สารานุกรม, 1 (เมษายน, 2469), 874.

นางเอก เป็นตัวละครที่ผู้ประพันธ์มุ่งให้รายละเอียดมากที่สุด นางเอก
 ทองเป็นผู้ที่ประกอบด้วยความงามทั้งรูปสมบัติและคุณสมบัตินั้นนางครั้งก็ไม่
 จำเป็น ผู้ประพันธ์จะเน้นที่ความงามและความเป็นกุลสตรี การบรรยายความงามนิยมบรรยาย
 จากส่วนประกอบบนใบหน้าทีละส่วน แล้วจึงบรรยายรูปร่าง เครื่องแต่งกายตามสมัย
 นิยม บุคลิกลักษณะและมารยาท ลักษณะเฉพาะของนางเอกคือ เป็นผู้ที่มีอายุในวัยรุ่น ตั้งแต่
 16 ถึง 18 ปี มีหน้าตาสวยงาม ใบหน้ากลม งามคำ ทาคำ จมูกโด่ง ปากบาง แก้มอมอาจ
 มีลักยิ้ม รูปร่างสันตักค่อนข้างท้วม มีผิวพรรณผุดผ่อง กิริยามารยาทเรียบร้อย บุคลิกลักษณะ
 ดีและเป็นสาวพรหมจารี ในการบรรยายนี้ผู้ประพันธ์มักเปรียบเทียบความงามของนางเอก
 กับสิ่งอื่นที่เห็นว่าเหมาะสมหรือคล้ายคลึงกัน นิยมใช้ศัพท์สูงและสำนวนภาษาไพเราะ สำหรับ
 วิธีบรรยายอาจบรรยายโดยผู้ประพันธ์ หรือตัวละครเอกฝ่ายชาย หรือโดยการรำพึงของตัว
 เอก เช่น การบรรยายนางเอกนวนิยายรักสุขเรื่องชีวิตแห่งความรัก โดยการรำพึงของ
 พระเอก

... โอ สวยอะไรอย่างนี้ ข้าพเจ้ารำพึง ขณะที่ยืนหน้า
 อันซัดสลดแต่ยังงาม งามจนทำให้ข้าพเจ้าตาขวาง สรรพเครื่อง
 ประดับประดาร่างกายภายนอกของเจ้าหลอน แสดงให้รู้ว่าเป็น
 ผู้บริบูรณ์ไปด้วยโภคทรัพย์ แสงเพชรที่แวววับจากนิ้วมืออันเรียว
 แล่งกลางทรวงอก ชมข้าพเจ้าลงพองแรง¹⁰³

... ความงามแสนงามของเจ้าหลอนถูกข้าพเจ้าลอบชมไม่
 ต่ำกว่า 20 ครั้ง สรวยเลิศทุกส่วนของร่างกายตลอดจนการ
 เคียรเห็น งามหมด ข้าพเจ้าไม่รู้อะไรจะคิดอะไรถูก ถ้าใครยื่นปาก
 มาติเตียนเจ้าหลอนก็ตอ้งเถียงกับข้าพเจ้าสัก 10 วันก่อน¹⁰⁴

¹⁰³ น.ส. (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า 20-21.

¹⁰⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 40.

... เจ้าหลอนนุ่งผ้าสีม่วงไหมไหมนั้ก และสวมเสื้อดอก
สีแดงภายใน เสื้อที่ห่มอยู่นอกเสื้อดอกคือเสื้อแพรบางสีม่วง
ดู ๆ ประคองเจ้าหลอนเป็นเทพีคำที่เยี่ยมออกจากทิพย์พิมาน
แมนสรวง... 105

การบรรยาย นางเอกนวนิยายรักสุขเรื่องศัทรุฑกฤตยา โดยพระเอกให้
รายละเอียดส่วนต่าง ๆ บนใบหน้าและบุคลิกลักษณะ

... จริ่งหลอน สรวย สรวยสมทรง เป็นสตรีมีค่า งามมัน
ดกคำดูจนกาน้ำ เป็นผอยฟูสยายยาวประบา แคคคปลาย
ผมิไว้ให้สมกับวงหน้าอันจิมลิ้ม คิ้วคดเรียบราวกับวาด ทา
ค้ำคมเช่นสีมณีนิลยามเมื่อเหลียวไปประสบกับจักขุผู้ใด เล่ห์
ประหนึ่งว่าจะยั่วให้หลง นาสีกของหลอนโคงและเล็กพองาม
ปากเล็กรับกับคางเบ้องล่าง ในคราวนี้มีอาจแลลอคเห็นไรฟัน
อันเรียบเรียงขาวสะอาดดูไข่มุกอันมีค่าและปรากฏลักษณะ
ที่ไกลปรากฏอันนุคผอง เมื่อถูกกับแสงจันทร์น่ายกทำให้สี
ชมพูอย่างกุหลาบของหลอนกลายเป็นน้ำนวลอันแสงจันทร์
สรุปความไควาหลอนเป็นราชินีแห่งความงามแล้วครบถ้วน
ทุกอย่าง แม้จะย่างก้าวออกเดินก็มีท่าสง่างาม กุจสตรี
ชาวยุโรปที่ไว้ทาแต่พอดี วันนั้นหลอนสวมเสื้อสักหลาดอ่อน
และขึ้นสีม่วงตามวัน ทำให้ดูพบเห็นเดาไควาหลอนทองเป็น
ผู้ที่เล่าเรียนอยู่ในสำนักอันดีและเจนค่อที่ประชุมชั้นสูง สังเกต
ไควาจากเครื่องแต่งกายอันสมสมัย ประกอบควมบรรยายที่
สง่าแต่ไม่ขวยเขิน 106

105 เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

106 เพ็ชรรัตน์ (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า 33-4.

การบรรยายนางเอกอาชญินิยาย และนวนิยายลึกลับตงจกั๋นต่างจากลักษณะอันเป็นแบบฉบับนี้บ้าง นางเอกในอาชญินิยายมีความงามเช่นเดียวกับนางเอกในนวนิยายประเภทอื่น แต่แตกต่างกันในรายละเอียดและวิธีบรรยาย ผู้ประพันธ์จะให้รายละเอียดเพียงใ้ผู้อ่านมองเห็นภาพจัน้ โดยบรรยายสั้น ๆ รวบรัดตามความจำเป็นในเนื้อเรื่อง ส่วนนวนิยายที่ไ้เป็นคำสามัญไม่มีการเปรียบเทียบที่เลิศลอยและส่วนที่ไพเราะ เช่นนางเอกเรื่องแพรคำของหลวงสารานุประพันธ์

... นางสาวประยูร จันทรเพ็ญ มีรูปร่างค่อนข้างแบบบาง สม่กับอายุซึ่งเพิ่งย่างเข้า 18 ปี ประกอบด้วยผิวงาม, ใบหน้ากลม ทั้งแ่มชอยและขาวสะอาด, แก้มอ้ม, ดวงตาอันคลอน้ำตานันคำชลับ... 107

สิ่งที่แตกต่างจากนางเอกนวนิยายประเภทอื่นคือ บุคลิกลักษณะอันคล่องแคล่วว่องไวสมกับเนื้อเรื่อง เช่น การบรรยายลักษณะที่นางเอกเรื่อง กำไลอุบาทว์ที่นคราย

... เมื่อรู้สึกว่าเป็นอิสระแล้ว เจ้าหลอนจึงไขก่าลึงเท้า ออกวิ่งหนีไปขึ้นรถยนต์ และตรงเข้าทำหน้าที่แทนคนขับ ในไม่ช้านอนันวิเศษก็พาเจ้าหลอนแล่นหายไปตามถนนอันปราศจากแสงจันทร์... 108

นางเอกในนวนิยายประวัติศาสตร์มีความงามและกิริยามารยาทอันแ่มชอยตามสมัยที่เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น ส่วนนวนิยายที่ไพเราะและง่าย เมื่อมีการเปรียบเทียบจะเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้อ่านคุ้นเคยและเป็นไทยแท้ เช่น นางเอกเรื่องตามศึกค้เหล็กน้ำพี้ของอายัณโฆษ

107 หลวงสารานุประพันธ์, "แพรคำ," เสนาศึกษาและแ่ววิทยาศาสตร์, 12(มีนาคม, 2465), 1838.

108 จ.โรจนาทันธุ์ (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า 536.

... ๗ ภายในกุ่มนั้นคึกคักมาวไสใหม่สี่ชมพูชลิบทอง ช่าง
เชือกที่นั่นนั้น มีหญิงสาวคนหนึ่งกำลังเอาพิคเล็กถือป้องกัน
นั่งเฝ้าแขนจองดวงตาเข้ม้งมายังซาพเจ้า อันควงหน้าของ
นางนั้นขวางคางามประคุดคังคอกไม้ ซึ่งกำลังเบ่งบานและ
กำจายเกษรอยู่ในเวลาเช้า... 109

เนื้อเรื่องดังนี้

ผู้ร้าย ลักษณะของผู้ร้ายในนวนิยายแต่ละประเภทย่อมแตกต่างกันตาม

นวนิยายรัก ในเรื่องชีวิตรักของตัวละครเอกคู่หนึ่ง หากจะมีผู้ร้าย ย่อม
ปรากฏในลักษณะของชายอีกคนหนึ่งซึ่งหมายปองนางเอก แต่ไม่สมหวังจึงพยายามกลั่นแกล้ง
และกระทำตนเป็นอุปสรรคต่าง ๆ ผู้ร้ายประเภทนี้อาจมีรูปร่างหน้าตาและฐานะทัดเทียม
กับพระเอก หรือสูงกว่า แต่ต่ำกว่าพระเอกในด้านบุคลิกลักษณะ ความประพฤติ และความ
รู้ เช่น ผู้ร้ายในนวนิยายรักสุขเรื่องศักรุกฤกษ์อุทยา ของเพชรรัตน

... คนพี่ชื่อคุณอุตุร อายุ 21 ปี บริบูรณ์ แต่ยังไม่โตบวช
เรียน หรือวิวาห์ คงดำรงตนเป็นคนเกกมะเทรกดมาเหล่า อ่อน
ในวิชาความรู้จนเกือบจะหาราชการทำไม่ได้ ฉวยไว้แต่ความ
หายนะทุกเหลี่ยมทุกท่า เข่าบรจรูไว้ในสมองยิ่งมากยิ่งขึ้นเสริม
ความพึงพอใจ หยิ่งในความรู้อันแสนชั่ว ซึ่งตนนิยมว่าเล็กน้อย
นัก ความอิจฉาพยาโทครายอีกอย่างหนึ่ง ไค่ครึ่งตราเป็น
คาวประจำชีพที่เคี้ยว อย่างที่จะหมีมยกให้เห็นง่าย ๆ คือ
เพียงแค่นองชายของตนเองก็ยังคงคึกคึกอิจฉาพยาบาทในคุณความ
ดี แต่ความเป็นผู้ดีและเกรงมีคานันเอง จึงทำให้คุณอุตุรเป็น

109 อายัฒโฆษ (ขุนชนกจิวิจารณ์), "คาบศักร์เหล็กน้ำที่," ไทยเซหม,
2(มิถุนายน, 2468), 244.

แต่เพียงมนุษย์หน้าเนื้อใจเสือ ไซ้สีหน้าอันยิ้มแย้มแสรว้งมัน
กริยาอันสุภาพอ่อนโยนขึ้น นี่แหละเป็นเครื่องมือที่ปิดบังความ
เป็นมรณกุญ ให้เป็นอุครบุตร์ชายคนใหญ่ของคุณพระศกุนลา
สมมิตอยู่ได้... 110

อาชญาญา ผู้ร้ายในอาชญาญาสมัยนี้แตกต่างจากผู้ร้ายในนวนิยายประเภท
เดียวกันในสมัยก่อนคือ มีลักษณะลึกลับไม่เปิดเผยตัว ขณะที่ทำการร้ายจะซ่อนร่างกายไว้
ในเครื่องแต่งกายที่มีคิซิกตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า คงเปิดไว้แต่เพียงช่องนัยตาทำให้มีลักษณะท่า
ทางน่ากลัว ผู้ร้ายในลักษณะเช่นนี้นิยมเรียกกันว่า ไอ้โมง ส่วนจะมีชื่อเฉพาะอย่างไหน
แล้วแต่ลักษณะและสีของเครื่องแต่งกาย เช่น โมงขาว แพรดำ และหน้าผี เป็นต้น ตัวอย่าง
เช่น ผู้ร้ายในเรื่องกำไลอุบาทว์ ของ จ. ไรจนาพันธุ์

... บุคคลเจ้าของภาพนั้นเป็นชายฉกรรจ์รูปร่างลำสัน
ออกผายไหล่ผึ่ง ท่าทางประเปรี้ยวองไว มันสวมรองเท้า
ยางกำมะหยี่สีดำสนิท รับกับกางเกงขีมา ซึ่งเป็นสีอย่าง
เดียวกัน สวมเสื้อเชิ้ตยาลินินดำปลอยแขนยาวปรกออกมาที่
ข้อมือ คาคเข้มซัดหนังอันใหญ่ ซึ่งมีปืนพกห้อยอยู่ข้างหนึ่ง
และมีคชขลุยมานากัดอีกข้างหนึ่ง เครื่องแต่งกายทุกอย่าง
ตลอดจนเข็มขัดนอกจากจะเป็นสีดำเหมือนกันหมด ยังตัดได้
รูปสมกับตัวราวกับเตรียมไว้สำหรับอาชีพอันอุบาทว์ของมันอีก
สิ่งที่น่าปลาบปลื้มไปกว่านี้คือ มันสวมหมวกนักบินขนสัตว์
เป็นเครื่องปิดบังโฉมหน้าอันแท้จริงเสียหมด คุงไม่ต้องการ
ใหญ่โตจำได้เลย เหลืออยู่แต่ของนัยตาที่แหะไว้เฉพาะพอ
ให้เห็นดวงตาอันดำเป็นเงาวาวน่าสพึงกลัวอยู่ภายในเท่านั้น... 111

110 เพ็ชรรัตน์ (นามแฝง). เรื่องเดิม, หน้า 6-7.

111 จ. ไรจนาพันธุ์, เรื่องเดิม, หน้า 538.

ค. บรรยากาศ การให้รายละเอียดเกี่ยวกับบรรยากาศในนวนิยาย ประกอบด้วยส่วนสำคัญสามประการคือ เวลา สถานที่ และฉาก บรรยากาศในนวนิยายแต่ละประเภทย่อมแตกต่างกันตามลักษณะเนื้อเรื่องและความสำคัญของบรรยากาศที่มีต่อเนื้อเรื่อง สิ่งที่อยู่ประหัตประหารในสมัยนี้นิยมกล่าวถึงคือฉากธรรมชาติและสถานที่ซึ่งเป็นที่เกิดเหตุการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ

ฉากเกี่ยวกับธรรมชาติในนวนิยายประเภทต่าง ๆ มีลักษณะแตกต่างกัน เช่นในนวนิยายรักหรือนวนิยายที่มิได้เรื่องเกี่ยวกับความรัก นิยมกล่าวถึงธรรมชาติในด้านความงดงาม เพื่อสร้างบรรยากาศของความรักและความสุขสดชื่น วิธีบรรยายเป็นเชิงพรรณนาโวหารใช้สำนวนที่ไพเราะสละสลวย มีสัมผัสและการเปรียบเทียบ คำต่าง ๆ ที่ใช้มักเป็นศัพท์สูงซึ่งไม่ใช่ในคำพูดตามปกติ ตัวอย่างการพรรณนาธรรมชาติ ซึ่งมุ่งความสละสลวยแต่งข้อความโดยใช้สัมผัสสระและอักษรเป็นจำนวนมาก คือตอนหนึ่งในนวนิยายรักสุขเรื่องศัทรูถูกฤตยา ของเพชรรัตน์

... ณ ฉากฝั่งทิศตะวันออกแห่งแม่น้ำเจ้าพระยาแลเขียว
 งดงามระยับไปด้วยพรรณพฤกษชาติที่ต่างแผ่พุ่มชูช่อสลับริบกับ
 สีต่าง ๆ แห่งเคหะสถานที่ปลูกอยู่เรียงรายตามริมฝั่งน้ำ พลัน
 เกิดเป็นภาพอย่างวิจิตรตระการตายามเมื่อพระทินกรจะขอแสงลับ
 เหลี่ยมยอดพระสุเมรุ ทอรัศมีอ่อน ๆ ตกตอกกับระคัมภ์น้ำที่ถูก
 พระพรายกระพือช่วยกับความไหวไหวแห่งเรือที่พายผ่านไปมา ก็
 ทำให้น้ำที่นิ่งกลายเป็นละลอก กระฉอกฉอน ไส้สลัมขยับซ้อนกัน
 อยู่มีรุชชา และเกิดเป็นสิ่งแปลกดวงลลอยู่ที่เห็นให้เพลิดเพลน
 ไปไคชั่วพักหนึ่ง... 112

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นการพรรณนาธรรมชาติในนวนิยายผจญภัยที่มีเรื่องเกี่ยวกับความรักเช่นตอนหนึ่งในเรื่อง เกาะน้อยกลางสมุทร ของ สุจินดา มีการใช้ศัพท์ยากและสัมผัสเพื่อความไพเราะสละสลวย

ยามสายันต์วันหนึ่งในเหมันตฤดู พระพายยะเยือกเย็นร่าเริง
พิศมากระทมทิวพญาชาติซึ่งปลุกไฉ่เรียงรายไครยะในพระราช
อุทยานสราญรมย์ กระทำให้ทิวคั่นแกว่งอยู่ไปมา วันนั้นอากาศ
ปลอดโปร่งทองฟ้าปราศจากเมฆหมอกแลดูเขียวเป็นสีน้ำเงินแก
หึ่งพระสุริยเจ้าจากเร่รับจักรกมลทจรให้ลมไหลยมนเมรุมาศอรุณ
คงพลอยให้แสงจิวรรณอันเป็นสีแดงอ่อนทอคล้ายอยู่ตามยอดของ
พุ่มพฤกษาน้อยใหญ่นั้นเอง แสงสุริยอันยิ่งดับไปรัศมีแห่งโคมไพฟ้า
ซึ่งประดับอยู่ทั่วพระราชอุทยานก็ยิ่งเด่นชัดขึ้น... 113

ในนวนิยายที่มีเหตุการณ์ลึกลับหรือน่าค้นหาจะมีการบรรยายธรรมชาติในลักษณะที่ลึกลับน่าสยองกลัวและใช้ศัพท์ยาก เช่นในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์น้ำพิ์ ของอ้ายฉโม

คำวันนั้น, ซึ่งตรงกับวันศุกร์เดือนเจ็ด แรม 10 ค่ำปีระกา
สัปตศกจุลศักราช 949 เพลาลดวงแลวไต่ 2 นาฬิกาเศษ สังก
รัชฎเป็นศุกกาล มหาฤกษ์ พันทองนภากาศมีคัมภีร์ด้วยยามกาฬ
ปักข อันดวงการาทังใหญ่ยอนันท์สลับสั้วริบ ๆ ตรี ๆ มีมน
พิณฆทาวรรณอยู่เป็นกอน ๆ จนเกลอนกลม แลดูคลุมเคลือ
กระหิมครีมครางออกครึบ ๆ ปานประหนึ่งกับจะเป็นปฐมนิมิตร
แห่งพระพิรุณเจ้า อันปรากฏอยู่ในฤดูกาลนั้น 114

113 สุจินดา (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า 5-6.

114 อ้ายฉโม (ขุนชนกจิวิจารย์), "ความศักดิ์สิทธิ์น้ำพิ์," ไทยเชม,

การบรรยายฉากสถานที่ที่มีชีวิตต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของเนื้อเรื่องเช่น ฉากสถานที่ในนวนิยายรักหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องความรัก ยังคงมีลักษณะคล้ายกับในนวนิยายสอง สมัยแรกถึงกล่าวมาแล้ว แต่ลดรายละเอียดบางอย่าง เช่นเกี่ยวกับปริมาณเนื้อที่และขนาด ความกว้างยาวของพื้นที่ซึ่งเป็นท้องของอาคาร คงกล่าวถึงเพียงสถานที่ตั้งของอาคาร และ ลักษณะอาคารภายนอก ต่อจากนั้นจึงบรรยายหรือพรรณาคความงดงามของสิ่งแวดล้อมอาคาร นั้น ซึ่งได้แก่สนามหญ้า สวนดอกไม้ และสระน้ำ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น การพรรณาสถานที่ อันเป็นฉากสำคัญในนวนิยายรักสุขเรื่องศัทรูคูกฤตยา ของเพชรรัตน์

... ถ้าจะพูดถึงบ้านเรือนในย่านนั้นด้วยกันแล้ว มีบ้าน
 อยู่บ้านหนึ่งที่ใหญ่โตเทียมคฤหาสน์ นอกจากตัวตึกอันรโหฐาน
 ที่ใช้นามว่า "ตึกกวีเศรษฐ" แล้วยังมีเนื้อที่บรรจุสวนดอกไม้
 อย่างขนาดงาม ๆ ทั้งสองข้างและสนามอันเขียวชอุ่ม
 กว้างเหยี่ยวย่านกลาง ถนนสายเล็ก ๆ ซึ่งโรยไว้ด้วยกรวด
 ทราบเมล็ดเชือก ๆ ยานระคะลัดเลาะไปในสวนจนบรรลุ
 ถึงตัวตึก ซึ่งแสดงว่าผู้บำรุงเป็นผู้เข้าใจจักแปลงให้สมสมัย
 อย่างยิ่ง ต่อจากสนามซึ่งตัดไว้เรียบรอยแล้ว ก็ถึงตัวสวน
 ใต้จักพันธุ์ไม้ไว้เป็นหมวด ๆ บางส่งกานชูช่อออกไสวจร
 กลิ่นตลบอบอวนไปทั่วเขตรบ้าน ทางหน้าตึกอันมโหฬาร
 อย่างดกแถมมาจากชาวอังกฤษคตประเทศ มีภูเขาล่อง
 ทำด้วยหินรีวกูสลับซับซ้อนชะเง้อมเง่าแลดับลงสู่ถ้ำ จากยอด
 ที่แลลมาจากคานหลังก็มีธารน้ำพุไหลหยาดมาทางหน้าตก
 ลงยังอ่างที่จัดรองรับไว้แทนลำห้วย ประกอบกับพรรณไม้ดัด
 ไม้ใบที่ประดับอยู่ตามไหล่ผาแล้วก็เพิ่มความน่าพิงพิศพิงชม
 ขึ้นอีกมาก สถานที่ ๆ กล่าวมานี้คือฟากฝั่งบางซ้อบ้านคุณพระ
 ศฤงฆารสมบัติ... 115

ฉากอีกแบบหนึ่งที่ผู้ประพันธ์นิยมบรรยายคือ สภาพที่กำลังเกิดเหตุการณ์ ซึ่งพบเสมอในนวนิยายผจญภัยและอาชญากรรม การบรรยายเหตุการณ์เคลื่อนไหวนิยมใช้ภาษาง่ายและบรรยายโดยละเอียดจนทำให้มองเห็นภาพจน เช่นการบรรยายฉากชาวเกาะ ยกพวกมาทำร้ายพระเอกในเรื่องเกาะนอยกลางสมุทร ของสุจินดา

... เวลาประมาณ 5 โมง ทวีตสูงขึ้นเพราะเสียงปืนได้ดังขึ้นอีกเป็นวาระที่ 2 เสียงรบกวนอย่างตลกอกตลกใจและเสียงโห่กริ้วกราวทำให้เขาหวาดหวั่น เหลียวมองดูข้างหน้าเห็นแถวทัพที่ชาวเกาะที่กระหายเลือดมนุษย์ ถือหอก ถือดาบ ถือพรา และโล่ ม้าก็แบกปืน กำลังขึ้นจากเรือสำปั้นลำใหญ่ ซึ่งเทียบอยู่ประมาณ 2-3 ลำ แสงไฟที่มันถูมาลุกโผลงทำให้เขาสามารถมองเห็นเค้าหน้าอันโหดร้ายและร่างกายอันกำยำลำสันของมันได้... 116

ง. บทเจรจา ในหัวข้อนี้นอกจากจะพิจารณาลักษณะการจับทสนทนา ระหว่างตัวละครในนวนิยายว่าเหมาะสมและมีความสำคัญอย่างไรแล้ว ยังพิจารณาลักษณะการใช้คำและสำนวนภาษาอีกด้วย

ลักษณะของบทเจรจาในนวนิยายสมัยนี้มีสิ่งที่ยังคงดำเนินแบบเก่าคือใช้สำนวนภาษาและลักษณะการพูดที่ไม่เป็นธรรมชาติ เช่น ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ที่เห็นเด่นชัดปรากฏในบทเจรจาของสตรีซึ่งมักมีคำอุทานต่าง ๆ เช่น วู๊ ว๊วย โห่เอ๋ย โอ๊ย เป็นต้น คำเหล่านี้มักใช้อย่างเกินความจำเป็นและไม่สมควร ตัวอย่างเช่น คำว่าพรหมของนางเอกเรื่องเกาะนอยกลางสมุทร ของสุจินดา หลังจากที่เธอได้ฆ่าชาวเกาะที่เข้ามาทำร้าย

"ตายเพราะมือของ" เจ้าหลอนสือก้อนร่ำพรหม "โห่เอ๋ย-
เวรกรรมอะไรก็ไม่รู้ - น้องขามนุษย์--มนุษย์ ซึ่งมันจะเอาชีวิต

พี่โอย! คุณพระ! - น้องขามนุษย์ทั้งคน— น้องมิสามารถ
จะทนกรรมันลมลงนอนตาย—พอป็นคืนน้องก็สิ้นสติ" 117

คำซึ่งซึกเส้นใต้เป็นคำที่ไม่เป็นธรรมชาติในบทเจรจาในชีวิตจริง เพราะ ความมนุษย์ ตามปกติใช้ในภาษาเขียน ในภาษาพูดตามปกติจะใช้คำว่า คน แทน อีกคำหนึ่งคือ มิ ซึ่งในภาษาพูดนิยมใช้คำว่า ไม่ ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่านักประพันธ์บางคนในสมัยนี้ยังไม่คำนึงถึงความสมจริงของบทเจรจา แต่มุ่งที่จะให้บทประพันธ์ของคนมีสำนวนภาษาที่แปลกใหม่และวิจิตรพิศดารเท่านั้น

บทเจรจาดังกล่าวหนึ่งที่ยังคงยึดถือลักษณะเดิมที่ใช้ในสมัยแรก ๆ คือ บทเจรจาระหว่างคู่รักหรือสามีภรรยา ผู้ประพันธ์มักใช้คำซึ่งแสดงความอ่อนหวานและความรัก เช่น ยอกรัก ยอชีวิต ที่รัก น้องรัก เป็นต้น ฝ่ายชายมักเรียกฝ่ายหญิงโดยใสสรรพนาม น้อง แลลงท้ายด้วย จะ หรือ จา ส่วนฝ่ายหญิงเรียกตัวเองว่า คิฉัน หรือ น้อง เรียกฝ่ายชายว่า คุณพี่ และใช้คำลงท้ายว่า ค่ะ ค๊ะ หรือ ซา ตัวอย่างเช่น บทเจรจาระหว่างพระเอกกับนางเอกในเรื่องवासनाว่า

"คุณพี่เจ้าขา คุณพี่มาทำไมคะ?" อรุณเอ่ยถามขึ้นก่อน

"น้องยอกรักของพี่" หลวงออกุศลยประคองเจ้าหลอนเข้า

แนบอก "ทำไมน้องจึงถามพี่เช่นนั้นเล่า? น้องลืมความรักของเราทั้งสองเสียแล้วหรือ? พี่ยังไม่อยากให้น้องลืมก่อนความรักเก่าไม่มีวันตายไค่นะน้องรัก อรุณจา! ทำไมน้องจึงเป็นไปเช่นนั้นเล่า?"

"น้องบุญน้อยคะคุณพี่เจ้าขา!" อรุณตอบอวย ๆ อย่างอ่อนหวาน

"ชาติฉันเองมีกรรมจำต้องสนองไปจนกว่าชีวิตจะแตกดับ
คุณที่เจ้าชา / โปรดคุณบ้านองเสียแต่วันนี้¹¹⁸

การใช้สรรพนามในบทเจรจาของนวนิยายในสมัยนี้ที่แตกต่างจากสมัยก่อน
ใดแก่ การใช้สรรพนาม ท่าน เรียกคู่สนทนาซึ่งไม่สนิทสนม การใช้คำสรรพนามเช่นนี้เคย
ปรากฏในนวนิยายเรื่องคาราหวัน ของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ซึ่งแต่งในสมัยแรกของการ
การประพันธ์นวนิยายไทยแล้ว แต่เป็นบทเจรจาระหว่างคนไทยกับชาวตะวันตก จึงไม่รู้สึกลึก
แปลก แต่การใช้สรรพนามท่านในบทเจรจาระหว่างคนไทยนี้ เพิ่งพบเป็นครั้งแรกในสมัยนี้
ตัวอย่างเช่นในนวนิยายเรื่อง ชีวิตแห่งความรัก ของ น.ส.

"ขอให้ท่านให้การให้เราฟัง" โกมุทเอ่ยถาม

"เอะ / ก็ผมให้การครึ่งหนึ่งแล้ว ไม่มีอะไรจะให้อีก

เขาตอบท่าหน้าชวนหมั่นไส้

"เรารู้แล้วว่า คำให้การครึ่งก่อนของท่านเป็นความจริง"

"เท็จ" เขาทวนคำ "คุณเห็นว่อย่างไร" เขาตอบ

"นี่ก่อน - เรากรุณาท่าน ให้ท่าน ให้การแต่ความจริง

และคำเท็จที่โหดมาแล้ว เราจะยกโทษให้" โกมุทพูดเอื่อย ๆ ...¹¹⁹

สรรพนามอีกอย่างหนึ่งที่นิยมใช้ในบทเจรจาระหว่างเพื่อนชายที่มีความ
สนิทสนม ซึ่งเพิ่งเริ่มใช้ในสมัยนี้คือ การใช้สรรพนามแทนคำว่า ก๊น แล้วเรียกคู่สนทนาว่า
แก สรรพนามนี้ทั้งสองคำนี้ยังใช้กันเสมอในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น บทเจรจาระหว่างพระเอก
กับเพื่อนซึ่งเป็นผู้ช่วยพระเอกในนวนิยายรักสุขเรื่อง ชีวิตแห่งความรักของ น.ส.

"ก๊ี้ยว" ซาฟเจ้าทวน "ก๊นก็ไม่ฉลาดนักหรอก แต่สตรี

เช่นเจ้าหลอนก๊น-กลัวยิ่งกว่าเสือ ถ้าอย่างสตรีที่มีฐานะ

¹¹⁸ นาคเรข (อ้วน นาคทรพรพ), "วาสนาน่าสง," มหาวิทยาลัย,
2(พฤศจิกายน, 2466), 1057-8.

¹¹⁹ น.ส. (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า 37-8.

เสมอกันกับทั้งสองคุณ ก็จะพยายาม-พยายามจนกว่าจะถึงเวลา
แตกดับแห่งชีวิต" ชาวเจาตอบ

"ทำไมใหญ่" เขาโศกอีก "แกอยากปล่อยคำพูดเช่นนี้ออกมา,
เสียนะ อายเขา ใครแน่จะให้แกเกี่ยวซึ่ง ๆ หน้าเสมอ ๆ
ก็คอย ๆ คีส์ตึกฎักชอบพอเสียก่อนซี อย่างแกมีคุณกับเจ้าหลอน
ละสนิทนัก..."¹²⁰

นอกจากจะไซ้บท เจรจา เพื่อดำเนินเรื่องแล้ว ผู้ประพันธ์ในสมัยนี้ยังไซ้บท
เจรจาของตัวละครเป็นเครื่องมือแสดงความคิดเห็นของตนเช่นเดียวกับในสมัยก่อน เช่นคำ
พูดของเพื่อนพระเอกในเรื่องชีวิตแห่งความรักในขณะสนทนากับพระเอก แสดงความเห็น
เกี่ยวกับสตรีในสมัยนั้นว่า

"เออ - แกละมังไม่เบ็ดหูเบ็ดตาเสียเลย แกรู้ไหมผู้หญิง
สมัยนี้-นิวแพชั่น-คีวิลัยเซชั่น" มานิตยชัยภภาพาษาอังกฤษซึ่ง
เขารู้เพียง ก.ช. "รู้ไหมว่าแม่นารี ฐานางสาวตามหนังสือพิมพ์
ที่ออกใหม่เขานิยมอะไร เขาไม่จะทะเลาะเขษฐ มหาเศรษฐีกัน
หรอก เขาถือน้ำหนักแห่งความรัก ความสามารถเป็นใหญ่ ถึง
กับผู้หญิงบางคนพูดว่าแม่จะตองกินเกลือ-อูกระหอมพอกจุกัวกับ
สามที่รักของเขา ยังดีกว่าตองอยู่วิมาณกับเทพบุตรที่เขาไม่รัก
มิตรจิตมิตรใจ สตรีคนไหนเห็นแกเงินทอง-ยศศักดิ์อย่างเดียว
เดี๋ยวนี้เขาเกณฑ์ให้เรียกว่านางโลภะ" มานิตยต่อเซพะเป็น
สาย...¹²¹

คำพูดซึ่งคัดลอกมาข้างต้นนั้นนอกจากจะเป็นตัวอย่างแสดงวิธีที่ผู้ประพันธ์
แสดงความเห็นแล้ว ยังแสดงว่าอิทธิพลของตะวันตกด้านภาษาในสมัยรัชกาลที่ 6 มีใช้
ปรากฏแต่ในด้านภาษาเขียนเท่านั้น แต่ในภาษาพูดก็ยังนิยมใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษปนอยู่อย่าง
แพร่หลาย

¹²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.

¹²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64-5.

จ. ทัศนคติของผู้ประพันธ์ สิ่งที่เป็นเครื่องช่วยกำหนดขอบเขตการแสดง ทัศนคติของผู้ประพันธ์ในนวนิยาย ได้แก่ โครงเรื่องและลักษณะตัวละคร เช่น นวนิยายรักเป็น เรื่องเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว ย่อมเหมาะสมและสะดวกในการที่ผู้ประพันธ์จะแสดงทัศนคติ อย่างใดอย่างหนึ่งในเรื่องชีวิตครอบครัวและสังคม ส่วนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์เป็นเรื่อง เกี่ยวกับวีรบุรุษ จึงเหมาะที่จะแสดงทัศนคติด้านความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนความกล้าหาญ ความซื่อสัตย์ และความเสียสละ ซึ่งเป็นลักษณะของพระเอกนวนิยาย อิงประวัติศาสตร์ในสมัยนี้เป็นต้น

สิ่งหนึ่งที่นวนิยายในสมัยนี้เหนือกว่านวนิยายสมัยก่อน ๆ คือมีการสะท้อนภาพ ชีวิต เหตุการณ์และความคิดเห็นของคนในสมัยที่แต่งนวนิยาย เรื่องนี้มากกว่าในนวนิยายสมัย ก่อนหน้านั้น เหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่พบในนวนิยาย เช่น การส่งอาสาสมัครไปรบในมหาสงคราม โลกครั้งที่ 1 ในทวีปยุโรป ตัวอย่างการแสดงทัศนคติในสมัยนี้ได้แก่

ทัศนคติเรื่องความรักจากนวนิยายรักสุขเรื่อง ชีวิตแห่งความรัก ของ น.ส. แสดงโดยการบรรยายของผู้ประพันธ์โดยตรง

...อันว่าความปลื้ม, ฤๅความทุกข์ที่มิใด ๆ ในโลกจะมีไอระ หวานละมอมยิ่งกว่าค่าของความรักอันได้สัมผัสแล้ว ซึ่งความ ปราโมทย์หาไม่มี แท้จริง : ราคาของความรักเป็นค่าอันมี เปอร์เซซ (เปอร์เซนต์) สูงสุด ซึ่งยากที่มนุษย์สามัญคนใด จะตีราคาลงในแผนสุวรรณอันแวคล้อมด้วยรัศมีของเพ็ชรบริสุทธิ ได้... 122

ทัศนคติเรื่องการเมืองนั้นในนวนิยายรักสุขเรื่อง ศัตรูถูกอุทยาของเพ็ชรรัตน์ แสดงโดยผู้ประพันธ์โดยตรง เช่นเดียวกับตัวอย่างแรก

...การเมืองนั้นเปรียบเหมือนเครื่องหมายคอยยึกเหนี่ยวใจ ในเขาทั้งสอง และแสดงเผยแผ่ให้รู้กันอย่างเปิดเผยว่าชาย หญิงคู่นั้นนั้น ถ้าต่างรักษาสัญญา ขนบธรรมเนียม ซื่อสัตย์

เคารพทอการหมั้น เกรงครัดด้วยกันแล้ว เขาทั้งสองจะต้อง
เป็นผู้ตัวทัวเมียกันต่อไปในอนาคต... 123

ทัศนคติในเรื่องเหตุการณ์และสภาพทั่วไปของประเทศชาติในสมัยนั้น เช่น
เรื่องตำรวจจากนวนิยายรักสุข เรื่องชีวิตแห่งความรัก ของ น.ส.

... ตำรวจเป็นผู้มีหน้าที่ปราบศัตรูภายในของประเทศ
เป็นศัตรูที่เกิดขึ้นจากพวกเราเอง เลือดของตำรวจและ
เลือดของทหารก็มีความเคঁครอนพอกัน ทุก ๆ วินาที
ตำรวจยิ่งต่อสู้กับศัตรูภายในทุกขณะลมหายใจ เขาออก
ตำรวจยิ่งจะหยิ่งไควาฉันทันกำลังอุทิศหยาดโลหิตทุก ๆ หยด
ในกาชออกเพื่อประโยชน์แก่ชาติไทย เพื่อยังความสุข,
ความสำราญ, ความอิสรภาพให้แก่พวกเรา แมวาชา-
พเจ้าจะตองตาย-ตายโดยมีมือของอายุรรายคนใดก็ดี
ชาพเจ้าขอยืมแกบรพบรุษของชาพเจ้าในปรโลก ว่า
ฉันทาย-ตายโดยนำที่ลูกผู้ชาย และยืมกับบรคาสหายและ
เพื่อนผู้รวมชาติได้โดยเต็มหน้า.. 124

ทัศนคติเกี่ยวกับตำรวจในนวนิยายเรื่องนี้เป็นการมองในด้านดี เพราะตัว
เอกฝ่ายชายในเรื่องเป็นตำรวจ ซึ่งตรงกันข้ามกับทัศนคติในยุคแรกของการประพันธ์นวนิยาย
ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแสดงไว้ในเรื่องนิทานทองอิน จึงเป็นเครื่อง
แสดงว่าทัศนคติของผู้ประพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยหรือความคิด
เห็นและเจตนาของผู้ประพันธ์แต่ละคนได้

123 เพชรรัตน์ (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า 164.

124 น.ส. (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า 5-6.

ตัวอย่างสุดท้าย ซึ่งสะท้อนเหตุการณ์ในประเทศไทยในสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และแสดงทัศนคติของผู้ประพันธ์ในเรื่องนั้นด้วย เช่น ในนวนิยายรักสุข เรื่องศักรุกฤตยา ของเพชรรัตน์

...พลันสายตาเหลือบไปประสมข่าวในหนังสือพิมพ์ ซึ่งจั่วหน้าว่า "โอกาสของผู้รักชาติมาถึงแล้ว" เขาโดยมิได้ตั้งใจ เขารับหยิบขึ้นอ่านทั้ง ๆ นึกตา ในประกาสนั้นมีใจความชักชวนให้พลเมืองรู้จักการจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ของตนเองอย่างไพเราะจับใจ กล่าวถึงมหายุทธสงครามในทวีปยุโรป ซึ่งขณะบัดนี้กำลังกระทำอยู่... จึงได้ชักชวนพลเมืองให้มีโอกาสได้แสดงความภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยสมัครตนเข้าอาสาชาติเป็นทหารอาสาสมัครไปในงานพระราชสงคราม ณ ทวีปยุโรป... 125

ข้อความนี้สะท้อนเหตุการณ์ระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ซึ่งไทยเข้าร่วมกับฝ่ายเยอรมันร่วมกับพันธมิตร มีการชักชวนประชาชนให้สมัครเป็นทหารอาสาสมัครไปร่วมรบในทวีปยุโรป นอกจากนี้ยังแสดงทัศนคติของผู้ประพันธ์ว่า การไปร่วมรบนั้นเป็นการแสดงความภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อีกด้วย ผู้ประพันธ์แสดงทัศนะโดยผ่านตัวเอกฝ่ายชาย ซึ่งเป็นวิธีที่สมจริงและแนบเนียนกว่าวิธีที่ใช้ในตัวอย่างแรก ๆ ดังกล่าวมาแล้ว

ฉ. ท่านองแดง ในความหมายกว้างหมายถึงกลวิธีเฉพาะของผู้ประพันธ์แต่ละคนในการประพันธ์ การพิจารณาท่านองแดงต่อผู้ประพันธ์แต่งเรื่องนั้นในลักษณะใด เช่น ใช้สำนวนภาษาเรียบ ๆ หรือเรียบเรียงให้มีความไพเราะสละสลวยถึงร้อยกรอง

นอกจากนี้ต้องพิจารณาเทคนิคพิเศษต่าง ๆ ของผู้ประพันธ์ เช่นการเปรียบเทียบการใช้คำและลักษณะการเล่าเรื่อง เป็นต้น

การเล่าเรื่องนวนิยายในสมัยนี้มีสองวิธีคือ ผู้ประพันธ์เล่าโดยไม่แสดงความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในเรื่องแต่อย่างใด และวิธีที่ผู้ประพันธ์สมมุติให้ตัวละครในเรื่องเป็นผู้เล่าซึ่งได้แก่ตัวเอก

การเล่าเรื่องวิธีแรกผู้ประพันธ์จะอธิบายหรือเล่าเหตุการณ์และเรื่องเกี่ยวกับตัวละคร โดยแสดงตัวใหญ่ผู้อ่านทราบว่าเป็นผู้เล่าโดยใช้สรรพนาม ข้าพเจ้า แต่มี ใคร พยายามทำให้เข้าใจว่าเป็นผู้เล่าเรื่องของตนเอง โดยมีข้อความที่ฆ่าใหญ่ผู้อ่านทราบว่าเรื่องที่เขากำลังอ่านนั้นเป็นเรื่องซึ่งแท้จริงมีใครเล่าเรื่องจริงแต่อย่างใด เช่น เรื่องศักรุกกฤตยาของเพชรรัตน มีข้อความที่ผู้ประพันธ์อธิบายสลับในการดำเนินเรื่องว่า

ก่อนที่จะเริ่มบรรยายเรื่องที่ท่านกำลังอ่านอยู่นี้คือไป
ข้าพเจ้าใครจะกล่าวให้เป็นที่เข้าใจกันเสียก่อนว่า คุณพระ
ศฤงฆารสมบัตินี้มีภรรยาชื่อนางชิต ศฤงฆารสมบัตินี้ได้
ลาไปสู่ปรโลกเสียมานานแล้ว... 126

อีกตัวอย่างหนึ่งเรื่องเดียวกันเป็นการบรรยายความรู้สึกในใจของตัวละครโดยผู้ประพันธ์

ซาแต่ท่านผู้อ่านทั้งหลาย ท่านจะตัดสินอย่างไรก็ตาม แต่
ข้าพเจ้าใครจะขอกระซิบบอกกับท่านสักหน่อยหนึ่งว่าหนุ่มสาว
คู่นี้ต่างก็ถูกศรกรรมเทพซึ่งกันและกันเข้าแล้ว แต่ยังคงบอก
ให้กันรู้เท่านั้น แต่เทพดาจะประทานโอกาสให้เขาทั้งสอง
ละหรือ ? 127

การเล่าเรื่องโดยวิธีนี้ แมว่าจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องอย่างถูกต้องชัดเจนโดยทันที แต่มีผลเสียในด้านทำลายความรู้สึกสมจริงและจำกัด

126 เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

127 เรื่องเดียวกัน, หน้า 333.

ชอบเชตจินตนาการของผู้อ่าน เพราะเป็นการเตือนให้ระลึกได้เสมอว่ากำลังอ่านเรื่องที่
เล่ามาอีกตอนหนึ่ง วิธินี้จึงไม่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน

การเล่าเรื่องวิธีที่สองคือ ผู้ประพันธ์สมมุติเป็นตัวเอกซึ่งเล่าเรื่องเกี่ยวกับ
ตนเอง แสดงทัศนะในเรื่องต่าง ๆ โดยผ่านทัศนะของตัวละครนั้น วิธินี้ผู้เล่าใช้สรรพนาม
ข้าพเจ้า เช่นเดียวกับแบบแรก แต่ข้าพเจ้าในที่นี้เป็นผู้ประกอบพฤติกรรมต่าง ๆ ในเรื่องนั้น
ควย ตัวอย่างเช่น นวนิยายรักสุขเรื่องชีวิตแห่งความรัก โดย น.ส.

บุหรีหมคไป 3 มวน ในระหว่างที่ข้าพเจ้าต้องโชสมองอยู่
ผลซึ่งเกิดจากความคิดมีประโยชน์ยิ่ง กล่าวคือข้าพเจ้ารีบไข
กุญแจกุญแจเอาวิกมาสวมกับหนวด-เครา เมื่อเหมาะข้าพเจ้าก็
แล้วข้าพเจ้าจึงถอดเก็บเสีตามเค็ม ออกจากบ้านตรงไป
สะพานเหล็ก เลือกรับยามละวาหนึ่งอย่าง เสื่อกุยเฮงกลาง
เกากลางใหม่ 1 เสื่อ แลผาผืนคอนขาเกา 2 ผืน กับผ้า
ยี่โป้ 1 ผืน ท่านลองคิดดูที่ข้าพเจ้าเล่นตลกก็ทำไไหน 128

ท่านลองแตงนวนิยายอาจแตกต่างกันตามเนื้อเรื่อง หรือประเภทต่าง ๆ
ของนวนิยาย เช่น นวนิยายรักยังคงใช้กลวิธีเดียวกันในสมัยแรก ๆ คือนิยมใช้การพรรณนา
และสำนวนภาษาที่ไพเราะและมีการเปรียบเทียบในบางเรื่อง มีการแต่งบทร้อยกรองประกอบ
เนื้อเรื่องเป็นตอน ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อทำให้เรื่องตอนนั้นน่าสนใจยิ่งขึ้น เช่นในเรื่อง
เกาะนอยกลางสมุทร ของสุจินดา ซึ่งเป็นนวนิยายรักถึงการผจญภัย ตอนที่เป็นการต่อสู้
ระหว่างพระเอกกับผู้ร้าย เมื่อพระเอกเสียทีจวนจะถูกผู้ร้ายสังหาร ผู้ประพันธ์คงจะต้องการ
เน้นความน่าหวาดเสียวตื่นเต้น จึงแต่งโคลงสี่สุภาพบรรยายเพิ่มเติมอีกเพื่อให้เกิดความ
ประทับใจแก่ผู้อ่าน

เมื่อเจ้าพวกหินะชาติเห็นโคทาที่จะประหารทิวโดยวิธีนี้
แล้ว มันจึงลุกขึ้นเพื่อจับทิวทั้งทันที ทิวเอ๋ย / ที่อวสานแห่ง
ชีพของเจ้าแน่แท้แล้วหรือ ?

รานรบรึปวาย	รังควาน
ไปยื่นระยอหาญ	ฮักสู
กำจัดหมิพิพาล	กระเด็นตก กโคนา
พลาคทาลงนอนคู	คิคเม้อมองทาย ¹²⁹

นอกจากนี้ยังมีบ่อยครั้งที่ผู้ประพันธ์แต่งคำประพันธ์รยกรองพรรณนาความงาม
ของนางเอก เช่น การพรรณานางเอกเรื่องน้ำใจหญิง แต่งโดยทองหยิบ

ในขณะนั้น ถ้าท่านผู้ใดที่โคพบเห็นเป็นผู้ใคร่ในทางบทกลอน
อยู่บ้างแล้ว ก็คงไม่เว้นที่จะกล่าวชมโฉม เพื่อเป็นเครื่องจรรีก
ไวคังนี้เป็นแน...

งามเอียงงามสวาท ผู้คนาคนิวนองผองฉวี ผมค่างามเกล้า
เข่าที่ เสียบทิวประดับเพชรแลงาม คันชนงก้งคังคันศิลป์
เนตรนิลคมคอนคือศรยลาญ แผลงทองดวงใจชายชาญ ไม่นาน
จักม้วยควยฤทธิรัก...¹³⁰

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เลือกใช้ท่านองแต่งแบบบรรยายและพรรณนา
ตามความเหมาะสม เช่น ในการดำเนินเรื่องหรือเล่าความเป็นมาของสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ใช้การ
บรรยาย เมื่อกล่าวถึงความรักหรือความงามจึงใช้การพรรณนา ส่วนนวนิหารที่ใช้เรียบ
แต่สละสลวยมีน้ำหนักและสัมผัสคล้ายรยกรอง นิยมใช้การเปรียบเทียบสุภาษิตและคำพังเพย

¹²⁹ สุจินดา (นามแฝง), เรื่องเคิม, หน้า 235.

¹³⁰ ทองหยิบ (นามแฝง), "น้ำใจหญิง," ศัพท์ไทย, 2(กรกฎาคม, 2466),

ประกอบ ท่านองแตงเช่นนี้เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกโดยอายัฒโฆษ (ขุนชนกจิวิจารณ์) ในเรื่อง
 สันนิษฐานประวัติศาสตร์เรื่องสร้อยสมันศกวัตติ เมื่อ พ.ศ. 2467 และใช้ในการแต่งนวนิยาย
 อิงประวัติศาสตร์เรื่องต่อมาคือ คามศักดิ์เหล็กน้ำพี้ ซึ่งเป็นเรื่องเอกของนวนิยายประเภทนี้
 และเรื่องอัศวินมหาเสนางคิยัติ ท่านองแตงของอายัฒโฆษนี้เป็นแบบแผนให้นักประพันธ์นวนิยาย
 อิงประวัติศาสตร์คนอื่น ๆ เจริญรอยตาม

ตัวอย่างสำนวนภาษาที่ไพเราะและการเปรียบเทียบที่คมคายจากนวนิยาย
 เรื่องคามศักดิ์เหล็กน้ำพี้ ของอายัฒโฆษ

... ขรรคมหาวิเศษนักเลงเมรัย เมื่อได้เคยดูตุ้มมา
 แล้วเป็นอาจินต์ ก็ไขว่คว้าจะรู้สึกอ้อมอาบในรสชาติแห่งสุรามาน
 นั้นก็หาไม่ได้ ใจนั้นก็อันตัวซาพเจ้าเล่าก็มีความทนงและมัน
 เมออยู่ในลาภยศนั้นดังเช่นเดียวกัน¹³¹

สำนวนการเปรียบเทียบเช่นนี้มีลักษณะคล้ายกับสำนวนภาษาในเรื่องสามก๊ก
 ฉบับแปลเป็นภาษาไทย จึงสันนิษฐานว่าผู้ประพันธ์อาจจะได้รับอิทธิพลจากเรื่องสามก๊กด้วย
 อาชญากรรมของท่านองแตงแตกต่างจากนวนิยายรักดังกล่าวดังกล่าวแล้วคือ นิยมใช้
 บรรยายโวหารในการบรรยายเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้นต่าง ๆ และดำเนินเรื่องไปสู่จุดหมาย
 สำนวนภาษาที่ใช้เรียบ ง่าย ประกอบด้วยคำสามัญซึ่งใช้ในชีวิตประจำวันในสมัยนั้น ไม่มีการ
 พรรณนาความงามของธรรมชาติ อาคารสถานที่หรือตัวละครอย่างละเอียดและไพเราะเช่น
 ในนวนิยายรัก ตัวอย่างเช่น การบรรยายจากการต่อสู้ในเรื่องหน้าผีของหลวงสารานุประพันธ์
 เสียงกระสุนระเบิดออกติด ๆ กันไม่ขาดสาย พรอม
 กับประกายไฟพุ่งออกมาจากกระบอกเป็นทิวแถว ภายใต้
 แสงโคมไฟฟานเสานาบ้าน ทำให้แลเห็นภาพคนโคตะคุ่ม ๆ
 เป็นภาพแห่งชายฉกรรจ์ไม่น้อยกว่า 10 คน ชุมอยู่หลังกอ

¹³¹ อายัฒโฆษ (ขุนชนกจิวิจารณ์), เรื่องเดิม, หน้า 720.

กระทงเป็นหย่อม ๆ แต่ละลวนแดงกายควยเควร้องคำ คือ
กางเกงและเสื่ออันยอมควยมะเกลือแกจ้คมาแล้ว คนเหล่า
นี้ต่างกุมเป็นยาวไวแนคนละกระบอก แลเห็นพวกกึ่งไม้กตโก
แล้วบรรจ้ใหม่ ทำคังนี้สลับกันทุก ๆ ครั้ง ประกายไฟ้พุ่ง
ออกไปพรอมควยเสียงระเบ็คคังเสทือนสถาน¹³²

4.4 ระยะที่สี่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2470 - พ.ศ. 2475

เป็นช่วงเวลาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นหัวเลี้ยว
หัวต่ออันหนึ่งในประวัติศาสตร์ คือมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิ
ราชเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ในเวลาต่อมา

4.4.1 สภาพทั่วไปและวรรณกรรม พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ว่า
จะทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชก็ทรงนิยมการปกครองระบอบประชา
ธิปไตยมาแต่เดิม กล่าวคือเมื่อแรกเสวยราชสมบัติทรงตั้งอภิรัฐมนตรีคณะหนึ่งประกอบควย
พระบรมวงศานุวงศ์หาพระองค์ เพื่อช่วยในการบริหารประเทศ นอกจากนี้ได้ทรงเตรียม
ให้มีระบอบรัฐสภาขึ้นเช่นในประเทศตะวันตกที่เจริญแล้ว แต่การนี้ไม่ได้รับความเห็นชอบ
จากพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ จึงระงับไป

ในด้านเศรษฐกิจของประเทศในรัชกาลนี้ปรากฏว่าการเงินของประเทศ
อยู่ในฐานะเสื่อมโทรมยิ่งกว่าสมัยใด ๆ ทั้งนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการใช้จ่ายอย่างฟุ่ม
เฟือยในประเทศในรัชกาลก่อน ประกอบกับเป็นช่วงเวลาภาวะเศรษฐกิจของโลกตกต่ำ
อย่างร้ายแรงอีกประการหนึ่ง แม้ว่าจะมีการแก้ไขการเงินของประเทศอย่างดีที่สุด โดย
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดทอนรายจ่ายส่วนพระองค์ลง และตัดทอนค่า

¹³² หลวงสารานุกรมประพันธ์, "หน้าผา," เสนาศึกษาและแนววิทยาศาสตร์,
8(กุมภาพันธ์, 2466), หน้า 236.

ใช้จ่ายของส่วนราชการต่าง ๆ ตลอดจนมีการลดจำนวนข้าราชการให้เหลือเท่าที่จำเป็น ซึ่งเรียกว่าคุณภาพแล้วก็ตาม เศรษฐกิจของประเทศก็ยังไม่ดีขึ้น

ในสมัยนี้ข้าราชการพากันไม่มั่นใจในตำแหน่งงานของตนโดยอาจแยกสภาพจิตใจและความรู้สึกได้เป็นสามฝ่ายได้แก่ ฝ่ายที่ถูกคุณภาพแล้วและเห็นด้วยกับการทำเช่นนั้น เพื่อขจัดภัยทางเศรษฐกิจของชาติ กับฝ่ายที่ถูกคุณภาพแล้วแต่ไม่เห็นด้วยเพราะหวังประโยชน์ส่วนตัว และอีกพวกหนึ่งที่กำลังหวั่นเกรงว่าจะถูกปลด จึงพยายามหาทางแก้ด้วยวิธีอื่น เนื่องจากปัจจัยในทางร้ายเหล่านี้ประกอบกับสภาพทั่วไปของประเทศไทยซึ่งปกครองแบบราชาธิปไตย สภาพสังคมเต็มไปด้วยการฉ้อฉลคดี การดำเนินกิจการต่าง ๆ ของประเทศ ล้าช้าไม่ทันกับความรุ่งเรืองของประเทศเพื่อนบ้าน ความสับสนวุ่นวายในประเทศเป็นโอกาสให้บุคคลคณะหนึ่งซึ่งประกอบด้วยทหารบก ทหารเรือ พลเรือนและพ่อค้า ซึ่งใช้นามว่า คณะราษฎร ภายใต้การนำของพลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เพื่อแก้ไขฐานะของประเทศให้ดีขึ้น และเพื่อนำการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาใช้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงยินยอมแต่โดยดี ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวให้เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน แล้วพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรให้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ในปีเดียวกัน¹³³

แม้ว่าสภาพการปกครองและเศรษฐกิจของประเทศจะยุ่งเหยิง แต่วรรณกรรมในสมัยนี้ก็มิได้เสื่อมลง ตรงกันข้ามกลับมีผลงานด้านการประพันธ์เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะประเภทร้อยแก้วซึ่งเป็นสื่อแสดงความคิดเห็นที่เหมาะสมที่สุด ในรัชกาลนี้การศึกษาเริ่มขยายตัว อันเป็นผลจากพระราชบัญญัติประถมศึกษาซึ่งเริ่มประกาศใช้ในรัชกาลที่ 6 อย่างไรก็ตามคนอ่านหนังสือออกและชอบอ่านหนังสือยังมีจำนวนน้อย และโดยเฉพาะผู้ที่ยี่นดีสละเงินซื้อหนังสือยังมีน้อยไปกว่านั้น ในตอนต้นรัชกาลนี้การประพันธ์อาชีพยังคงมีน้อย ส่วนมากเป็นผู้ที่มิงานประจำอยู่แล้วและยึดงานประพันธ์เป็นงานอดิเรก¹³⁴ กุหลาบ สายประดิษฐ์ กล่าว

¹³³ แส ขจรศิลป์, สมุคภูมิราชภักดี ในรัชกาลที่ 9, หน้า A 60 - A 64.

¹³⁴ ศิวะ ศรียานนท์ (พระวรวงศ์วิสิฐ), "หมายเหตุเบ็ดเตล็ด," เรียงรมย์,

ถึงการประชุม ยุคนี้ในคำแถลงวัตถุประสงค์ของการออกหนังสือพิมพ์สุภาพบุรุษว่า

... การประชุมของเราทุกวันนี้เป็น "เล่น" เสีย
 ทั้ง 90 เปอร์เซ็นต์ ที่จัดว่าเป็น "งาน" เห็นจะได้สัก 10
 เปอร์เซ็นต์ บัดนี้จึงควรเป็นเวลาที่เราควรช่วยกันเปลี่ยน
 โฉมหน้าการประชุมให้หันจาก "เล่น" มาเป็น "งาน" อีก
 สักอย่างหนึ่ง¹³⁵

ในค่านิจการหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสารรายเดือนและราย
 สัปดาห์เพิ่มจำนวนขึ้น ในขณะที่บางฉบับต้องล้มเลิกไปเพราะรายได้ไม่พอกับรายจ่าย แต่ก็มี
 ฉบับใหม่ออกมาแทน บางคราวนักประพันธ์รวมกลุ่มกันออกนิตยสารแล้วแตกแยกกันไป แล้ว
 เปลี่ยนกลุ่มออกนิตยสารฉบับใหม่อีก

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองซึ่งเกิดขึ้นในสมัยนี้กระทบกระเทือนต่อชีวิต
 ชาวไทยมาก ในค่านิจการการเปลี่ยนแปลงการปกครองทำให้มีหนังสือพิมพ์รายวันเกิด
 ขึ้นอย่างรวดเร็ว ความต้องการนักเขียนจึงเพิ่มขึ้น มีบทความหรือวรรณกรรมที่แสดงความ
 คิดเห็นทางการเมืองเกิดขึ้น ในขณะเดียวกันที่วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี ทั้งเรื่องแต่ง
 ใหม่และเรื่องแปลก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด¹³⁶

4.2 ลักษณะการประพันธ์นวนิยาย วรรณกรรมประเภทนวนิยายและเรื่องสั้น
 เจริญก้าวหน้าขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 7 และสมัยต่อมาจนสิ้นสงครามมหาเอเซียบูรพา งานเขียน
 ของนักประพันธ์ในยุคนี้มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงลักษณะของนวนิยายไทยจากสมัยก่อน
 ซึ่งเป็นแบบเพอฝันเข้าสู่ลักษณะสมจริงมากขึ้น และมีสาระยิ่งขึ้น ระยะเวลาระหว่าง

¹³⁵ กุหลาบ สายประดิษฐ์, "คำนำ," สุภาพบุรุษ, 1 (มิถุนายน, 2472), (1).

¹³⁶ สัมภาษณ์ ชัย เรื่องศิลป์.

พ.ศ. 2470 ถึงสงครามมหาเอเชียบูรพาเป็นช่วงที่ความนิยมนวนิยายแปลลดน้อยลง ส่วนนวนิยายไทยที่แต่งขึ้นใหม่เริ่มมีลักษณะเป็นของตนเองมากขึ้น โดยใช้ตัวละครเป็นคนไทยล้วน และใช้เหตุการณ์ในประเทศไทยประกอบเรื่อง มีผู้แสดงความเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มของนวนิยายไทยสมัยนี้ว่า

... นวนิยายแปลก็มีใครจะดูดูสิ้นไปเสียทีเดียว หากแต่ไม่ได้รับความนิยมมากเช่นเดิม ส่วนนวนิยายไทยนั้นได้รับความนิยมจากผู้อ่านและผู้ประพันธ์สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งราว พ.ศ. 2470 เป็นต้นมา นวนิยายไทยเขียนโดยคนไทยด้วยภาษาไทย แต่ทว่ามีการดำเนินเรื่องละม้ายคล้ายคลึงไปทางเรื่องฝรั่งได้เฟื่องฟูขึ้นทุกที¹³⁷

วารสารที่ชื่นชอบที่สุดในค่านองนวนิยายคือ เริงรมย์ และ สุภาพบุรุษ ทั้งสองฉบับนี้มีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องช่วยเสริมสร้างวรรณกรรมไทยสมัยใหม่ และสร้างนักประพันธ์เอกหลายท่าน

เริงรมย์ ออกตั้งแต่ พ.ศ. 2469 โดย ชัย เรืองศิลป์ มีนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงสองท่านคือ แมอนงค์ และ สง เทภาสิต คนหลังนี้เป็นผู้ที่รักการประพันธ์มากถึงกับส่งต้นฉบับเรื่องมาลงในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษ เรื่องที่แต่งเป็นเรื่องสั้น แต่มแนวการเขียนแปลก กระทบรัศและประทัมใจ จนเป็นแรงคลใจในการประพันธ์ของนักประทัมอื่น ๆ ในสมัยนั้น¹³⁸ ที่เห็นเด่นชัดคือ เวทางค์ และ สันต์ เทวรักษ์ ผลงานของ สง เทภาสิตที่สำคัญซึ่งลงในเริงรมย์ เช่นเรื่อง การาคูชีพ ความงามไม่มี น้ำเสียงและน้ำใจของนรา

¹³⁷ เคมศ (นามแฝง), "หลักของการประพันธ์," ไทยเซม, 8 (มีนาคม, 2474) 1313.

¹³⁸ นวนาค (จุน ภาววิวัฒน์), "คุยกันถึงเรื่องนักประพันธ์รุ่นเก่า," ภาษาและหนังสือ, 4 (พฤษภาคม, 2506), 118.

โฆษณาหนังสือในวารสารสมัยรัชกาลที่ ๗

ท่านนักอ่านควรทราบ

ในเมื่อท่านตกลงใจจะซื้อหนังสืออ่าน ที่พร้อมไปด้วย
เรื่องสนุกสนานของนักประพันธ์เรื่องนามมาแล้ว และภาพ
หน้าปกพิมพ์สีสด ๓ สีต่างๆ ก็อย่าเพิ่งอย่างหุหุมาแล้ว
เชิญอ่านหนังสือของคณะข้าพเจ้า ท่านจะได้รับความบันเทิง
และความรู้ แต่ละเรื่องก็ชวนอ่านกันสมัย.

เรื่องที่จะยกมาแล้ว คือเรื่อง ฌรัก โดย ป.ส. ชรรณุกิติ
ราคา ๒๐ สตางค์ เรื่อง กีบแห่งทะเล โดย ส.บุญเสนอ
ปกแข็ง ราคา ๕๐ สตางค์ สวรรค์ของหล่อน โดย "ศรีวิศิธา"
ปกแข็ง ราคา ๕๐ สตางค์ รีบคว้าให้อ่านไว้ประดับตู้สมุดของ
ท่านเสียวันนี้ ถ้าชำระหาซื้อได้ยาก.

ทุกๆ เรื่องของพวกเราออกมาแล้วและจะออกต่อไปถ้าท่าน
สั่งซื้อโดยทางไปรษณีย์สั่ง หรือซื้อประจำขึ้นก็สั่งให้ ๒๐ เปย์
เซ็นต์ ค่าส่งเสรี แต่ท่านต้องส่งเงินมาไว้ ยังเราเป็นงวด
ละ ๒ บาทเป็นอย่างน้อย.

คุณ นายเวช กระตุกุกษ์

ส่วนเมื่อนงค์ เป็นประพันธ์ที่มีแนวการเขียนหลายแนว ในสมัยแรกแตงนวนิยายและเรื่องสั้นเกี่ยวกับความรักในแบบเพอด้น เช่นเดียวกับนักประพันธ์ร่วมสมัย แต่ในสมัยนี้ได้เปลี่ยนแปลงแนวการเขียนให้มีความสมจริงยิ่งขึ้น โดยยึดแนวรักโศก เช่นเรื่อง เกิดเป็นหญิง ซึ่งแต่งเมื่อ พ.ศ. 2470

วารสารอีกฉบับหนึ่งคือ สุภาพบุรุษ มีนักประพันธ์ชาวคณะที่เด่นคือ ศรีบูรพา และเมื่อนงค์ คนอื่น ๆ ได้แก่ มัชฌิม สนิท เจริญรัฐ ยาขอบ พ.เนตรรังษี แสงบุหพันธ์ ขอมาลี บุศราคำ แก้วกาญจนา ชิต บุรทัต สด กุรมะโรหิต เฉวียง เสวตทัต และ อมไชยวสุ เป็นต้น นักประพันธ์ในยุคสุภาพบุรุษนี้เป็นคนรุ่นหนุ่มทั้งสิ้น

แนววรรณกรรมประพันธ์นวนิยายสมัยนี้ส่วนใหญ่ยังคงเป็นแบบเพอด้นเกี่ยวกับชีวิตและทัศนะของคนในสังคมชั้นสูง ซึ่งเป็นส่วนน้อยในสังคม แต่เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงด้านเนื้อเรื่องและทำนองแต่งให้มีความสมจริงมากขึ้น โดยปรากฏจากผลงานของนักประพันธ์บางท่าน ได้แก่ ม.จ.อากาศคำเริง รพีพัฒน์ ศรีบูรพา (กุลล้าบ สายประดิษฐ์) สด กุรมะโรหิต เมื่อนงค์ (มาลัย ชูพินิจ) และ ดอกไม้สด (ม.ล.บุบผา นิมมานเหมินทร์)

นวนิยายในสมัยนี้จำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ นวนิยายรัก อาชญา-นิยาย นวนิยายขงคุณภัย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ หัสนิยาย นวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์ นวนิยายแสดงข้อคิด นวนิยายซึ่งใจฉากต่างประเทศ และนวนิยายเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว ลักษณะการประพันธ์และวิวัฒนาการของนวนิยายประเภทต่าง ๆ เหล่านี้มีดังนี้

นวนิยายรัก ในบรรดาเรื่องอ่านเล่นเพื่อความเพลิดเพลินเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรักเป็นที่นิยมของผู้แต่งและผู้อ่านมากที่สุด เพราะมีหลายรสทั้งสุข โศกและเป็นคติสอนใจ ดังนั้นจึงมีจำนวนเรื่องมากกว่านวนิยายประเภทอื่น ๆ นวนิยายรักที่แต่งในสมัยนี้ส่วนใหญ่มีขนาดสั้นและเป็นเรื่องเพอด้น นักประพันธ์ในสมัยนี้แทบทุกท่านล้วนแต่แต่งหรือเคยแต่งนวนิยายรักมาแล้วทั้งสิ้น

เนื้อเรื่อง ของนวนิยายรักในสมัยนี้ส่วนมากมีทำนองดังนี้คือ นางเอกอยู่ในตระกูลสูงและมีฐานะดี เช่นเป็นลูกพระยา รักกับพระเอกซึ่งยากจน แล้วถูกมิคำมารดาบังคับให้แต่งงานกับคนอื่น ฝ่ายชายจึงเสerahโศกเสียใจมาก และหลีกเลี่ยงความเสerahไปดำเนินชีวิตในจังหวัดที่ห่างไกล หรืออาจกลับกันคือ ฝ่ายชายเป็นลูกขุนนางชั้นสูงรักหญิงยากจน

แต่มีความดี ต้องพรากกันด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง แต่ในที่สุดก็ประสบความสำเร็จในชีวิตและ
ได้แต่งงานกับคนรัก เรื่องที่ฝ่ายชายมีฐานะสูงมักจบในทางดี ถ้ากลับกันก็จบลงอย่างเศร้า
นวนิยายประเภทนี้มีขนาดไม่ยาวนัก ผู้ประพันธ์ไม่ค่อยเอาใจใส่กับสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิด
ขึ้นในชีวิตครอบครัวไทย ไม่เอาใจใส่กับปัญหาอื่นใดนอกจากความรักระหว่างหนุ่มสาว¹³⁹

ตัวอย่างนักประพันธ์และนวนิยายรักแบบเพื่อฝันเช่น เรื่องยอดเสนห์ โดย
ชัย เรื่อง ศิลา มีคำอธิบายว่าเป็นเรื่องรักหวานเย็นจับใจ เรื่อง สวรรค์ของหลอน โดย ศรี
อิศรา เรื่อง โรคไม่รัก โดย พัทธ เนตรรังษี เรื่อง งมรัก โดย ป.ร. (ประสพ) อรรถยุกติ
เรื่อง กรรมจำพราว โดย อ. เมื่อนพงษ์ เรื่อง ชะรอยกรรม โดย ม. ชูพินิจ เรื่อง สาวชาวทะเล
โดย ศรีศุภมิตร และเรื่อง ชีวิตระหว่างน้ำตา โดย ชาญ หัตถกิจ (ไชยยงค์ ถนัดหัตถกรรม)
เป็นคน

ในสมัยนั้นนวนิยายรักมีแนวโน้มในทางฝันความคิดและความยึดมั่นในเรื่อง
ความรักและการแต่งงานแบบเก่า ซึ่งถือตามความเห็นชอบของผู้ใหญ่หรือแบบคลุมถุงชนมา
เป็นการเรียกร้องเสรีภาพในเรื่องความรักและการแต่งงาน โดยไม่คำนึงถึงฐานะทางสังคม
การประพันธ์นวนิยายรักในแนวใหม่นี้เริ่มขึ้นโดย สง เทภาสิต นักประพันธ์เรื่องสั้น ซึ่งได้รับ
อิทธิพลจากตะวันตกทั้งในด้านโครงเรื่องและทำนองแต่ง บทประพันธ์ของเขาซึ่งก่อให้เกิด
ความตื่นเต้นคือ เรื่องน้ำใจของนรา¹⁴⁰ ลงใน เริงรมย์ เมื่อ พ.ศ. 2470 เป็นเรื่องสั้นซึ่ง
สะท้อนสภาพการคลุมถุงชนในสมัยนั้น และการไปหาเสรีภาพในความรักของสตรีในขณะเดียวกัน
กัน แนวการประพันธ์เช่นนี้เป็นตัวอย่างให้นักประพันธ์ในสมัยนั้นเจริญรอยตาม นวนิยายรัก
สมัยนี้มีสามแนวคือรักโศก รักสุข และรักเขาสมอง นวนิยายแต่ละแนวมีลักษณะดังต่อไปนี้

รักโศก เป็นแนวซึ่งเป็นที่นิยมแต่งมากที่สุดที่สุดในสมัยนี้ เพราะเป็นเรื่อง
ความรักที่มีอุปสรรคต่าง ๆ อันก่อให้เกิดความเดือนร้อนแก่ผู้อ่าน มีการจบลงแบบคือ
จบอย่างสุขและจบอย่างเศร้า ผลงานเด่นในประเภทนี้ได้แก่ผลงานระยะแรกของศรีบูรพา

¹³⁹ ม.ล.บุญเหลือ เทพสุพรรณ, "หัวเลี้ยวของวรรณคดีไทย...", หน้า 85-6.

¹⁴⁰ สง เทภาสิต, "น้ำใจของนรา," เริงรมย์, 1 (พฤษภาคม, 2470),

หน้าปกในนวนิยายเรื่องมารมณูญ์ ของศรีบูรพาฉบับพิมพ์ครั้งแรก

มารมณูญ์ ฝึกปาก ศรีบูรพา

เป็นเรื่องไทยที่ยาวที่สุดและใหม่ที่สุด
ของผู้เขียน 'โลกสันนิวาส'

เล่มเดียวจบ

ราคา ๖๕ สตางค์

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พระพุทธเจ้า ๒๔๗๐

นาย ๒๗ ประชากรานพร้อมภรรยาพร้อมบุตรเจ้าของ

และแมอนงค์ นวนิยายเรื่องเด่น ๆ ในเวลานี้ได้แก่เรื่องมารมมนุษย์ ลูกผู้ชาย มัจฉาไป และหัวใจปรารถนา ของศรีบูรพา เรื่องเกิดเป็นหญิง ของแมอนงค์ เรื่องชายกำพร้า โดย ชาวเหนือ (กระสินธุ์ เกรายน) เรื่องชีวิตระหว่างนาคา โดย ชาญหัตถกิจ (ไชยยันต์ ถนัดหัตถกรรม) เรื่องปีศาจโลกีย์ โดย ศรีสุรินทร์ (สนิท เจริญรัฐ) เรื่องคาของหญิง โดย พ. (พิชฌ์) เนตรรังษี เรื่องงมรัก โดย ป.ร. (ประสพ) อรรถยุกติ และเรื่อง กรรมจำพราก โดย อ.เผื่อนพงษ์ เป็นต้น

รักสุข เป็นเรื่องความรักที่มีอุปสรรคเล็กน้อย ซึ่งไม่เป็นเหตุสำคัญให้ พระเอกและนางเอกทองทนทุกขจรมานหรือทองพลัดพรากจากกัน หรืออาจเป็นเรื่องราวรักที่มี แต่ความสงบราวกับไม่มีอุปสรรคเลย เรื่องประเภทนี้ก่อให้เกิดความเสทือนอารมณ์น้อยกว่า เรื่องรักโศก และให้ความสนุกสนานน้อยกว่าเรื่องรักเบาสมอง ดังนั้นจึงได้รับความนิยมน้อย นวนิยายรักสุขที่เด่น ๆ เช่น เรื่องสภาพมนุษย์ แต่งโดย พ. เนตรรังษี เมื่อ พ.ศ. 2471 เรื่องรักเขมอ โดย ป.บูรณศิลป์ เรื่องเพื่อนคู่ชีวิต โดย จานง วงศ์ชาหลวง เมื่อ พ.ศ. 2472 และเรื่องหนุ่มสมัยใหม่ โดย ถ. อรุณประเสริฐ เมื่อ พ.ศ. 2473 เป็นต้น

รักเบาสมอง เป็นเรื่องที่มีแต่ความสุขสดชื่นแทรกความขบขัน มักเกี่ยว กับหนุ่มสาวที่มีชีวิตแบบสมัยใหม่ตามแบบตะวันตก ซึ่งเป็นที่นิยมในสมัยนั้น พฤติกรรมต่าง ๆ ที่พบเสมอในนวนิยายประเภทนี้ได้แก่การเที่ยวเตร่ตามสถานที่หย่อนใจต่าง ๆ ได้แก่ โรง ภาพยนตร์ โรงละคร ภัตตาคาร โรงแรม ร้านกาแฟที่โกหุ เป็นต้น นอกจากนี้มักมีการ รื่นเริงควยการรับประทานเลี้ยงและเต้นรำและการขับรถเที่ยว พฤติกรรมอย่างหนึ่งที่ปรากฏ ขึ้นเสมอคือ การเข้าใจนิคและการปลอมแปลงตัว นวนิยายประเภทนี้ที่สำคัญ ๆ เช่นเรื่อง ความรักทำให้โลกหมุน และเรื่องสามปลอมของรำไพ โดย ชัย เรื่องศิลม์ เรื่องเลขานุการ คนใหม่ โดย แกวกาญจน (วิบูลย์ รังคสุวรรณ) เรื่องหญิงสมัยใหม่ โดย ช.โกมลนิศร์ เรื่องปราวพศ โดย ศรีบูรพา และเรื่องปราวพศหญิง โดย ศรีอิศรา (ม.ล.ฉาน อิศรภักดี) เป็นต้น

อาชุนิยาย การแต่งอาชุนิยายในสมัยนี้เป็นการเจริญรอยตามอาชุนิยาย ในแนวของหลวงสารานุประพันธ์ ซึ่งเริ่มต้นควยเรื่องแพรดำ เมื่อ พ.ศ. 2465 แนวหนึ่ง และตามแบบอาชุนิยายชุดนักสืบเซอร์ลอคโฮลมส์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

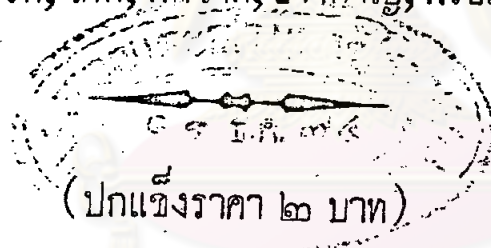
หน้าปกในนวนิยายสมัยรัชกาลที่ ๘
มีสรุปโครงเรื่องย่อ ๆ

เรื่อง

ทหารพระราม๖

สร้อย "ศรีคำเกิง" บริพันธ์พาน์
(มีดักลับ, รัก, โศก, พิศวัต, อางหาญ, พร้อมบริบูรณ์)

(ปกแข็งราคา ๒ บาท)

“โรงพิมพ์เทพศิรินทร์”

เจ้าของ ผู้พิมพ์
ตั้งอยู่หลังวัดเทพศิรินทร์ ถนนพลับพลาไชย พระนคร

วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ. ศ. ๒๔๗๔
(มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ)

ได้ทรงเริ่มไว้เมื่อ พ.ศ. 2447 ด้วยเรื่อง นิทานทองอิน อีกแนวหนึ่ง อาชุนิยายในสมัยนี้ จึงไม่มีความแตกต่างจากสมัยอื่น ๆ เท่าใดนัก และมีจำนวนเรื่องไม่มาก ทั้งนี้ เพราะผู้อ่าน เลื่อมความนิยมหันไปสนใจนวนิยายรักและนวนิยายสมจริงในแนวใหม่ ๆ ซึ่งเพิ่งเริ่มขึ้น ตัวอย่างอาชุนิยายเช่น เรื่อง นางพญาของข้าพเจ้า แต่งโดย ไพศาล ศาลบุตร เมื่อ พ.ศ. 2470 และเรื่อง ของมหาอุบาทว์ แต่งโดย ก. อรุณประเสริฐ เมื่อ พ.ศ. 2471 ซึ่งเป็นแนวเดียวกับเรื่องแพรคำของหลวงสารานุกรมประพันธ์ อาชุนิยายชุด นักสืบซูชีพ แต่งโดย ฤทธิธรรมเที่ยง เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2471 มีเรื่องเป็นตอน ๆ เช่น คำทะโมน มือเสือ เมียผี และฆาตกรรมลึกลับ เรื่องของข้าพเจ้า แต่งโดย หลวงอุปถัมภ์ภรรยาภรณ์ เมื่อ พ.ศ. 2473 และอาชุนิยายชุด หมอแจ่มแจ่มนักสืบ แต่งโดย คินสอ เมื่อ พ.ศ. 2474 มีเรื่องเป็นตอน ๆ เช่น หมอแจ่มเริ่มสืบ หมอแจ่มผจญภัย และหมอแจ่มจับผี เป็นต้น สามเรื่องหลังนี้แต่งตามแนวนักสืบเซอร์ลอคโฮล์มส์

นวนิยายผจญภัย เรื่องการผจญภัยในสมัยนี้มีสองแนวเช่นเดียวกับในสมัยที่สามของการประพันธ์ คือการผจญภัยที่แทรกความลึกลับและเหตุการณ์เหนือธรรมชาติแนวหนึ่ง และการผจญภัยตามธรรมชาติและสมจริงอีกแนวหนึ่ง นวนิยายผจญภัยในแนวแรกที่สำคัญได้แก่ เรื่อง วาร์ณ แต่งโดย กาญจนาคพันธุ์ (ชุกวิจิตรมาตรา) เมื่อ พ.ศ. 2470 ซึ่งถือว่าเป็น นวนิยายผจญภัยที่แต่งแบบไทยแท้ โดยไม่เลียนแบบนวนิยายของตะวันตกประเภทเดียวกัน เรื่องแรก เรื่องอื่น ๆ ได้แก่ ตามพิฆาต โดย พันธุ์งาม แต่งเมื่อ พ.ศ. 2471 (เป็นตอนที่สองของเรื่อง เกาะกาگی ซึ่งแต่งเมื่อ พ.ศ. 2469) และเรื่อง บรรพตวิลา แต่งโดย กัลป์หงา และเคลื่อน ทรภณลักษณ์ เมื่อ พ.ศ. 2471 นวนิยายผจญภัยแนวที่สองได้แก่เรื่อง เกาะสมบัติ และ ภัยแห่งทะเล โดย ส. (เขาวัว) บุญเสนอ แต่งเมื่อ พ.ศ. 2472 เป็นต้น

นวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่องอ่านเล่นอิงความรู้ทางวิทยาศาสตร์นี้ เริ่มแต่งเป็นเรื่องสั้นตั้งแต่ในสมัยแรก การประพันธ์เรื่องหนึ่งที่แปลกกว่าเรื่องอื่น ๆ แต่งโดย ครูเทพ (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) ชื่อ การทดลองของศาสตราจารย์¹⁴¹ ลงใน

¹⁴¹ครูเทพ (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี), "การทดลองของศาสตราจารย์," ไทยเชชม, 1(มกราคม, 2467), 1328-45.

ไทยขณะเมื่อ พ.ศ. 2467 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการคิดค้นชาคุพิเศษใส่ในตาทำใหม่พลังวิเศษ มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ทุกอย่าง แต่ตามองด้วยความโกรธจะทำให้สิ่งเหล่านั้นใหม่เป็นจุด

เรื่องอ่านเล่นประเภทนี้มีความยาวขนาดนวนิยายเพิ่งเริ่มในสมัยที่ตนเอง
 ยุ่งต่งและจำนวนเรื่องน้อยมาก ที่คนใต้งในวารสารเสนาศึกษาและแพทยศาสตร์ของกรม
 ยุทธศึกษาทหารบก ได้แก่เรื่อง ธิดานายพราน โดยร้อยเอกขุนพิทยานุศาสตร์ เมื่อ พ.ศ.
 2470 เรื่องภูโลก โดย ร.ท.ทองสุข นุกยสถิตย์ เมื่อ พ.ศ. 2473 และเรื่อง ธิดาแห่ง
รัชนิกร โดย พิชยดิग्ษณ์ และไชยวัฒน์ เมื่อ พ.ศ. 2474 เนื่องจากความเจริญด้าน
 วิทยาศาสตร์ในเมืองไทยยังมีน้อยดังกล่าวนั้นแล้ว ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่นำมาใช้ในการ
 แต่งนวนิยายประเภทนี้จึงเป็นขั้นพื้นฐานไม่มากนัก นอกจากนี้อาจกล่าวถึงสิ่งที่ยังไม่มีใน
 ประเทศไทยในสมัยนั้น เป็นการทำนายหรือคาดคะเนของผู้ประพันธ์จากจินตนาการ ประกอบ
 กับเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ตามที่เคยอ่านจากหนังสือต่างประเทศหรือเคยศึกษามา

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ความนิยมแต่งนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในสมัย
 นี้ยังคงอยู่ในระดับเดียวกับในสมัยก่อน เนื่องจากนักประพันธ์นวนิยายประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็น
 คนเดียวกัน นอกจากนั้นบางเรื่องก็เป็นตอนต่อจากที่แต่งในสมัยก่อน เช่น
 อายัดโฆษ แต่งเรื่อง อัศรมหาเสนางชิบคิ สืบต่อจากเรื่อง^๑ที่เริ่มต้นไว้ใน พ.ศ. 2469 และ
 จบลงใน พ.ศ. 2471 โดยโชท่านองแตงเช่นที่เคยแต่งเรื่อง^๒คาบศักคิเหล็กน้ำพี้ ซึ่งมีชื่อเสียง
 มาแล้ว ลพบุรี แต่งเรื่อง^๓ชาติเสือไม่ทิ้งลาย คาบเฉลิมเดช คาบหน้าที่นั่ง คาบกลางกบถ และ
ชายชาติทหาร อันมีเรื่องราวต่อเนื่องกันเมื่อ พ.ศ. 2470 และแต่งเรื่อง^๔คาบยดุงศักคิ เมื่อ
 พ.ศ. 2472 ชาวเหนือซึ่งมีชื่อเสียงในค่านวนิยายรักโศกก็นิยมแต่งนวนิยายอิงประวัติศาสตร์
 โดยมีลักษณะผสมของทั้งสองแนวคือ ไชฉางและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ แต่สร้างโครงเรื่อง
 ให้เป็นแนวรักโศก เช่นเรื่อง^๕ราชของครักษ์เรื่องนาม แต่งเมื่อ พ.ศ. 2470 เป็นเรื่องอิง
 พงศาวดารสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในตอนปลายรัชกาล และหลวงวิจิตรวาทการ
 แต่งเรื่อง^๖ครุฑา เป็นนวนิยายอิงพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาตอนเสียดกรุงครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.

2475

นวนิยายชีวิตเกี่ยวกับครอบครัว นวนิยายประเภทนี้เพิ่งเริ่มขึ้นในสมัยนี้
 นักประพันธ์ซึ่งเป็นผู้เริ่มงานค่านนี้คือ คอกไม้สค (ม.ล.บุณยา นิมนานเทมิินทร์) คอกไม้สค

เป็นนักประพันธ์ที่เริ่มคำนึงถึงสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ในทางอารมณ์และประเพณีของไทย เป็นส่วนหนึ่งของกลวิธีของนวนิยาย และพยายามสร้างเนื้อเรื่องให้คล้ายชีวิตจริงของคนไทยมากที่สุด¹⁴² เธอเริ่มการประพันธ์เรื่องยาวครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2472 โดยแต่งเรื่อง ศักรของเจ้าหลอน¹⁴³ ลงในไทยเซรม เมื่อ พ.ศ. 2472 เรื่องอื่น ๆ ของเธอซึ่งมีทั้ง นวนิยายเรื่องยาวและนวนิยายแนวสั้นสามล้าคัมไคแก เนอกู และ นิจ ลงในไทยเซรมในปีเดียวกัน ความผิดครั้งแรก ลงในวารีนาด เมื่อ พ.ศ. 2473 เรื่อง Romance ขอนเรื่อง จริง และเรื่อง กรรมเก่า ลงในไทยเซรม เมื่อ พ.ศ. 2474 และ พ.ศ. 2475 ตามล้าคัมไค นวนิยายทุกเรื่องของคอกไม้สดได้รับการยกย่องว่ามีสำนวนโวหารละเมียดละไมและมีคุณค่าทางวรรณกรรมจนถึงสมัยปัจจุบัน

ความสามารถในการประพันธ์นวนิยายของคอกไม้สดเริ่มปรากฏตั้งแต่ครั้ง ที่เธอเริ่มการประพันธ์เรื่องแรก ๆ คือ ะ ศรียานนท์ (พระวรเวทย์พิสิฐ) ไคกล่าวถึงคอกไม้ สดเมื่อสมัยเริ่มการประพันธ์โดยแต่งเรื่องสั้น ๆ ลงในวารสารเมอร่าว พ.ศ. 2471 อย่าง นิยมว่าเป็นผู้มีความสามารถทัดเทียมนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงชาวต่างประเทศ เช่น แมรี คอเรลลี และ เอดิเนอร์ กลิน¹⁴⁴

นวนิยายแสดงข้อคิด นับเป็นประเภทใหม่ที่เพิ่งเริ่มขึ้นในสมัยนี้ ผู้ประพันธ์ มุ่งแสดงความคิดเกี่ยวกับสภาพสังคม การเมือง ชีวิตและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในยุคสมัยนั้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นนวนิยายสะท้อนสังคมและเป็นเรื่องสมจริงค้าย นักประพันธ์ นวนิยายประเภทนี้ที่สำคัญมีชื่อท่านไคแก หม่อมเจ้าอากาศคำเกิง รัชพันธ์ กุลดาบ สายประคิมฐ์ และ มาลัย ชูพินิจ และ ม.ล. บุบผานิมาเนมินทร์

¹⁴³คอกไม้สด (ม.ล.บุบผา นิมาเนมินทร์), "ศักรของเจ้าหลอน," ไทยเซรม, (มิถุนายน, 2472), 23-

¹⁴⁴คือ ะ ศรียานนท์ (พระวรเวทย์พิสิฐ), "หมายเหตุเบ็ดเตล็ด," เสนาศึกษาและ แววิทยาศาสตร์, 16(มกราคม, 2471), 153.

หม่อมเจ้าอากาศคำเกิง รัชพิพัฒน์ ทรงเป็นผู้เริ่มการประพันธ์นวนิยายประเภทนี้ด้วยการนิพนธ์เรื่อง ละครแห่งชีวิต เมื่อ พ.ศ. 2472 นวนิยายเรื่องนี้มีวิธีแต่งแตกต่างจากเรื่องไทยอื่น ๆ ที่แต่งในสมัยนั้น จึงได้รับความสนใจและกล่าวขวัญถึงอยู่เสมอ เช่นมีผู้กล่าวว่า

ละครแห่งชีวิตเป็นเรื่องไทยเขียนตามโครงเรื่องที่แปลก ซึ่งยังไม่มีคนไทยเคยเขียนอย่างเรื่องชนิดนี้เลย นับว่าเป็นเรื่องแรกในประวัติศาสตร์แห่งโลกหนังสือของเมืองไทยเล่ม 1 ละครแห่งชีวิตเหมาะสำหรับอ่านในเหลาชนทุกชั้นและทุกวัย เพราะเป็นเรื่องรักอันสุดซึ้งของหญิงชายไทยและเทศ ผจญภัยอันน่าทึ่งคดกลั้ว แสดงอุปนิสัยของบุคคลหลายจำพวก พาท่านเที่ยวเกือบทั่วพิภพ พาท่านดูละครโรงใหญ่ คือวงการของหนังสือขาว และสโมสรหนังสือขาวของชาติที่รุ่งเรือง ท่านอ่านละครแห่งชีวิตจบ ท่านจะได้รับความบันเทิงใจประการ 1 และเป็นคติสอนใจอีกโสก 1 ด้วย ทั้งท่านจะเป็นผู้หนึ่งที่จะกล่าวรับรองชาวเราว่าเป็นเรื่องไทย ไม่เคยมีในเมืองไทย ซึ่งคนไทยเป็นผู้แต่งได้เรื่องหนึ่ง... 145

นวนิยายเรื่องนี้มีความสำคัญในประวัติการประพันธ์ของไทย เพราะเป็นครั้งแรกที่มีการใช้ตัวละครที่เป็นสมาชิกในราชสกุล และเป็นครั้งแรกที่มีนักประพันธ์ไทยเขียนเรื่องชีวิตของคนไทยในต่างประเทศอย่างแท้จริง¹⁴⁶ และแสดงความจริงของชีวิตใน

¹⁴⁵ วาภา (นามแฝง), "อันทวาที," ไทยเซหม, 6 (สิงหาคม, 2472), 524-30.

¹⁴⁶ ทั้งนี้ ไม่นับการที่นักประพันธ์บรรยายถึงตัวละครเอกว่าเคยมีชีวิตอยู่ในต่างประเทศชั่วระยะเวลาหนึ่งเช่นในเรื่อง เกาะน้อยกลางสมุทร ของสุจินดา แต่งเมื่อ พ.ศ. 2467 ซึ่งกล่าวถึงประเทศอินโดนีเซีย และเรื่องทหารพระราม 6 แต่งโดยศรีคำเกิงเมื่อ พ.ศ. 2471 ซึ่งกล่าวถึงสนามรบในยุโรปในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1.

ประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ละครแห่งชีวิตยังเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการวิจารณ์นวนิยายขึ้นอย่างจริงจัง¹⁴⁷ เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์วรรณกรรมไทย โดยพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ได้ทรงวิจารณ์โดยกล่าวถึงทั้งในส่วนที่ดีและส่วนที่บกพร่อง แต่ด้วยความไม่คุ้นเคยกับการวิจารณ์ ผู้ประพันธ์จึงตอบโต้ผู้วิจารณ์ด้วยความไม่พอใจ ทำให้ผู้วิจารณ์ยุติการที่จะวิจารณ์วรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ อีก เป็นเหตุให้การวิจารณ์หนังสือในประเทศไทยไม่เจริญ

หลังจากเรื่องละครแห่งชีวิตได้รับการต้อนรับอย่างดีในตลาดหนังสือ หม่อมเจ้าอากาศคำเกิง รพีพัฒน์ ได้ทรงนิพนธ์นวนิยายอีกเรื่องหนึ่งชื่อ นิวเหลืองนิวขาว เมื่อ พ.ศ. 2473 มีเนื้อเรื่องคล้ายกับเป็นตอนต่อจากเรื่องละครแห่งชีวิต แต่นวนิยายเรื่องนี้ไม่ได้รับความสนใจเท่าเรื่องแรก

ลักษณะที่สมจริงของเรื่องละครแห่งชีวิต ทำให้ผู้อ่านไม่อาจตกใจได้ว่า เป็นเรื่องชีวิตของผู้อ่านตนเอง หรือเป็นเรื่องอ่านเล่นซึ่งแต่งจากความนึกฝัน ผู้ประพันธ์จึงชี้แจงไว้ในคำนำเรื่องนิวเหลืองนิวขาว ซึ่งพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2473 ว่าเป็นเรื่องเรื่งรมย์ที่แต่งขึ้นโดยความคิดฝันเท่านั้น หากแต่ได้ทำให้ไกลความจริงที่สุด อันเป็นสิ่งที่นักอ่านเมืองไทยโดยมากไม่เคยพบเคยเห็น จึงได้ทำให้เกิดความฉงนสนเท่ห์ขึ้น¹⁴⁸ และอีกตอนหนึ่งกล่าววว่า

... ละครแห่งชีวิตไม่ใช่เรื่องจริง และไม่ใช่เรื่องของท่านอากาศฯ แต่การที่ข้าพเจ้าเขียนเรื่องของคนอาภัพและเรื่องหนังสือพิมพ์เมืองนอกก็เพราะสิ่งเหล่านั้นเป็นวงเวียนชีวิตวงเดียวที่ข้าพเจ้าได้เคยเห็น และรู้จักดี ยิ่งข้าพเจ้าต้องการจะเขียนให้ไกลความจริงที่สุด และไม่ต้องการให้ใครมาหัวเราะเยาะไควว่า "เป็น"¹⁴⁹

¹⁴⁷ เดิมมีแต่การกล่าวถึงนวนิยายเรื่องใดเรื่องหนึ่งในคำนำเพียงคำเดียว.

¹⁴⁸ ม.จ.อากาศคำเกิง รพีพัฒน์, "คำนำ," นิวเหลืองนิวขาว (พิมพ์ครั้งที่ 7; วรรณกรรม : แพรพิทยา, 2514), หน้า ค.

¹⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า ข.

ภาพจากนวนิยายรักสุธา

ภาพจากนวนิยายรักโศก

นวนิยายประเภทต่าง ๆ ซึ่งแต่งในสมัยนี้เมื่อพิจารณาจากลักษณะต่าง ๆ เช่นเดียวกับการพิจารณานวนิยายในสมัยอื่น ๆ ดังกล่าวมาแล้ว มีลักษณะดังนี้

ก. โครงเรื่อง โครงเรื่องของนวนิยายในสมัยนี้มีทั้งที่ยังคงลักษณะเดียวกันกับในระยะที่สาม และที่เปลี่ยนแปลงไปโดยมีความซับซ้อนและมีความจริงจังมากขึ้น มีลักษณะแตกต่างกันตามประเภทของนวนิยายในสมัยนี้ได้แก่

นวนิยายรัก เรื่องความรักในสมัยนี้มีความเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยอื่น ๆ มาก โดยเฉพาะในด้านการแสดงเสรีภาพของสตรีในเรื่องความรักและการแต่งงาน ความเปลี่ยนแปลงนี้เริ่มต้นจากงานประพันธ์ของ ส. เทภาสิต เรื่อง น้ำใจของนรา ดังได้กล่าวแล้ว แมวบางบทประพันธ์จะเป็นเรื่องสั้น แต่เนื่องจากเป็นจุดสำคัญที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการประพันธ์นวนิยายรัก จึงสรุปโครงเรื่องของเรื่องไว้ด้วย

เรื่องน้ำใจของนรา แสดงชีวิตตอนหนึ่งของหญิงสาวสวยและมีตระกูลสูงแต่ยากจน เธอถือว่าเป็นหน้าที่ของเธอที่จะต้องทดแทนคุณบิดามารดาด้วยการยินยอมเป็นภรรยาของขุนนางผู้ใหญ่ ซึ่งรับไว้เพื่อฐานะของตระกูล ก่อนที่จะก้าวไปสู่ชีวิตของการเป็นภรรยาเลย เธอได้มีโอกาสเดินทางไปพักผ่อนที่หัวหินกับคุณลุง และโคจรจกกับชายหนุ่มนักเรียนนอกที่มีหน้าตาและบุคลิกลักษณะที่ตรงกับรสนิยมของเธอทุกอย่าง เธอจึงให้ความสนิทสนมด้วยจนกลายเป็นความรัก และได้ยอมมอบกายและใจให้แก่เขา แม้ว่าจกกันเพียงชั่วเวลาไม่นาน หลังจากนั้นเธอก็ยืมดีจากเขาไปสู่สภาพของภรรยาตามความต้องการของบิดามารดา ซึ่งเธอถือว่าเป็นหน้าที่ที่เธอต้องปฏิบัติโดยไม่เสียใจในสิ่งที่ได้ทำไป ตรงกันข้ามกลับยินดีที่ได้ทำในสิ่งที่เป็นการปรารถนาของเธอก่อนที่จะต้องสละชีวิตและร่างกายให้แก่ผู้ที่ไม่รัก ดังข้อความในจดหมายของนราซึ่งเขียนทิ้งไว้ให้รักของเธอก่อนจากไป

คุณมด ที่รักของดิฉัน

ขอโทษที่ได้ออกจากหัวหินโดยไม่ได้ออกปากลา การกระทำของดิฉันเช่นนี้เป็นหนทางเดียวแท้ เวลาที่เธอได้อ่านจดหมายนี้ ดิฉันกำลังเดินทางไปสู่ นาที่ ซึ่งหญิงไม่ยอมคนได้นิยมนับถือมาแต่ก่อน และจะยังนับถือกันต่อไป ดิฉันไม่ได้ "เป็นศรีแก่บ้าน, เป็น

มรดกแก่" ใครคอก น้าที่ของคินันแคบ มีคิ้ว อยู่ในที่มืด
ใครจะรู้เห็น ? แม่แสงสว่างก็คงส่องไม่ถึง...

คินันจะไปเป็นเมียขอยเขา คุณมนต์ คินันพูดโดยไม่กระ
ดากใจ เธอจะหัวเราะก็ตามที่ เธอเป็นผู้ชาย เป็นนักเรียน
นอก จะให้เห็นพ้องกับหญิงในฐานะเช่นคินันอย่างไรได้
คินันเองเชื่อมั่นว่าการสละตัวเพื่อความเอ็นใจของพ่อแม่
เพื่อความเจริญสมบูรณ์ของครอบครัว ฟันองนี้ เป็นน้าที่อัน
ถึงมายิ่ง

เมื่อคินันนับถือเชื่อฟังพ่อแม่เช่นนี้ เธออาจคิดไปว่า
บางทีคินันจะเสียใจในการที่ได้เป็นไประหว่างเราทั้งสอง
เปล่าเลย คุณมนต์ คินันเชื่อว่าคินันทำถูกแล้ว คินันต้องทำ
ตามพ่อแม่ ตามน้าที่เรื่อยไปจนวันตาย ได้ทำตามใจรักเพียง
ครั้งเดียว จะไม่ไ้เจียวหรือ... คินันเป็นผู้รับผิดชอบ
เพราะคินันเป็นผู้มุ่งหมายให้เป็นไปเช่นนั้น ที่ต้องพูดมาเช่น
นี้ก็เพราะเธอได้คุ้นกับความคิดความเห็นเมืองนอก อาจถือ
ว่าเป็นเกียรติยศเป็นน้าที่ของชายที่จะไม่ทำลายความบริสุทธิ์
ของหญิง ถูกแล้วความเห็นของคินัน ความบริสุทธิ์นี้เป็นสมบัติ
ส่วนตัวของคินันเอง คินันสงวนไว้สำหรับคู่ตัวตัวเมีย ความ
บริสุทธิ์เป็นศรีแก่คินัน ก็เพื่อว่าคินันจะได้เป็นศรีแก่ชายสักคน
หนึ่ง เมื่อลงท้ายเป็นอย่างอื่น เธอจะไม่เห็นด้วยหรือว่า
คินันใช้ความบริสุทธิ์ของคินันในทางที่ถูก คือเพื่อความรัก เพื่อ
มนต์ของคินัน ส่วนข้างเขานั่นการมอบตัวให้โดยสุจริตความรัก
ศักดิ์ความทะขิดทะขวางละอายใจเพื่อความสบายและอ้าเภอใจ
ของเขา ก็เป็นสิ่งพอเพียงที่หญิงสมัยนี้จะกระทำไ้ จริงไหม
ละคะ... 150

เนื้อเรื่องและคำพูดของตัวละครในเรื่องน้ำใจของนรา นี้สะท้อนให้เห็นความคิดแนวใหม่เกี่ยวกับชีวิตรักและการแต่งงาน ซึ่งค่อนข้างจะล้ำหน้ากว่าของผู้นั้นในสมัยนั้น จึงก่อให้เกิดความตื่นเตนและเป็นแบบอย่างของนักประพันธ์นวนิยายรักในสมัยต่อมา ซึ่งวิสามแนวคือ

รักโศก จุดสำคัญของนิยายประเภทนี้คือความเสียดอารมณ์ ตัวเอกของเรื่องจะต้องประสบกับเหตุการณ์ที่ร้ายแรงในด้านต่าง ๆ ที่พบเสมอคือ เรื่องฐานะ ความเป็นอยู่และความรัก อาจเป็นเรื่องความรักระหว่างหญิงสาวและชายหนุ่มคู่หนึ่ง หรือเป็นเรื่องรักสามเส้า คือเป็นหญิงสองชายหนึ่ง หรือกลับกัน พฤติกรรมเด่น ๆ ที่พบเสมอในนวนิยายรักโศกคือ การถือยศศักดิ์ ความหลงกลวง การทรยศ และการเสียสละ

เรื่องรักโศกในสมัยนี้มีวิธีจบสองแนวคือ จบอย่างเป็นสุข และจบอย่างเศร้า ตัวอย่าง เรื่องรักโศกจบอย่างเป็นสุข เช่นเรื่องมารมบุญ ของศรีบูรพา

พระเอกเป็นหนุ่มใหญ่ วัย 30 รักกับนางเอกซึ่งเป็นกุลสตรี สาวสวย ฐานะร่ำรวย ความรักของคนทั้งสองดำเนินอย่างราบรื่นโดยตลอด จนกระทั่งพระเอกได้รับทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศเป็นเวลาหลายปี ด้วยความรักที่เขามีต่อเธออย่างมากมายทำให้เขาไม่กล้าพอที่จะแยกปากบอกลาเธอไปได้ จนกระทั่งถึงวันเดินทางจึงเขียนจดหมายลา พร้อมทั้งให้คำมั่นสัญญาว่าจะกลับมาแต่งงานกันและฝากจดหมายนั้นไว้กับเพื่อนรักซึ่งนับถือเสมือนญาติ พร้อมทั้งสั่งให้ช่วยดูแลเธอแทนเขาด้วย หลังจากที่พระเอกจากไป เพื่อนรักก็ทรยศ โดยแก้ไขข้อความในจดหมายให้กลายเป็นตรงกันข้าม ทำให้นางเอกเข้าใจพระเอกผิดและเป็นโอกาสให้เพื่อนผู้ทรยศเข้ามาตีสนิท ทั้ง ๆ ที่ตนเองมีภรรยาแล้ว แม้ว่าการกระทำเช่นนี้เป็นผลให้ภรรยาของเขาเสียใจจนสิ้นชีวิตก็ไม่อาจยับยั้งเขาได้ ตรงกันข้ามเขากลับพยายามใช้เสน่ห์หลอมนและอุบายทุกอย่างจนได้แต่งงานกับนางเอก นางเอกรู้ความจริงหลังจากแต่งงานแล้ว จึงไม่อาจแก้ไขอะไรได้ นอกจากเพิ่มความเกลียดชังให้แก่ผู้เป็นสามีของตน เมื่อพระเอกกลับมาและรู้เรื่องที่เกิดขึ้นแทนที่จะโกรธเพื่อนผู้ทรยศกลับให้อภัยเพื่อนผู้นั้นจึงสำนึกผิด และเมื่อแน่ใจว่าตนไม่มีโอกาสได้รับความรักจากภรรยาซึ่งช่วงชิงมาด้วยเล่ห์กลนั้น จึงยินยอมหย่าให้นางเอกเป็นอิสระ ต่อมาเมื่อเตรียมแต่งงานใหม่กับสาวใช้ในบ้าน ก็ต้องผิดหวังอีก เพราะผู้รักเก่าของสาวใช้นั้นได้แก่คนด้วยการมา

ฉากรักในหนังเขยรักสมัย ๒๔๖๑ - ๒๔๖๕

สาวรักและตนเองตายในวันแต่งงาน เพื่อนผู้ทรยศจึงสำนักในมาบของคนและสละกิเลส
 บวชเป็นภิกษุในพุทธศาสนาตลอดชีวิต และยกทรัพย์สินสมบัติให้แก่พระเอกและนางเอก ซึ่งได้
 แต่งงานกันในที่สุด

รักโศกแบบสามเส้า เรื่องเพลิงขรรษชาติ ของ พ. เนตรรังษี

เป็นเรื่องความรักระหว่างชายหนึ่งกับหญิงสอง ผู้ประพันธ์มุ่งแสดงความ
 รู้สึกและพฤติกรรมของหญิงที่เป็นฝ่ายทนายแพ และเป็นคู่เสี้ยสละ เรื่องเกิดขึ้นในมานเช้าซึ่งมี
 ผู้มีอาชีพต่าง ๆ เขาอยู่รวมกันห้าคน พระเอกเป็นนักประพันธ์ มีความสนิทสนมกับเพื่อนร่วม
 บ้านซึ่งเป็นหญิงสาว อาชีพช่างเย็บเสื้อ โดยที่ไม่ทราบเลยว่าเพื่อนหญิงคนนั้นหลงรักตนอยู่
 ทอมานางเอกได้มาเช่าบ้านอยู่รวมด้วย และเป็นที่รักใคร่ของทุกคนในบ้าน แม้แต่หญิงสาวที่
 เป็นเพื่อนสนิทของพระเอก ทอมานางเอกกับนางเอกรักกัน เพื่อนหญิงซึ่งหลงรักพระเอก
 อยู่จึงเสียใจมากจนลมเจ็บ แต่ก็พยายามหักใจเพราะถือว่านางเอกก็เป็นมิตรสนิท เมื่อ
 นางเอกทราบสาเหตุก็เสียใจที่ตนเป็นเหตุใหญ่ที่เธอรักคู่พี่สาวต้องมีความทุกข์ จึงเสี้ยสละ
 โดยหลบหนีไป ฝ่ายพระเอกเมื่อรู้ว่านางเอกหนีก็ยิ่งเสียใจจนเจ็บหนัก เพื่อนหญิงที่หลงรักจึง
 เข้าพยาบาล เมื่อนางเอกรู้ข่าวจึงมาเยี่ยมและกลับรักกันเช่นเดิมและได้แต่งงาน ส่วนหญิง
 ที่หลงรักพระเอกนั้นยอมเป็นผู้เสี้ยสละและพยายามขมความรู้สึกจนกลายเป็นคนเจ้าทุกข์ แต่
 ยังคงคิดถึงคู่สามีภรรยาทั้งสอง เช่นเคย

รักโศกที่จบอย่างเศร้า เรื่องเกิดเป็นหญิง ของ เรียมเอง

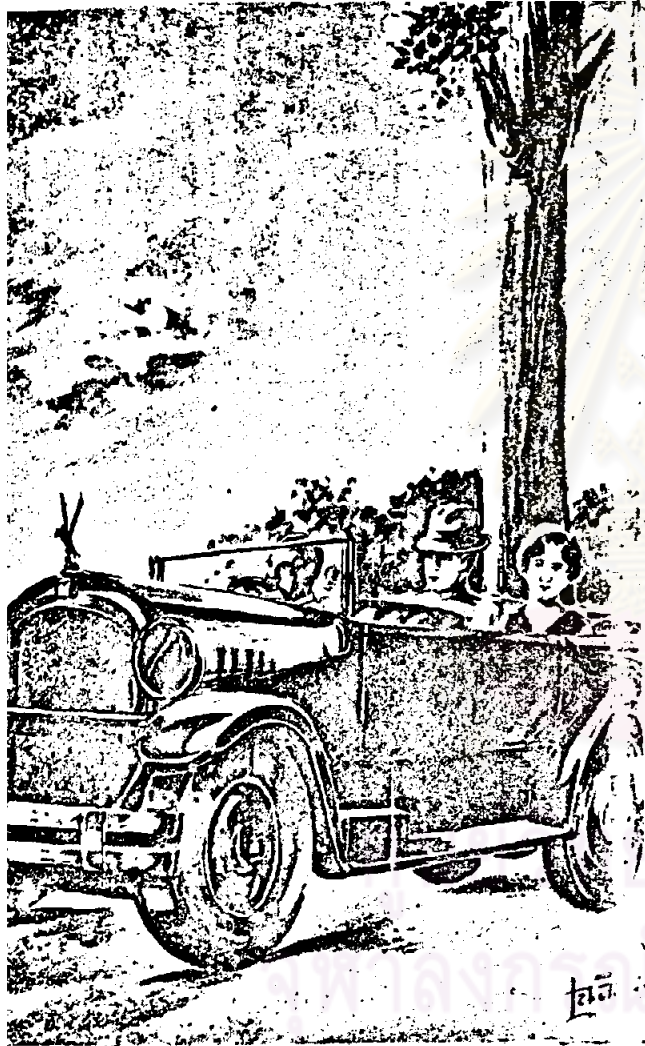
เป็นเรื่องความรักของชายหนุ่มชาวกรุงผู้มีตระกูลสูง มีการศึกษาดีและมี
 ฐานะดี แต่ใช้ชีวิตอย่างเหลวแหลกจนสิ้นเนื้อประดาตัว หลบหนีคดีเกี่ยวกับหนี้สินมาตั้งหลัก-
 แหล่งอยู่ที่ตำบลอาน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อย่างสันโดษ ณ ที่แห่งนี้เขาได้พบและรัก
 กับนางเอกขณะที่อยู่ใต้อาสน์หญิงสาวที่อ่อนแอ ในฐานะข้าหลวงของหมอมเจ้าหญิงองค์หนึ่งซึ่ง
 เสด็จมาประทับพักนอน เนื่องจากถูกบังคับให้เสกสมรสกับชายที่ไม่รัก และเพื่อประวิงเวลา
 แต่งงาน ทอมานางเอกรู้ความจริงว่านางเอกคือหมอมเจ้าหญิงองค์นั้น แต่ก็ยังคงรักกันอยู่
 ในที่สุดนางเอกรู้ว่าพระเอกรักผู้อื่นแล้วจึงเสี้ยสละโดยลอบให้พระเอกเข้าใจผิดว่าเขาจะ
 เสกสมรสกับหญิงผู้ใหญ่จันทาให้และให้พระเอกกลับไปแต่งงานกับคู่นั้น แต่เมื่อเขาไปแล้วเธอ
 ก็ยังคงประทับอยู่ที่เดิมและคอยฟังข่าวการแต่งงานของพระเอกด้วยความตรอมใจจนสิ้นชีวิต

รักสุข เป็นเรื่องรักที่มีอุปสรรคเล็กน้อยไม่ถึงกับทำให้ทุกข์ระทม เหตุการณ์
ในเรื่องอาจไม่สมเหตุสมผลนัก พระเอกกับนางเอกมีความสุขร่วมกันในตอนจบ นวนิยาย
ประเภทนี้ที่แต่งในสมัยนั้นนอกจากให้ความเพลิดเพลินแล้วมักสะท้อนสังคมและให้ข้อคิดเกี่ยวกับ
ชีวิตอันไม่ลึกซึ้งนัก เช่น เรื่องสภาพมนุษย์ โดย พ. เนตรรังษี

นางเอกพบพระเอกถูกทำร้ายบาดเจ็บจึงพามารักษาพยาบาล เพราะนึกว่า
พระเอกไร้ญาติขาดมิตร เนื่องจากพระเอกประพฤติตนเป็นคนดีและเรียบร้อย นางเอกจึง
ให้ความสนิทสนมมากจนเป็นที่เข้าใจกันทั้งสองฝ่ายว่าต่างรักกัน ท่อมามีเหตุบังเอิญที่ทำให้
นางเอกเข้าใจผิดว่าพระเอกมีภรรยาแล้ว และทอดทิ้งภรรยามาหลอกลวงเธอ จึงโกรธ
และเสียใจและตีตัวออกห่าง ทำให้พระเอกเสียใจเพราะไม่ทราบสาเหตุ จนกระทั่งเมื่อ
นางเอกรู้ความจริงว่าพระเอกเป็นบุตรชายขุนนางผู้หนึ่งซึ่งหนีออกจากราชสำนัก เพราะเหตุผิดใจ
กับนางประการ และผู้ที่เขียนจดหมายถึงพระเอกนั้นคือนางสาวของเขาซึ่งอ่อนวอนให้เขา
กลับไปอยู่บ้านตามเดิม ทั้งสองจึงปรับความเข้าใจกันและรักกันเช่นเดิม

รักเบาสมอง ผู้ประพันธ์มุ่งความบันเทิงจากเนื้อเรื่องและบทบาทของตัว
ละครเป็นสิ่งสำคัญ ตัวละครในนวนิยายประเภทนี้ยังคงเป็นผู้ที่อยู่ในสังคมชั้นสูง มีฐานะดี
และมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย ตามแบบตัวละครในนวนิยายประเภทอื่น พฤติกรรมและ
เหตุการณ์ในนวนิยายประเภทนี้มักเกิดจากความเข้าใจผิด อันเนื่องจากการปลอมตัวของตัว
เอก ทำให้วุ่นวายและสนุกสนาน ในที่สุดเรื่องก็จบลงอย่างมีความสุขด้วยการแต่งงานของ
พระเอกและนางเอก เช่นเรื่องปราวพยศ ของศรีบูรพา

นางเอกเป็นสาวสวยลูกเจ้าคุณ มีฐานะและการศึกษาดี เป็นสตรีสมัยใหม่
ที่มีความกล้า รักอิสระ ชอบเที่ยวเตร่ เต้นรำ ขับรถ และมีเพื่อนชายมาก แต่ไม่จริงจังกับ
ใคร กิตติศัพท์ของเธอจึงรั่วลือไปทั่วกรุงเทพฯ พระเอกเป็นบุตรผู้มีฐานะดีในต่างจังหวัด
เข้ามาศึกษาต่อชั้นมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ ได้มีโอกาสพบนางเอกและใคร่รู้อะไรของ
เธอ จึงสนใจและต้องการปราวพยศ จึงไปสมัครเป็นเสมียนในร้านหนังสือของนางเอก
โดยแสดงกิริยาอาการหยิ่งพองไม่ยอมอ่อนน้อมต่อเธอเช่นชายหนุ่มคนอื่น ๆ นางเอกจึงเริ่ม
สนใจในตัวพระเอก ต่อมาเมื่อได้พบพระเอกในสมาคมที่โกนหัวและเคน ก็ยิ่งเพิ่มความสนใจ
มากขึ้นตามลำดับ แต่ปกปิดด้วยการแสดงกิริยาเกลียดชัง ในที่สุดเมื่อพระเอกแสดงความ

เป็นสุภาพบุรุษป้องกันเกียรติของเขอจากการถูกชายที่คิดหวังในตัวเขอล่าร้าย จนถูกทำร้ายบาดเจ็บ นางเอกจึงยอมละยศ เรื่องจึงจบลงอย่างมีความสุข

อาชุนิยาย โครงเรื่องของอาชุนิยายในสมัยนี้มีสองแนว ซึ่งซ้ำกับที่เคยปรากฏในสมัยแรก ๆ โค้ดแกอาชุนิยายประเภทนี้สืบแบบเซอร์ลอคโฮลมส์ ซึ่งเริ่มแต่งในสมัยแรกโดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในชุดนิทานทองอิน และอาชุนิยายประเภทที่มีผู้ชาย เช่น ไอ้โม่ง ในแนวของหลวงสารานุประพันธ์ ซึ่งเริ่มตนด้วยเรื่อง แพรคำ เนื่องจากโครงเรื่องของอาชุนิยายทั้งสองแนวนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมเลย จึงไม่จำเป็นที่คนนำมาดล่าวซ้ำอีก

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ โครงเรื่องของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ทุกยุคทุกสมัยย่อมมีความคล้ายคลึงกันคือ อาศัยเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เป็นเครื่องกำหนดขอบเขตของเรื่อง และสร้างพฤติกรรมที่น่าตื่นเต้น อันเป็นการเชิดชูบทบาทของตัวเอกให้เด่นชัด นอกจากนี้ยังมีเรื่องความรักเข้ามาเกี่ยววนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ และเกร็ดพงศาวดารในสมัยนั้นมีจำนวนเรื่องมาก แต่ที่เด่นและมีคุณค่ามีน้อยเรื่องจึงไม่ได้รับความนิยมนัก นอกจากนั้นยังมีเป็นจำนวนมากที่ไซเคอโลจิสต์มองว่ามาจากพงศาวดารแล้วกำหนดสถานที่และบทบรรยายขึ้นใหม่ โดยมุ่งแต่ความสนุกสนานมิได้คำนึงว่าจะเป็นการเสื่อมเสียอย่างไรหรือไม่¹⁵¹ เนื่องจากโครงเรื่องของนวนิยายประเภทนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับในสมัยก่อน ๆ จึงไม่น่ามาดล่าวซ้ำอีก

นวนิยายผจญภัย นวนิยายผจญภัยในสมัยนี้มีทั้งแนวที่ประกอบด้วยเหตุการณ์ลึกลับและแนวที่เป็นเหตุการณ์ตามธรรมชาติ เรื่องที่สำคัญในยุคนี้ได้แก่เรื่อง วาร์นีย์ บทประพันธ์ของขุนวิจิต์มาตราในนามปากกา กาญจนาคพันธุ์ นวนิยายเรื่องนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นนวนิยายผจญภัยของไทยที่แท้จริงเรื่องแรก เพราะผู้ประพันธ์คิดตัวละครและเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นใหม่เองทั้งสิ้น ดังโครงเรื่องต่อไปนี้

¹⁵¹ สันต์ เทวรักษ์, บันไดแห่งความรัก (พระนคร : องค์การคำของคุรุสภา, 2504), หน้า 169-70. [สันต์ ท โคมลบุตร]

ชายหนุ่มนักโบราณคดีผู้หนึ่งได้กำไลโบราณมาไว้ในครอบครอง ได้พบความมหัศจรรย์ของกำไลนั้น จึงเกิดความสนใจ เขาพยายามอ่านข้อความในแผ่นจารึกเกี่ยวกับกำไลจึงรู้ว่านางวารุณีเจ้าของกำไลนั้นถูกสาปเป็นหินอยู่ที่ปราสาทหินที่พิมาย ถานางไคสวมกำไลคู่นี้ก็จะกลับมามีชีวิตขึ้นอีก ชายหนุ่มผู้นี้จึงเดินทางไปค้นหาสถานที่นั้น ผจญภัยจากคนป่า สัตว์ร้าย ภัยธรรมชาติ เถาวัลย์กินคนและอำนาจลึกลับต่าง ๆ ในที่สุดก็สามารถพาไทนางวารุณีกลับมามีชีวิตขึ้นได้ตามคำสาป เมื่อนางวารุณีช่วยให้เขาเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพแล้ว จึงสลายร่างไปสิงในรูปหินซึ่งเรียกกันว่านางลาวู ซึ่งเป็นที่เคารพและหลงใหลของชายหนุ่มในแถบนั้น

นวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นนวนิยายประเภทใหม่ ซึ่งเพิ่งเริ่มขึ้นในสมัยนี้ มีโครงเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัยซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์แขนงต่าง ๆ เช่น ชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ กลศาสตร์ คณิตศาสตร์ และอวกาศ เป็นต้น เหตุการณ์ที่ดำเนินไปในนวนิยายประเภทนี้มักเกิดจากการผจญภัยในดินแดนอันมหัศจรรย์ มีการใช้เครื่องมือหรืออาวุธสมัยใหม่ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดจากจินตนาการของผู้ประพันธ์ซึ่งอาจจะมีลักษณะไม่ตรงกับความเป็นจริงนัก เช่น ยานอวกาศและจรวด เป็นต้น ตัวอย่างโครงเรื่องนวนิยายประเภทนี้เช่นเรื่องธิดาแห่งรัชนิคร ของพิทยลักษณ์และไทยวัฒน

พระเอกเป็นนักดาราศาสตร์ชาวไทยทายาทเศรษฐีเชียงใหม่ ตรวจพบว่า มีมนุษย์อาศัยอยู่บนดวงจันทร์ เขาสามารถติดต่อสื่อสารกับคนเหล่านั้นจนมีความคุ้นเคยกับกษัตริย์และราชธิดาแห่งรัชนิคร ซึ่งเป็นเมืองหนึ่งบนดวงจันทร์ ต่อมาได้แต่งงานกับราชธิดาของกษัตริย์เมืองนี้ หลังจากนั้นจึงเดินทางโดยยานอวกาศจากโลกไปยังดวงจันทร์ พร้อมด้วยเพื่อนและน้องสาว เมื่อไปถึงได้รับการต้อนรับจากชาวรัชนิครซึ่งมีรูปร่างหน้าตาเหมือนมนุษย์บนโลกเป็นอย่างดี แต่ขณะที่ไปเที่ยวชมบ้านเมืองโดยยานอวกาศโคจรแล้ว เขาไปในเขตอีกเมืองหนึ่ง ซึ่งเป็นเอริกัน จึงได้รับอันตรายจากหมอกพิษทำให้สิ้นสติไป เมื่อพระเอกฟื้นขึ้นพบว่ากษัตริย์ราชธิดาและน้องสาวของตนหายไปจึงติดตามไปช่วยเหลือ แต่ตนเองถูกจับเพื่อนพระเอกซึ่งเดินทางไปช่วยได้ช่วยเหลือจนกองทัพของรัชนิครมาถึงจึงรอดชีวิตได้ หลังจากพักอยู่บนดวงจันทร์ชั่วขณะหนึ่งเพื่อนกับน้องสาวพระเอกก็แต่งงานกัน และเดินทางกลับมายังโลก ส่วนพระเอกยังคงอยู่ที่รัชนิครต่อไป

นวนิยายเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว นักประพันธ์ผู้เริ่มต้นและแก่นวนิยายประเภทนี้ที่สุดคือ กอกไมสค (ม.ล.บุษยา นิมมานเหมินทร์) นวนิยายประเภทนี้มีโครงเรื่องคล้ายกับนวนิยายรัก แต่ต่างกันที่ให้การให้รายละเอียดที่น่าสนใจเกี่ยวกับตัวละคร เหตุการณ์เล็กน้อย ที่แวดล้อมตัวละคร ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย ซึ่งนักประพันธ์นวนิยายในสมัยนั้นมองข้ามไปเสีย นอกจากนี้ยังแสดงปัญหาและคติชีวิตในคำที่เกี่ยวกับครอบครัวไว้อย่างดี ตัวอย่างโครงเรื่องนวนิยายประเภทนี้คือ เรื่องความฉิบ ครั้งแรก ของกอกไมสค ซึ่งมีแนวรักโศก

นางเอกเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนทั้งด้านรูปลักษณ์ คุณสมบัติและทรัพย์สินสมบัติ ชีวิตของเธอแวดล้อมไปด้วยสิ่งที่ดีงามน่าชื่นชม นอกจากนี้เธอยังเป็นที่รักของทุกคน แต่ชีวิตเธอต้องประสบความผิดหวังในเรื่องความรัก เพราะเลือกสามีผิด ในวัยสาวมีชายหนุ่มรักเธอมากมาย ล้วนแต่เป็นผู้ที่มีเกียรติยศและทรัพย์สินทั้งสิ้น แต่มีเพียงสองคนที่เธอให้ความสนใจเป็นพิเศษ คนหนึ่งเป็นผู้ที่เรียบร้อยมีคุณธรรมและมีความประพฤติดีพร้อม ส่วนอีกคนหนึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าตาคมคายบุคลิกลักษณะดี ทาทางโก้เก๋และมีเสน่ห์ในการพูดเอาใจสตรีแต่เจ้าชู้ บรรดาญาติและเพื่อนต่างสนับสนุนคนแรกเพื่อความสุขและราบรื่นในชีวิตแต่งงาน ซึ่งเธอก็เห็นด้วย แต่เนื่องจากเธอเป็นผู้ที่ชอบเค้นต่อกรเอาชนะหญิงสาวคนอื่น ๆ จึงเลือกชายเจ้าชู้ หลังจากแต่งงานแล้วมีความสุขได้ไม่นาน สามีของเธอก็นอกใจทิ้ง ๆ ที่ยังคงรักเธออยู่ กวญทมิฬฐานะเธอจึงขอแยกทางและกลับมาอยู่บ้านเดิม พร้อมควายนุตรชายคนหนึ่งด้วยความเข้าใจ ในขณะที่เดียวกันนี้ยังคงมีชายอีกคนหนึ่งที่เคยรักเธอตั้งแต่ครั้งยังสาวซึ่งยังคงรักและรอคอยเธออยู่

นวนิยายแสดงชอกคิด นวนิยายประเภทนี้เพิ่งเริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2472 จึงยังไม่แพร่หลายนัก นวนิยายประเภทนี้แต่งยากเพราะผู้ประพันธ์ต้องมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนอย่างดี ชอกคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏเป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาพสังคมในขณะนั้นเป็นส่วนใหญ่ วิธีแสดงชอกคิดตรงไปตรงมาและค่อนข้างรุนแรง โครงเรื่องของนวนิยายประเภทนี้ย่อมแตกต่างกันตามแนวความคิดที่ผู้ประพันธ์ต้องการแสดง ตัวอย่างเช่นเรื่องละครแห่งชีวิตของหม่อมเจ้าอากาศคำเก็ง รัชพิพัฒน์ แสดงชอกคิดเรื่องชีวิตมนุษย์ว่าเหมือนกับละครก็มีความเปลี่ยนแปลงไปไต่ต่าง ๆ ผู้ประพันธ์เสนอเรื่องทำนองชีวิตประวัติของตัวละคร

เอกฝ่ายชายซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องชีวิตของตนเอง

พระเอกเป็นบุตรชายคนหนึ่งของขุนนางชั้นผู้ใหญ่มีมั่งคั่งและมีชื่อเสียง แต่เป็นผู้ที่ไม่ได้รับความรักและความยุติธรรมจากบิดามารดา เช่นเดียวกับพี่น้องคนอื่น ๆ จึงไม่สู้จะมีความสุขนัก เมื่อเขาสู้อยู่หนุ่มมีเพื่อนหญิงซึ่งเป็นน้องสาวของเพื่อนรัก จึงทำให้เขารูสึกอบอวนและมีความสุขขึ้นบ้าง ต่อมาเพื่อนรักได้รับทุนไปเรียนต่อต่างประเทศ และเพื่อนหญิงผู้นั้นก็หันไปสนใจหนุ่มนักเรียนนอก เขาจึงผิดหวังมากและปรารถนาจะไปต่างประเทศบ้าง ความหวังของเขาเป็นจริงเมื่อเขาได้รับเงินมรดกจำนวนหนึ่ง ซึ่งมากพอที่เขาจะดำรงชีวิตอยู่ในต่างประเทศได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีเกิดขึ้นเช่นนี้ เพื่อนหญิงและครอบครัวของเขากลับมาชื่นชมในตัวเขามาก ทำให้เขาเข้าใจมนุษย์ในสังคมมากขึ้น เมื่ออยู่ในประเทศอังกฤษ เขาคงผิดหวังในตัวเพื่อนรักซึ่งกลายเป็นคนเห็นแก่ตัว แต่ก็ได้พบความสุขสลับขึ้นจากรักของเพื่อนสาวชาวอังกฤษซึ่งเป็นนางเอกในเรื่อง และได้รับความรักใคร่เอาใจใส่จากสามีภรรยาชาวอังกฤษซึ่งเป็นผู้อุปการะเขาในขณะที่อยู่ในประเทศอังกฤษ ต่อมาชีวิตของเขารุ่งเรืองขึ้นอีกขั้นหนึ่งด้วยการได้เข้าสู่อาชีพนักหนังสือพิมพ์และได้ท่องเที่ยวไปในประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป ระยะเวลาที่เขาจึงมีทั้งเกียรติยศและความสุข หลังจากนั้นไม่นานนักชีวิตเขาก็เปลี่ยนแปลงไปในทางร้ายอีก คือได้ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์อย่างสาหัสจนทำให้ต้องละทิ้งอาชีพนักหนังสือพิมพ์และคู่รักด้วยความจำใจ และตัดสินใจไปเผชิญโชคในอเมริกา เขามีโชคได้รับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงให้เขาเรียนในมหาวิทยาลัยในอเมริกา แต่ไม่สำเร็จ เนื่องจากดวงตาพิการ ในที่สุดเขาจึงต้องเดินทางกลับประเทศไทยอย่างไร้ปริญญา แต่ก็ได้รับประสบการณ์ในชีวิตอย่างมาก ชีวิตของตัวละครนี้เปลี่ยนแปลงไประหว่างความสุขกับความทุกข์ ตลอดเวลาทำให้เขากลายละครตั้งที่ผู้ประพันธ์ให้ขอคิดไว้ว่า ชีวิตคือละคร

ข. ตัวละคร ตัวละครในนวนิยายสมัยนี้มีลักษณะบางอย่างที่ยังคงเหมือนกับในระยะที่สาม แต่ก็มีความเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะสมจริงมากขึ้น การบรรยายตัวละครในนวนิยายประเภทที่เจริญรอยตามแบบเก่าหรือประเภทที่ไม่ได้รับความนิยมนัก ได้แก่ นวนิยายรักแบบเพอฝัน อาชญากรรม นวนิยายผจญภัย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ และนวนิยายเชิงวิทยาศาสตร์ ยังคงใช้กลวิธีแบบเก่าคือ ผู้ประพันธ์เล่าเรื่องของตัวละคร

โดยตรง บุคลิกลักษณะของตัวละครบางชนิดในนวนิยายเหล่านี้ยังคงเป็นแบบฉบับที่มองเห็นได้ชัดเจน ตั้งแต่ต้นว่าเป็นคนดี หรือคนเลว สิ่งที่แตกต่างไปจากเดิมเล็กน้อยคือสำนวนภาษาที่ใช้ในการบรรยายซึ่งมีความเรียบง่าย และเป็นธรรมชาติมากขึ้น ส่วนตัวละครในนวนิยายประเภทที่เริ่มขึ้นใหม่ตามวิธีการประพันธ์ของตะวันตกได้แก่นวนิยายรักในแนวสมจริง และนวนิยายแสดงข้อดีมีลักษณะและวิธีการบรรยายซึ่งทำให้มีความสมจริงมากขึ้น ดังนี้

(1) ตัวละครเอกไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่อยู่ในวงสังคมชั้นสูง และเป็นผู้ร่ำรวยเสมอไป อาจเป็นสามัญชนซึ่งมีความยากจนและประสบความลำบากด้วยประการต่างๆ เช่นตัวละครเอกในเรื่อง โลกสันนิบาต ของ ศรีบูรพา

(2) ลักษณะของตัวละครเปลี่ยนจากแบบฉบับเป็นตัวละครที่มีทั้งข้อดีและข้อบกพร่อง และมีความเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ เช่นตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องความผิดครั้งแรกของคอกไม้สด

(3) การบรรยายตัวละครที่สำคัญ ๆ นอกจากจะให้รายละเอียดลักษณะภายนอกได้แก่รูปร่างหน้าตา และการแต่งกายแล้ว ยังให้รายละเอียดด้านความรู้สึกและอารมณ์ด้วย อันเป็นการทำให้ตัวละครนั้นมีลักษณะสมจริงยิ่งขึ้น

(4) สำนวนภาษาที่ใช้ในการอธิบายตัวละครเป็นบรรยายโวหารมากกว่าพรรณนาโวหาร ซึ่งนิยมใช้ในสมัยก่อน ศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้เป็นคำสามัญที่เข้าใจง่ายและมีความหมายตรง

พระเอก มีลักษณะแตกต่างกันไปบ้างในนวนิยายแต่ละเรื่อง และแต่ละประเภท พระเอคนวนิยายรักแบบสมจริงสมัยนี้แตกต่างจากในนวนิยายรักแบบเดิมคือ มีรูปร่างลำสันแข็งแรง มีความอดทนและเด็ดเดี่ยวอันเป็นลักษณะของชายชาติวีร ซึ่งเป็นที่นิยมในปัจจุบัน แทนที่จะเป็นผู้ที่มีรูปร่างสะโลดสะออง ฉิวบาง และอ่อนแอเช่นพระเอคนวนิยายรักสมัยก่อน ตัวอย่างเช่น ประกาศแห่งเรื่อง เกิดเป็นหญิง ของ แม่อนงค์

... รูปร่างหน้าตาของชายผู้นี้มีลักษณะน่าสังเกตุอยู่ไม่น้อย เหมือนกัน เป็นคนลำสันและสูง คางยื่นริมฝีปากบางและเมมแน่น อยู่เบื้องนิจ แต่อะไรก็ไม่เท่ากันกับนัยตานัน... นัยตาอันเป็นที่เหล็กกล้าระคนไปช่วยประกายของความแข็งแรง ชนชม บิกบิน

พระเอกนิยายโลกใบนี้จตุชัย

ภาพนายสนทพระเอกในเรื่อง "ปราบโจรสลัด"

พระเอกนิยายชีวิตเขมร

มณูญ คุปตวสุ [พระเอก]

และคุณ 1 ขอนความอ่อนหวานหรืออ่อนโยนใด ๆ ตามธรรมชาติ
ไว้ ณ ที่หนึ่งทีใดโดยสิ้นเชิง... 152

ลักษณะของพระเอกอีกแบบหนึ่งซึ่งเปลี่ยนแปลงไปคือ เป็นคนสามัญ ซึ่งมี
ฐานะยากจน แทนที่จะเป็นผู้อยู่ในวงสังคมชั้นสูงเช่น ถนิต กุศลนิคม ในเรื่อง โลกสันนิวาส
ของ ศรีบูรพา

เธอกำลังหนุ่มแท้ ๆ อายุตกอยู่ในเกณฑ์ 24 ปี รูปร่างค่อนข้างใหญ่ ใบหน้าคมสัน แต่หวาดำเกรียมซึ่งน่าจะเกิดจากความ
ตรากตรำต่อการทำงานอย่างหนึ่งและตรากตรำต่อเหตุทุกซอรอนใจ
อย่างหนึ่งประกอภกัน หน่วยตามอกลักษณะว่าซื่อสัตย์ ซอมสงบ
และเป็นคนพากเพียร ถ้าใบหน้านั้นกลับแจ่มใสโดยที่ไม่มีเรื่อง
รอนใจอะไร ก็มโกลตกแต่งควยเครื่องอุปโภคที่มีค่าสูงกว่าที่ไซ้
อยู่ในเวลานี้บ้างสักเล็กน้อยแล้ว เธอจะเป็นที่มั่งงาและสวย
เกมมากที่เคียว 153

พระเอกในนวนิยายบางเรื่องมีลักษณะเป็นหนุ่มทันสมัยที่ได้รับอิทธิพลของ
ตะวันตกในด้านชีวิต ความเป็นอยู่ และรสนิยมอย่างมาก อันเป็นลักษณะที่แท้จริงซึ่งปรากฏ
ในสมัยนี้ ตัวอย่างเช่น อมร รัตนโสภา แห่งเรื่องหนุ่มสมัยใหม่ ของ ก.อรุณประเสริฐ

อมร รัตนโสภา ชายหนุ่มที่มามองอยู่ในโสทรแห่ง
ประสาทของหนุ่มสาวชาวพระนคร มีความงามแห่งใบหน้า
ท่าทางคองตาของหนุ่ม ๆ สาว ๆ ที่เคยพบเห็น เธอเป็น
นักกีฬาทุกอย่าง เป็นตักเต็นร่า มีนามบรรดือถึงก็มีผู้ใจ

152 แม่อนงค์ (มาลัย ชูพินิจ) เกิดเป็นหญิง (พระนคร : องค์การคำของ
คุรุสภา, 2504), หน้า 3.

153 ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์), โลกสันนิวาส (พระนคร : มกุฎศึกษา,
2511), หน้า 4.

กันว่า อมร รัตนโสภาส เสน่ห่าทำสวยที่สุดในสยาม และเป็น
นักคนตรี มีชายหนุ่มหลายคนไปร เซออาจจะสี่ไวโอดินปลอม
ประโลมดวงใจของหญิงสาวให้เคลิบเคลิ้มไหลหลง และไผ่ฝัน
ถึงไค้สิ ๆ ... 154

นางเอก นางเอกนวนิยายทุกประเภทในทุกสมัยที่กล่าวมาแล่วมีลักษณะ
ประจำสองประการคือ เป็นผู้ที่มีความงามและมีคุณสมบัติของกุลสตรี ส่วนเรื่องทรัพย์สินสมบัติ
นั้นเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นตอ้งมีเสมอไป นางเอกนวนิยายในสมัยที่สี่นี้ส่วนใหญ่ยังคงมีลักษณะเช่น
เดียวกับในสมัยก่อน ๆ คือ มีรูปร่างหน้าตาสวยงาม และความประพฤติเรียบร้อยสมกุลสตรี
แต่ในวนิยายบางประเภทและบางเรื่องเริ่มมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป คือเป็นผู้ที่มีการศึกษา
ดี คล่องแคล่วว่องไวตามแบบตะวันตก และเริ่มมีนางเอกที่ค้อยในคานความงาม แต่เคนใน
คานจิตใจ

การบรรยายความงามของนางเอกในยุคนี้ส่วนใหญ่ยึดแนวเดิมคือ เริ่ม
บรรยายความงามของใบหน้าไปยังรูปร่างผิวพรรณและเครื่องแต่งกาย ตลอดจนกิริยามารยาท
ลักษณะของนางเอกที่พบบ่อนคือ ใผ่ผิงเกิ้ล ใบหน้าอ้มเอิบประกอบด้วยรอยลักยิ้มที่แกม
ผิวขาวผ่องใส แต่งกายตามสมัยนิยมคือุ่งขึ้นและสวมเสื้อแพรสีตามวัน ตัวอย่างการบรรยาย
ความงามของนางเอกในลักษณะเช่นนี้ เช่น เรื่องสภาพมนุษย์ของ พ. เนตรรังษี และเรื่อง
มารมนุษย์ ของศรีบูรพา เป็นต้น พ. เนตรรังษีบรรยายลักษณะนางเอกใในเรื่องสภาพมนุษย์
ว่า

... หลอนเป็นหญิงงามบริสุทธิ์ สดใสในวัย 19 ปี ทัศน
ทรงชิ่งเกิ้ล ซึ่งดูงามรับกับวงหน้าอ้มเอิบมีรอยลักยิ้มเป็นแอง
นุ่มที่แกวซ้าย เพิ่มความยั่วชวนชวนเสน่ห่าเมอครายิ้ม แววตา

ของหลอนสุกเป็นเงาปราบ โทคาซลับแต่ไสบริสุทธ์เช่นเดียว
กับแววตาของเด็กหญิงไม้เคียงสา¹⁵⁵

ศรีบูรพา บรรยายนางเอกในเรื่องมารมณุษย์ดังนี้

หลอนนุ่งชิ้นใหม่สีเลือดคนก เสื้อแพรสีชมพูแบบสมัยกับทรงผม
ซิงเกิ้ล เวยล้าคอและทอนแขนอันขาวสะอาดออกมารับแสง
ตะเกียงเจ้าพายุ ความเปล่งปลั่งจับนัยตา หาสีงโตเปรียบ
ปานมิไค หลอนประทับเครื่องอาภรณ์เล็กน้อย รั้นสีค่า
พร้อมควยลือกเกศซึ่งสวมอยู่ที่คอของหลอนนั้น ชับสีเนื้อใน
นวลงามขึ้นอย่างประหลาด¹⁵⁶

มีนวนิยายรักหลายเรื่องซึ่งแสดงลักษณะของหญิงสาวที่ทันสมัยในขณะนั้น
ซึ่งเป็นผู้ที่มีการศึกษาคี มีความคิดใหม่ ๆ เรื่องสิทธิและเสรีภาพของสตรี จึงปฏิบัติตนตาม
แบบสตรีตะวันตกนับตั้งแต่เรื่องการแต่งกายจนถึงความประพฤติในด้านการแต่งกายแม้ว่าจะ
ยังคงรักษาลักษณะของไทยไว้คือ การนุ่งชิ้นแต่ก็มีบางโอกาสที่ตัวละครสวมกระโปรงและแต่ง
ตัวอย่างฝรั่ง นอกจากนี้แบบเสื้อและทรงผม ตลอดจนเครื่องประดับต่าง ๆ ก็ล้วนแต่ตาม
สมัยนิยมของตะวันตกทั้งสิ้น ในด้านความประพฤติ สตรีสมัยใหม่ตามที่ปรากฏในนวนิยาย
สมัยนั้นนิยมการเที่ยวเตร่ คบเพื่อนชายอย่างเสรี นิยมการไปงานเลี้ยงที่มีการเต้นรำ และ
การรื่นเริงอื่น ๆ นอกจากนี้ยังเล่นกีฬาประเภทต่าง ๆ เช่น เทนนิส แบดมินตัน และการ
ขับรถ เป็นต้น

ลักษณะดังกล่าวมานี้ในนวนิยายบางเรื่องอาจไม่ใช่ตัวเอก แต่ก็เป็นเครื่อง
แสดงความเปลี่ยนแปลงในการสร้างตัวละครและสะท้อนภาพของสตรีในสมัยนั้นอีกด้วย ซึ่ง

¹⁵⁵พ. เนตรรังษี (พจน์ เนตรรังษี), "สภาพมณุษย์," เสนาศึกษาและแคววิทยาศาสตร์, 12(พฤษภาคม, 2471), 772.

¹⁵⁶ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์), มารมณุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 2, พระนคร : มติศึกษา, 2511), หน้า 35-6.

ในบางครั้งก็แสดงว่าผู้ประพันธ์มิได้เห็นชอบด้วย ตัวอย่างตัวละครหญิงในลักษณะดังกล่าว
มานี้ เช่นในเรื่องหนุ่มสมัยใหม่ ของ ก.อรุณประเสริฐ

"หลอนซอกัลยา" อมรกลาวต่อไป หลอนได้เคยผ่านการ
ศึกษาและสมาคมที่สูงมาแล้ว และการอบรมชั้นสูงของหลอน
นั่นเองชักจูงดวงใจให้ทะเยอทะยานซึ่งหลอนได้เห็นยว้ง
ความเปรี้ยว ความสมัยแบบฝรั่งจา ไว้อย่างหลอน ละทิ้ง
ไม่ได้ หลอนต้องการทำอะไรทุกอย่างให้เหมือนผู้ชาย
ผู้ชายทำอะไร ? หลอนต้องทำไปอย่างนั้น ผู้ชายมีเพื่อน
ฝูงมาก ๆ เพี้ยวเตรไคอย่างไรหลอนต้องทำไปอย่างนั้น
หลอนเห็นผู้ชายเหมือนผู้หญิง คบคาสมาคมเพี้ยวเตรด้วยกัน
ไคไม่เลือกหน้า สักแต่ว่าให้หลอนรู้จักกับเขากันแล้วกัน หลอน
เห็นกรุงเทพฯ เหมือนปารีส ซอที่หนักมีอยู่ที่หลอนเห็น
ผู้ชายเหมือนผู้หญิง¹⁵⁷

ในนวนิยายบางเรื่องตัวละครฝ่ายหญิงมีลักษณะที่แสดงเสรีภาพและเก่งกล้า
ตามแบบตะวันตกยิ่งขึ้นไปกว่านี้อีกคือ สามารถบอกรักผู้ชายได้อย่างตรงไปตรงมา
ตัวละครในเรื่องทหารพระราม 6

... เจ้าหลอนเป็นหญิงรุ่นสาวจะพูดบอกความรักกับชาย
หนุ่มควายปากของหลอนเองเจ้าหลอนก็อาย ฉะนั้นจึงไคเขา
ไปในห้องเขียนจดหมายแทนคำพูด มายืนส่งให้เพี้ยว ๆ มิ
ไครู้สึกว่าคุณจะไครับจดหมายรักจากสตรีสาวผู้นี้ ขณะเมื่อ
ส่งให้ดวงใจของตบนี้ก็เสียว่าเป็นจดหมายเรื่องสำคัญอะไร

¹⁵⁷ ก. อรุณประเสริฐ (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า 22.

อย่างใดอย่างหนึ่งกระมัง จึงได้คล้อออกอ่านมีใจความว่า

"คุณเพียว ก็ฉันรักคุณ"

เพียวอ่านแล้วกำเศษกระดาษหย่อนลงกระโถนข้างเก้าอี้
พลางยื่นยิ้มควยอาการเรียบ ๆ... 158

ค. บรรยายกาศ การสร้างบรรยายกาศในนวนิยายสมัยนี้ แตกต่างจากสมัย
ก่อนมากทั้งในด้านการใช้สำนวนภาษา ลักษณะการบรรยายและการเปรียบเทียบ ผู้ประพันธ์
มิได้มุ่งแสดงสำนวนโวหารที่ไพเราะคมคายหรือความสามารถในการใช้คำที่แปลกและเป็น
ศัพท์สูง เช่นในสมัยก่อน การเปรียบเทียบจะเปรียบกับสิ่งที่เข้าใจง่ายและใกล้เคียงที่สุด การ
ให้รายละเอียดสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบรรยายกาศ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ธรรมชาติหรือความ
เคลื่อนไหว ผู้ประพันธ์พยายามทำให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและแสดงภาพที่เป็นจริงในสมัยนั้น
ทุกแง่มุม โดยไม่คำนึงว่าต้องเป็นสิ่งที่สวยงามน่าชมหรือเป็นสิ่งที่ตรงกันข้าม เช่นการ
พรรณานานาจากถาดถึงบานที่เกาะขอบช่อไม้ไผ่อยู่ เช่น เรื่องสงครามชีวิตของ ศรีบูรพา

ฉันเรียกสิ่งนี้ว่าบาน / ซึ่งระบายควยสีเทาของหยักใบ
ที่นอนมวนชกอยู่ในเสื่อทางมุมคานขวา ที่ฝาผนังคานเคียง
กันมีรูปผู้หญิงสวยแต่งตัวไป 3-6 รูป เขาพิมพ์ไว้ในหนังสือ
สยามราษฎร์ ฉันเห็นว่าสวยดีก็เลยเอามาปิดดูเล่น ถัดมา
มีปฏิทินแขวนคานห้อยไว้กับตะปู... ตะเกียงหลอดหนึ่งดวง
วางอยู่ใกล้ ๆ กับกองเสื่อผ้า ที่บานฉันไม่มีหน้าต่าง มีแต่
ประตูหลังซึ่งเปิดไว้ออกไปถึงครัว เครื่องประดับประจำ
นอกจากที่กล่าว ก็ไม่มีอะไรอื่นอีกที่จักว่าสำคัญ... หองรับแขก

¹⁵⁸ ศรีคำเกิง (นามแฝง), ทหารพระราม 6 (ม.ป.ท., 2474),

ห้องนอน ห้องเขียนหนังสือ ห้องแกงครัว ห้องนั่งเล่น ห้อง
รับประทานอาหารรอยแปดอย่างรวมอยู่บนเนื้อที่เหล่านี้
ทั้งหมด... 159

แม้แต่เนื้อเรื่องกล่าวถึงบ้านที่ใหญ่โตหรูหราก็ไม่นิยมบรรยายละเอียด
โดยใช้ถ้อยคำไพเราะสะสวยเกินความจริง แต่บรรยายสั้น ๆ ง่ายให้มองเห็นภาพจน
โดยใช้ภาษาสามัญ

บ้าน "เมณะศิริ" ตั้งอยู่ตอนกลางของถนนเคโระ คิวบ้าน
ไม่ใช่คึก แต่เป็นเรือนไม้สักอันมีศาลาสีครามอ่อน ๆ ภูเขา
การออกแบบและตกแต่งเป็นไปอย่างทันสมัย มีเรือนดอกไม้
ศาลาพักผ่อนและกุเล็ก สะพานน้อยอยู่ในบริเวณบ้าน โดยรอบ
อากาศเซ็กซี่ควรวัวเถาทรูจีน ซึ่งกำลังออกดอกแดงสะพรั่ง
นับเป็นบ้านที่เชิดหน้าชูตาหลังหนึ่งในถนนสายนั้น¹⁶⁰

การบรรยายธรรมชาติก็มีลักษณะเช่นเดียวกันคือ ใช้สำนวนภาษาเรียบ
ง่ายและชัดเจน เปรียบเทียบกับสิ่งที่เข้าใจได้ง่ายและสมจริง เช่น

เช้าวันนี้ทะเลยิ่งคงามกว่าสองวันที่แลมาแล้ว คือพระอาทิตย์
เริ่มโผล่จากขอบทะเลยังไม่เห็นดวง ส่วนก้อนเมฆที่บัง
ดวงอาทิตย์อยู่นั้นเป็นสีน้ำเงินแก่และดูเป็นปุยคล้ายสำลีที่ยอม
ด้วยแสงสีเหลืองแก่ ถัดจากสีน้ำเงินมีลักษณะคล้ายแสงไฟ
ฉายจากถ้ำมืด น้ำในเวลานี้สีเขียวเปลือกแดงโม กับสีแสง
ขาวยิบ ๆ แกรม ช่างงามแท้ ๆ¹⁶¹

¹⁵⁹ ศรีบูรพา (กุลหลาบ สายประดิษฐ์), สงครามชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 6, พระนคร:
ดวงศึกษา, 2508), หน้า 2-3.

¹⁶⁰ ศรีบูรพา (กุลหลาบ สายประดิษฐ์), ลูกผู้ชาย (พิมพ์ครั้งที่ 2, พระนคร:
ดวงศึกษา, 2510), หน้า 71-2.

¹⁶¹ ดอกไม้สด (ม.ล.บุญญา นิรมานเหมินทร์), นิจุ (พิมพ์ครั้งที่ 2, พระนคร:
ดวงศึกษา, 2505), หน้า 70.

การบรรยายฉากอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งเป็นของใหม่คือ การให้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวละครในฉากว่าตัวละครแต่ละตัวอยู่ที่ใด กำลังทำอะไร มีสีหน้าและลักษณะท่าทางอย่างไร โดยใช้สำนวนภาษาเรียบง่ายเป็นธรรมชาติ และทำให้เกิดภาพพจน์เช่น

คุณปานั่งเข่าแวนอ่านหนังสือพิมพ์เฉยๆทำเป็นทองไมรูร้อน อยู่ในเก้าอี้ตรงหน้าต่างชั้นนอก พื่อมองอยู่ในเก้าอี้ฉนวนห้องชั้นในติดกับประตูห้องแต่งตัว เจยหน้ายิ้มกับฉันทันหนึ่ง แลวกมลงถักลูกไม้ต่อไป แมตักเป็นทั้งนางนมของพื่ออง และซาเกาเตาเลี้ยงของตระกูลนี้ทั้งพิบเพียบเรียบรอยอยู่กับพื้นซัดมันไกล ๆ นายสาว วางสีหน้าคล้ายจะซ่อนยิ้มไว้ได้ อย่างลำบากใจเต็มที ทุกสิ่งในห้องนี้ช่างเต็มไปด้วยความ ลึกลับมหัศจรรย์ไปเสียทั้งสิ้น 162

ง. บทเจรจา บทสนทนาของตัวละครในสมัยนี้มีลักษณะสมจริงมากกว่าในสมัยก่อน ๆ กล่าวคือสำนวนภาษาเป็นธรรมชาติคล้ายกับที่พูดกันในชีวิตประจำวัน มีการใช้สรรพนามต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกับในปัจจุบัน เช่น คุณ ผม ฉันทัน อย่างแพร่หลายในนวนิยายประเภทต่าง ๆ นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังนิยมใช้บทเจรจาเสนอรายละเอียดต่าง ๆ ในเรื่องแทนการบรรยาย วิธีนี้ทำให้เรื่องมีลักษณะสมจริงและไม่น่าเบื่อหน่าย รายละเอียดต่าง ๆ ที่บทเจรจาสามารถเสนอได้ เช่นที่เกี่ยวกับตัวละคร การดำเนินเรื่องและการสะท้อนภาพสังคมและชีวิตในสมัยนั้น ตัวอย่างบทเจรจาและการใช้สำนวนโวหารในลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏในนวนิยายสมัยนี้ เช่น

การใช้สรรพนาม คุณ ผม และฉันทัน ในการสนทนาระหว่างหญิงชายที่มีฐานะเสมอกัน เช่น ในเรื่องลูกผู้ชาย ของศรีบูรพา

"ฉันทันอ้วนขึ้นหรือคะ มาโนช ?"

"ก็อาจเป็นไปได้ แต่ที่กล่าวว่าแปลกผมไม่ได้หมายถึง
ร่างกาย ผมหมายถึงจิตใจของคุณต่างหาก"

"ใจคอของคิฉันนะหรือคะแปลก ? นึกไปละ ?"

"คิดว่าไม่นึกแน่ /" กล่าวอย่างหนักแน่น "ดูคุณออก
จะซาเห็นต่อผมเสียจริง ๆ"¹⁶³

บทเจรจาที่เหมาะสมกับบุคลิกลักษณะของตัวละคร บุคลิกลักษณะของตัวละครในนวนิยายย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามสมัย โดยเฉพาะในนวนิยายซึ่งผู้ประพันธ์ประสงค์จะให้มัลักษณะสมจริง ผู้ประพันธ์ต้องจำลองลักษณะของมนุษย์จริง ๆ ลงไว้ในตัวละครอย่างครบถ้วน รวมทั้งคำพูดของตัวละคร ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่จะทำให้ตัวละครนั้นมีความสมจริงยิ่งขึ้น ในสมัยรัชกาลที่ 7 ในระยะก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสมัยที่มีผู้ไปศึกษาต่างประเทศมาก มีบางคนที่มีอิทธิพลของตะวันตกไว้อย่างเต็มที่ทั้งในด้านความประพฤติและคำพูด จึงปรากฏว่าเกิดเป็นสมัยนิยมพูดภาษาอังกฤษปนไทยอยู่ในคนบางกลุ่ม ในนวนิยายซึ่งมีตัวละครในลักษณะเช่นนี้จึงต้องมีบทเจรจาที่ใช้ภาษาอังกฤษปะปนไปกับภาษาไทยอย่างไม่จำเป็น เช่น ในนวนิยายเรื่องปราบพยศ ของศรีบูรพา

"อ -" หลอนหยุดและลอบชายทางทิศบูรพาปรากฏลักษณะของชายหนุ่ม รู้สึกขมขื่นและแปลกใจที่มาพบคนพูดอย่างง่าย ๆ เช่นนี้มีอยู่ในโลก "คุณรู้สึกบางหรือเปล่าว่าแอมพลีชั่นของคุณไม่ได้แซคศิสไฟน์อย่างเพียงพอ"

"แต่บัดนี้ผมก็ได้พยายามอยู่ทุกทางที่จะทำให้คุณพอใจอย่างถึงขนาด"¹⁶⁴

¹⁶³ ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์), ดูผู้ชาย, หน้า 187.

¹⁶⁴ ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์), ปราบพยศ, หน้า 20.

บทเจรจาซึ่งสะท้อนภาพสังคม บทเจรจาชนิดนี้นอกจากจะช่วยสร้างบรรยากาศและเหตุการณ์ในเรื่องแล้วยังเป็นประโยชน์ในการสะท้อนสภาพการณ์เป็นไปในสมัยที่แต่งนวนิยายเรื่องนั้น ๆ สภาพสังคมที่ผู้ประพันธ์นวนิยายในสมัยนี้มักแสดงคือเรื่องเกี่ยวกับการคุณภาพ ตัวอย่างเช่น บทเจรจาในเรื่องความรักคือกระแสน้ำไหล แต่งโดย ป.บูรณศิลปิน มีใจความดังต่อไปนี้

วันโรหนอกคือเป็นวันอันร้ายกาจที่เปลี่ยนแปลงชีวิต
ของข้าพเจ้า - วันนั้นข้าพเจ้าก็กลับมาบ้านพร้อมด้วย
ความหิวเสียด - ความกลัดกลุ้มใจพันทวี

"ยอครัก-" ข้าพเจ้ากล่าวกับแม่ภรรยาสาวสวยใน
ขณะที่นั่งลงรับประทานอาหารพร้อมกับเจ้าหลอน" ที่
ต้องจากงานแล้ว /"

"เจ้าหลอนสอ" ออกจากงาน / หมายความว่า
เราจะคงจนเช่นนี้หรือ ?"

"ถูกแล้ว ที่รัก" ข้าพเจ้าตอบด้วยความสลัดใจ...
สีหน้าของเจ้าหลอนเมื่อครั้งนั้นปรกติ "น้องคิดว่า
เราคงจะไม่ยากจนนานนะคะ เชื่อว่าคงพ้นหางาน
ทำได้โดยเร็ว"

"ไม่แน่นัก /" ข้าพเจ้าตอบสำเนียงเป็นปรกติ
"สมัยนี้เป็นสมัยของการตัดทอนรายจ่าย ไม่แต่ทาง
ราชการเท่านั้น ตามห้างร้านต่าง ๆ ย่อมเป็นเช่น
เดียวกัน ทำให้ใจที่ ๆ เกิดยอครัก"¹⁶⁵

¹⁶⁵ป. บูรณศิลปิน (นามแฝง), "ความรักคือกระแสน้ำไหล," สารานุกรม,
2(สิงหาคม, 2470), 2310-11.

จ. ทัศนคติของผู้แต่ง ผู้ประพันธ์นวนิยายในสมัยนี้นิยมใช้นวนิยายเป็นสื่อแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ มากกว่าสมัยก่อน ๆ โดยเฉพาะในนวนิยายที่มีลักษณะสมจริงและนวนิยายแสดงชอคิด ทัศนคติและชอคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏในสมัยนี้แตกต่างจากสมัยก่อนที่ผ่านมาก็คือ มักเป็นการแสดงชดแย้งหรือไม่พึงพอใจในสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ หรือเกิดขึ้นในสมัยนั้น เช่น สภาพสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน การปกครองและการเมือง แทนที่จะเป็นการมองสิ่งต่าง ๆ ในด้านความสวยงาม น่าชื่นชมอย่างแต่ก่อน นอกจากนี้ลักษณะการแสดงทัศนคติและการใช้สำนวนภาษายังมีความชัดเจนและมีน้ำหนักเป็นการจูงใจให้ผู้อ่านมีความเห็นคล้อยตาม มีใช้การกล่าวอย่างเลือนลอยปราศจากจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ส่วนวิธีการที่ใช้มีหลายอย่างคือ อาจเป็นการบรรยายโดยตรงหรือกำหนดให้เป็นบทเจรจาของตัวละคร หรือเป็นการคิดคำนึงก็ได้ ตัวอย่างทัศนคติต่าง ๆ ได้แก่ทัศนคติเรื่องสตรีสมัยใหม่ นักประพันธ์แสดงความเห็นว่าสตรีในสมัยนี้พากันละเลยคุณสมบัติของกุลสตรีและคุณธรรมอันดีงาม เช่น

... ผู้หญิงโดยมากมันนิสัยคล้ายกัน รักเงิน รักความ
 พุงเพื่อ รักการแต่งตัวและรักการช้อปปิ้งนินทาเพื่อน...
 ยิ่งสมัยนี้หลอนกำลังทำตัวให้ตรงกันข้ามกับคำที่เคยพูดกัน
 มาแต่โบราณว่า "ผู้หญิงเป็นควายผู้ชายเป็นคน" ควายแล้ว
 ก็เลยไปกันใหญ่ พวกหลอนกำลังทำตัวให้เป็นอิสระอย่างฝรั่ง
 แทะหลอนหาว่าไม่ว่าการที่จะทำตัวให้อิสระนั้นตั้งตัวไว้ในที่ถูก
 ทำตัวให้ตรงกับธรรมชาติของโลกนั้นแหละคือ ความอิสระอัน
 แท้จริง... 166

ทัศนคติเรื่องความรักของหนุ่มสาวมีความเปลี่ยนแปลงไปจากนวนิยายในสมัย
 ก่อน ๆ คือ เป็นการมองความรักในด้านที่ก่อให้เกิดความทุกข์ ไม่สุขสดชื่นเช่นแต่ก่อน เช่น

166 ดอกไม้สด (ม.ล.บุษยา นิมมานเหมินทร์), "เนื้อคู่," ไทยเซเนม,
 6(พฤศจิกายน, 2472), 1016.

ก็แต่ว่าความรักนั้นเล่า มันยอมให้ใครบ้าง มิตรภาพ
 นั้นส่วนหนึ่ง ความรักมันเป็นส่วนหนึ่ง ความรักก็คือ
 ความรักคือกองไฟสุ่มอยู่ในอก เป็นความหวังที่ทำให้ชีวิต
 ชนบาน มันยอมคืนรณพยายามเรียกกรองเอาสิทธิ์ที่อันควร
 จะได้ ไม่มีอะไรที่จะขัดขืนมัน ไม่จำเป็นต้องมีขีดจำกัด
 ว่าเป็นความรักของหญิงหรือชาย อำนาจและสิทธิ์ของมัน
 ย่อมเท่ากันอยู่เสมอ มันจะต้องคืนรณอย่างสุดกำลังเมื่อ
 มีผู้บังคับมาขัดขวาง ในโลกนี้มีอะไรบางอย่างใหม่ที่สามารถ
 คืบมันให้หายสูญไปจากดวงจิตต์และวิญญาณ ทอมได้ว่า
 ไม่มีอะไรอีกแล้ว มันจะอยู่ของมันอย่างนั้น เป็นไฟที่เผา
 ชีวิตอันปราศจากความหวังให้เหี่ยวแห้งไปสู่ความแตกดับ¹⁶⁷

ทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวในสังคมชั้นสูงซึ่งชายนิยมการมีภรรยามาก
 ผู้ประพันธ์แสดงความคิดเห็นคัดค้านและทำนุหัตถ์อย่างตรงไปตรงมาและโดยทางอ้อม เช่น

... ก็เป็นเรื่องธรรมดาเหมือนเรื่องทั้งหลายในครอบครัว
 ชุนนางใหญ่ ๆ โต ๆ ในเมืองไทย เมื่อภรรยาเป็นฝ่ายที่
 เราหมคกำลังที่จะสนองคุณได้เช่นเคย ก็เป็นอันว่าต้องถูก
 ปลดชรา ส่วนสามีนั้นเล่าแม้ว่าจะมีอายุร่นราวคราวเดียวกับ
 กับภรรยา แต่ยังมีกำลังวังชาและโภคทรัพย์ก็คงแสงสิ่ง
 ตนไม่มีสิทธิ์ที่จะได้ แต่ก็คงหาได้สมหวัง โดยการชอกช้ำ
 ระกำหัวใจของภรรยาเขาผู้เคยรวมทุกข์ร่วมสุขมาด้วยหลาย
 สิบปี ถ้าภรรยาทนได้เพราะความจำเป็นเดยหนึ่งทนดูความ

¹⁶⁷บุทรง (สค กุระโรหิต) "เพลิงธรรมชาติ," สุภาพบุรุษ,
 2(กรกฎาคม, 2475), หน้า 399.

เป็นอยู่ของสามี ส่วนภายในทรงของหลอนเล่าก็คงมีเลือด
หยดอยู่มิขาดสาย อนิจจา / นี่คือภรรยาของคนไทย แมยอก
หญิง / ถ้าภรรยาไหนไม่ไหวและมองเห็นทางพอที่จะหลีกเลี่ยง
ก็ตัดของไปแต่พอตัว ทั้งทรัพย์สินสมบัติที่ตนได้ช่วยสร้างสม
มาแล้วเป็นเวลาดังหลายสิบปี ให้อยู่ในความอารักขาของบุรุษ
ผู้มีใจโลเลเบื่อกะหาใหม่ ส่วนทรัพย์สินนั้น ๆ ในที่สุดก็
ตกไปอยู่กับเด็กหญิงอะไรที่หน้าตาสวย ๆ ทั้งให้ภรรยาเก่าและ
บุตรธิดาของตนกมหน้ากินเกลือไปตามยถากรรม ชีวิต / ชีวิต / 168

อีกตอนหนึ่งให้ความเห็นอย่างตรงไปตรงมา

... จริงนะ ฉันเป็นคนที่เกิดเลวกรรมมีเมียมากที่สุดคนหนึ่ง
ฉันเห็นเป็นของ "บาเบเรียน" สิ่งเหล่านี้ আজก็เมื่อสมัยที่สาม
สามสิบปีมาแล้ว... 169

ทัศนคติเรื่องคุณธรรมในชีวิตมนุษย์ ผู้ประพันธ์มีความเห็นว่าคนส่วนใหญ่ใน
สมัยนั้น ทำบุญเพื่อหวังผลตอบแทน มิได้ทำด้วยศรัทธาอย่างแท้จริง

... ฉันขอวิงวอนขออย่าได้ไปคิดถึงสวรรค์นรก หรือ
การกุศลอย่างบ้า ๆ บอ ๆ จำพวกนี้เป็นอันขาด ขอจง
พิจารณาและอุทิศสำหรับสิ่งถึงแก่สิ่งที่มาหยุดอยู่เฉพาะหน้า
อย่าเศร้าโศกเสียใจในเรื่องที่เป็นมาแต่อดีต และอย่า
หลงใหลใฝ่ฝันถึงสิ่งที่สวยงามในอนาคต อย่าคอยโชคใน
การแทงลอตเตอรี่ จงมีใจเมตตาการุณา และช่วยเหลือ
สัตว์โลกทุกชนิด แม้แต่จำพวกเคร่งจัน จงช่วยโดยไม่

168 ม.จ.อากาศคำเกิง รพีพัฒน์, ละครแห่งชีวิต, หน้า 58-9.

169 เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

หวังสิ่งตอบแทนนั่นแหละคือความบริสุทธิ์อย่างไม่มีสอง
 สวรรค์หรือนรกจะมีหรือไม่มีก็ช่างเถิด จงเอาความ
 อิ่มใจที่ได้เห็นสัตว์โลกด้วยกันเป็นสุขเป็นที่ตั้ง... 170

ทัศนคติเรื่องความยุติธรรมในสังคม ทัศนคติเช่นนี้พบมากในนวนิยายของ
 ศรีบูรพา และนวนิยายสะท้อนสังคมในสมัยนั้น เช่น

มานึก ๆ ดูก็เห็นประหลาดที่คนเราจะสุขหรือทุกข์
 จะดีหรือชั่ว มันไม่ยกเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคน ๆ
 นั้นโดยเฉพาะ มันไหลไปเกี่ยวกับว่านางสาวของเรา
 จะเกิดฟลุคได้ไปเป็นหมอมกับเขาเข้าง หรือไม่มีค่า
 ของเราจะเป็นเจ้าสาวและเป็นขุนนางกับเขาหรือไม่
 กฎกรรมคหาหรือความนิยมชื่อนั้นเห็นประหลาดนักและ
 ไม่รู้สึกเป็นยุติธรรมเลย เพราะการที่นางสาวของฉัน
 ไม่ได้เป็นหมอมก็ดี หรือการที่บิดาได้ความตายเสียก่อน
 จะได้เป็นเจ้าสาวหรือขุนนางหรือทั้งเจ้าสาวและขุนนาง
 รวมกันก็ดี มันไม่ใช่ความผิดของระพีพร บุทธศิลา สัก
 นิดเดียว มันเป็นเรื่องราวอันฉันไม่ได้มีส่วนใดส่วนเสีย
 อยู่กับเขาเลย แต่ทำไมฉันจึงแตกต่างกับนายเกตุร
 อย่างเหลือเกิน. ในเมื่อเขาก็ไม่ได้ทำอะไรที่ยากลำบาก
 ยิ่งไปกว่าระพีพร นี่จะเรียกว่าฉันได้รับความยุติธรรม
 พอสมควรแก่ที่ได้เกิดมาในโลกนี้แล้วหรือ?... 171

170 ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์), สงครามชีวิต, หน้า 24-5.

171 เรื่องเดียวกัน, หน้า 68-9.

ทัศนคติเรื่องการไปศึกษาต่างประเทศ ผู้ประพันธ์แสดงความเห็นว่าสมัยนั้นคนกำลังเหอพวกที่ไปต่างประเทศ และดูถูกนักเรียนในประเทศ แม้ว่าการไปต่างประเทศนั้นจะเทียบการไปซุบตีก็ตาม เช่นทัศนคติของ ม.จ. อากาศคำเกิง รพีพัฒน์ ในเรื่องละครแห่งชีวิต

ข้าพเจ้าจบการ เรียนที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ แล้วจะไปหา
งานทำที่ไหนก็ไม่มีใคร เชื่อหน้าว่าทำอะไรได้ เพราะตนไม่ใช่
คนหัวนอก เงินเดือนที่จะได้รับก็ไม่พอที่จะยาสไปวันหนึ่ง ๆ
อนิจจา / ฐานะของโรงเรียนไทย, โรงเรียนของเราข้าง
หน้าอนาคตเสียนี้กระไรหนอ¹⁷²

อีกตอนหนึ่งกล่าววว่า

ข้าพเจ้าต้องการจะไปเมืองนอกให้จงได้ แม้วายลสุดท้าย
จะเป็นอะไรก็ตาม ข้าพเจ้าต้องการจะทราบความลับแห่งความ
เจริญรุ่งเรืองของเมืองนอก ต้องการจะทราบว่าทำไมคนที่ไม่
เมืองนอกมาจึงรุกราน ฉลาดเฉลียว แคล่วคล่อง ได้เงินเดือน
และเกียรติยศมากและเร็วฉีกกว่าคนอื่น ต้องการจะไปคนให้พบ
ว่าสระอินคาหรือบอเงินบอทองที่นักเรียนไทยไปซุบตีกลับมา
นั้นอยู่ที่ไหน แม้วางจะไม่มีเงินพอที่จะซุบตีได้สำเร็จ ข้าพเจ้า
ก็ขอแต่เพียงไปได้เห็นก็จะเป็นที่พอใจแล้ว ถึงจะตายก็คงตาย
อย่างไม่เสียชาติเกิด¹⁷³

ฉ. ท่านองแคง เนื่องจากการประพันธ์นวนิยายในสมัยนี้มีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปหลายประการ เช่น มีความสมจริง มีการแสดงข้อคิดที่แปลกและใหม่ ตลอดจนมี

¹⁷²ม.จ. อากาศคำเกิง รพีพัฒน์, ละครแห่งชีวิต, หน้า 96.

¹⁷³เรื่องเดียวกัน, หน้า 98.

นวนิยายประเภทใหม่ ๆ เกิดขึ้น นักประพันธ์แต่ละคนย่อมมีวิธีเฉพาะในการแต่งเรื่องแบบต่าง ๆ กลวิธีในการประพันธ์นวนิยายที่พบในสมัยนี้มีทั้งวิธีเก่าและวิธีใหม่ ซึ่งปรากฏในลักษณะต่าง ๆ อาทิ เช่น การเล่าเรื่อง ล่านวนภาษา การเรียกชื่อตัวละคร และการเปรียบเทียบ เป็นต้น

การเล่าเรื่อง หมายถึงลักษณะที่ผู้ประพันธ์เสนอเรื่องราวในนวนิยายแก่ผู้อ่าน ซึ่งมีวิธีต่าง ๆ กันคือ

(1) ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่องของตนเอง สรรพนามที่ใช้คือข้าพเจ้า วิธีนี้แม้ว่าจะมีผู้ใช้มากก่อนหน้านั้นแล้ว แต่ก็ไม่แนบเนียนและสมจริงเท่า ตัวอย่างนวนิยายที่ใช้วิธีเล่าเรื่องแบบนี้ได้แก่เรื่อง ละครแห่งชีวิต และ นิวเหลืองนิวขาว ของ ม.จ.อากาศ คำเกิง รพีพัฒน์ เป็นต้น ในนวนิยายซึ่งมีการเล่าเรื่องในลักษณะนี้ผู้อ่านจะพบข้อความซึ่งตัวละครที่เป็นผู้เล่าเรื่องบอกแก่ผู้อ่านโดยตรงเกี่ยวกับนวนิยายเรื่องนั้น เช่น "ในขณะที่ท่านอ่านเรื่องนี้ ข้าพเจ้าตั้งใจจะให้ท่านเป็นสุขเพลิดเพลิน จะพาท่านท่องเที่ยวไปในเมืองต่าง ๆ ในโลกที่ข้าพเจ้าเคยไปแล้ว จะแนะนำให้ท่านรู้จักผู้ที่ข้าพเจ้ารักและนับถือทุกคน..." 174

(2) การเล่าโดยผู้ประพันธ์ซึ่งไม่แสดงว่าตนมีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องแต่อย่างใด วิธีนี้พบในนวนิยายซึ่งแต่งตามวิธีเก่า ซึ่งเริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยแรกของการประพันธ์นวนิยาย ตัวอย่างข้อความที่ผู้ประพันธ์บอกแก่ผู้อ่านโดยตรง ซึ่งพบเสมอในนวนิยายซึ่งใช้วิธีการเล่าแบบนี้ เช่น

ความปลาบปล้ำในบางคราวย่อมลึกซึ้งเกินขีดที่จะบรรยายออกมาเป็นตัวหนังสือได้ เพราะฉะนั้นจะยกให้เป็นหน้าที่ของผู้อ่านซึ่งนำหนักเอาเองตามความรู้สึกของท่านว่าเจ้าคุณสุรเสน และคุณหญิงจะปลาบปล้ำเพียงไหน เมื่อท่านทราบแนววิชาที่รักของท่านจะมีชีวิตไคอยู่กับท่านต่อไปอีก... 175

174 เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

175 คอกไม้สด (ม.ล.บุษยา-นิมมานเหมินทร์), นิจ, หน้า 228.

(3) การเล่าเรื่องโดยใช้จดหมายและบันทึก วิธีนี้พบว่าเริ่มใช้ตั้งแต่สมัยที่สามของการประพันธ์ไทยแต่เป็นเรื่องขนาดสั้นตอนเดียวจบคือเรื่อง ผลกรรม แต่งโดยสมุห์หอม เมื่อ พ.ศ. 2468¹⁷⁶ เป็นการบรรยายชีวิตของนักโทษชายที่เพิ่งได้รับการปลดปล่อย เขียนจดหมายถึงภรรยาเล่าถึงการดำเนินชีวิตของเขาโดยยึดหลักกรรมในพระพุทธศาสนา การประพันธ์นวนิยายซึ่งดำเนินเรื่องด้วยจดหมายโดยตลอด เพิ่งเริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2475 นวนิยายซึ่งแต่งโดยวิธีนี้ได้แก่เรื่อง สงครามชีวิต ของศรีบูรพา และ บันไดแห่งความรัก ของ สันต์ เทวรักษ์ เป็นต้น การประพันธ์นวนิยายโดยวิธีนี้ที่ประพันธ์ไทยได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตกโดยตรง การใช้จดหมายหรือบันทึกเล่าเรื่องเป็นวิธีที่แยบเนียนเพราะทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนกับผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น เล่าเรื่องให้ฟังโดยตรง ตัวอย่างข้อความตอนหนึ่งที่ปรากฏในจดหมายจากเรื่องสงครามชีวิต มีดังนี้

คนดีไม่มีใครเหมือน

ภาพยนตร์ของเราได้ทำสำเร็จไปม้วนหนึ่งแล้ว เธอคงจะ
ก็ใจมาก เมื่อได้ทราบว่า การแสดงของคุณในการเปิดฉาก
แรกนั้น ได้สำเร็จลงเป็นที่พอใจของทุก ๆ คน ท่านผู้กำกับ
การกล่าวหา คุณทำให้เขาปลอกไปรังใจมาก ท่านผู้จัดการ
ว่าคุณเกิดมาสำหรับเป็นละครหรือนักแสดงภาพยนตร์ ท่านผู้
แต่งเรื่องว่า ถ้าเขาจะแต่งเรื่องภาพยนตร์ต่อไปอีก เขาจะ
ต้องทำสัญญากับบริษัทให้จ้างคุณเป็นนางเอกทุกเรื่องไปและ
คนอื่น ๆ นอกจากนี้ ได้พากันทิ้งและกล่าวขวัญชมเชยการ
แสดงของคุณอย่างแรงทุกคน... 177

¹⁷⁶ สมุห์หอม (พลผัน หุ้มแพร), "ผลกรรม," ไทยเชม, 1 (พฤษภาคม, 2468),

¹⁷⁷ ศรีบูรพา (กุลลดา สายประคิษฐ์), สงครามชีวิต, หน้า 210-1.

การใช้มันติกประกอบการบรรยายเรื่องและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในนวนิยาย
ก็นับว่าเป็นกลวิธีอย่างใหม่ซึ่งเพิ่มปรากฏไว้ในนวนิยายในสมัยนี้ ตัวอย่างมันติกซึ่งเป็นการ
สะท้อนเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในยุคสมัย เช่น เรื่องการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.
2475 ซึ่งปรากฏในมันติกของนางเอกในเรื่องมันติกแห่งความรักของ สันต์ เทวรักษ์

24 มิถุนายน 2475

ศุกร์ที่ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2475 นี้เป็นวันที่ทุกคน
จะลืมเสียมิได้เป็นอันขาดว่า สยามได้เปิดวันใหม่ในตอนเช้า
ด้วยความตื่นเต้นและความกาลลอลหม่านไปทั่ว เป็นเวลาเช้า
ที่เย็นเยียบอะไร เช่นนี้, แม้แสงตะวันจะกราดส่องแจ่มใสยิ่ง
กว่าทุกวัน คุณลุงได้รับโทรศัพท์เมื่อตอนสายว่าได้มีการประ-
กาศเปลี่ยนแปลงธรรมนูญการปกครองแผ่นดินขึ้น และขณะนี้
กำลังทหารได้เข้ายึดอำนาจการปกครองของประเทศไว้แล้ว
โดยพร้อมพรั่ง เป็นชาวที่ไม่มีใครสามารถเข้าใจได้ในครุ
แรก... 178

(4) การเล่าเรื่องโดยไม่เรียงความตามลำดับการณ คืออาจเริ่มด้วยการ
กล่าวถึงปัจจุบันแล้วย้อนไปอดีตแล้วกลับมาปัจจุบันอีก หรือวิธีอื่น ๆ ที่คล้ายกัน วิธีนี้เป็นเทคนิค
ใหม่ที่ไซแพรหลายในสมัยนี้

สำนวนภาษา สำนวนภาษาที่ใช้ในนวนิยายสมัยนี้ทุกประเภทเป็นภาษาสมัย
ใหม่ที่ใกล้เคียงกับปัจจุบัน โดยเฉพาะในนวนิยายแนวใหม่ซึ่งเพิ่งเริ่มในสมัยนี้ล้วนแต่มีสำนวน
ภาษาที่กระต๊วตได้ใจความ นักประพันธ์ที่ได้รับการยกย่องว่าสามารถใช้สำนวนภาษาที่
ไพเราะและสละสลวยเป็นยอดแห่งยุค ตลอดจนถึงปัจจุบันคือ คอกไม้สด การใช้สำนวน
ภาษาอีกแบบหนึ่งซึ่งแพร่หลายในสมัยนี้คือ การใช้ภาษาอังกฤษปนภาษาไทย ทั้งในภาษาพูด
และในภาษาเขียน ดังตัวอย่างในบทเจรจาซึ่งได้แสดงไว้ในตอนต้นแล้ว

การเรียกชื่อตัวละคร นวนิยายในสมัยนั้นนอกจากชื่อตัวละครชายและหญิง จะมีโอกาสตรงกันไคแล้ว ยังพบว่ามีการเรียกตัวละครโดยนามสกุลตามวิธีการเรียกชื่อชาวตะวันตกอีกด้วย ตัวอย่างข้อความมาจากนวนิยายเรื่องปราบพยศ ของศรีบูรพา ซึ่งมีการเรียกตัวละครในลักษณะนี้

... พุกพลางชวนนางไวทยเกียรติ¹⁷⁹ เดินออกมาข้างนอก พบโกมลกำลังหยุดพักหายใจปราศัยกับคุณพระที่ข้างโต๊ะอาหาร "ขอโทษ รกเกิดเสี้ยนระหว่างทาง" นายกุสุมิต¹⁸⁰ หันมาทางสมศักดิ์ เริ่มกล่าวออกตัว "แต่หวังว่าผมคงไม่ใช่แขกคนสุดท้ายที่มาในคืนนี้"¹⁸¹

การเปรียบเทียบ นักประพันธ์นวนิยายสมัยนี้มีวิธีการเปรียบเทียบที่ใหม่ และแปลกจากในสมัยก่อน ๆ กล่าวคือมิได้เพียงแต่เปรียบเทียบความไพเราะแห่งถ้อยคำและสำนวนภาษา เป็นสำคัญ แต่นิยมเปรียบกับสิ่งที่มีความใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกันมากที่สุด บางครั้งยังเป็นการแสดงความคิดแปลก ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เปรียบเทียบความรักกับเครื่องยนตกลไก
ความรักของมนุษย์เรานั้นที่แท้เหมือนอย่างเครื่องยนตกลไกเราที่ ๆ นี้เองแหละนา ถ้าต้องการให้มันทำประโยชน์ เอามือแตะเข้าอีกนิดเดียวมันก็จะเลื่อนไหวไปไค ต่อเสร็จธุระแล้วเอามือแตะเข้าอีกครึ่งหนึ่ง เครื่องยนตกลไกก็หยุดไคทันที¹⁸²

¹⁷⁹สมศักดิ์ ไวทยเกียรติ.

¹⁸⁰นายโกมล กุสุมิต.

¹⁸¹ศรีบูรพา (กุลลาบ สายประคิษฐ์), ปราบพยศ, หน้า 80.

¹⁸²ศรีบูรพา (กุลลาบ สายประคิษฐ์), สงครามชีวิต, หน้า 44.

เปรียบเทียบการศึกษากับรถไฟ

... อันโครงการศึกษานั้นเปรียบเหมือนรถไฟขบวนหนึ่ง
ซึ่งแล่นออกจากต้นทางไปหาปลายทาง อันมีมหาวิทยาลัยเป็น
ที่สุด และมีสถานีย่อยใหญ่รายทางตลอดไปกว่าจะสุดสาย...
ประโยชน์ขมขมวิบุรณนั้นเปรียบเหมือนชุมทางใหญ่... ชีวิต
ของนักเรียนเปรียบเหมือนผู้โดยสารรถไฟ, บ้านของพี่น้อง
เพื่อนฝูงทั้งหลายเปรียบเหมือนกระทรวงทบวงกรม หรือร้าน
สินค้าซึ่งผูกครองของนักเรียนนั้น ๆ ทำอยู่ก่อน... 183

การเปรียบเทียบชีวิตกับผลสตรอเบอร์รี่

"ฉันเกิดมาเพื่อเป็นผลสตรอเบอร์รี่ที่เขาทำแยม ฉันต้อง
ถูกเก็บไว้สำหรับฤดูของมัน เมื่อถึงฤดูเขากวนฉันใส่ขวดส่ง
ไปขายตามประเทศที่เขาต้องประสงค์ คุณพ่อ คุณแม่ของฉัน
ทานเก็บฉันไว้สำหรับเจ้านายพระองค์หนึ่งซึ่งเวลานั้นยังอยู่
เมืองนอก" 184

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

183 สันต์ เทวรักษ์ (สันต์ ท. โกมลบุตร), บันไดแห่งความรัก, หน้า 154-5.

184 ม.จ. อากาศคำเกิง รัชพัฒน์, วิมานทะเลทราย (พิมพ์ครั้งที่ 5, พระนคร :
แพรวพิทยา, 2502), หน้า 221.